

Štatistický úrad Slovenskej republiky
The Statistical Office of the Slovak Republic

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

vedecký časopis/scientific journal

2/2023
ročník 33

ŠTATISTICKÝ
ÚRAD
SLOVENSKEJ
REPUBLIKY

ISSN 1339-6854 (online)
ISSN 1210-1095 (tlačené vydanie)

SODB SČÍTANIE
2+21 OBYVATEĽOV,
DOMOV A BYTOV

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA A DEMOGRAFIA

Recenzovaný vedecký časopis založený v roku 1991. Jednotlivé čísla časopisu zverejňujeme aj v elektronickej podobe na ssad.statistics.sk. Názory autorov článkov sa nemusia zhodovať s názormi vydavateľa.

Zahraniční poradcovia/Foreign Consultants

Gabriela Czanner

University of Liverpool
Veľká Británia/United Kingdom

Jitka Langhamrová

Vysoká škola ekonomická v Praze
University of Economics in Prague
Česká republika/Czech Republic

Estefanía Mourelle Espasandín

Universidade da Coruña
Španielsko/Spain

Michaela Potančoková

Joint Research Centre,
European Commission
Taliansko/Italy

Hana Řezanková

Vysoká škola ekonomická v Praze
University of Economics in Prague
Česká republika/Czech Republic

Milan Stehlík

Institute of Statistics, University of Valparaíso
Čile/Chile
Johannes Kepler University Linz
Rakúsko/Austria

Výkonná redaktorka/Executive Editor

Silvia Hudecová

Jazykové redaktorky/Language Editors

Slovenský jazyk/Slovak Language

Silvia Duchková

Anglický jazyk/English Language

Andrea Okenková

SLOVAK STATISTICS AND DEMOGRAPHY

The scientific peer-reviewed journal founded in 1991. Individual copies of the journal are available to readers in electronic form at the website ssad.statistics.sk. The opinions of the authors do not necessarily correlate with the opinions of the publisher.

Redakčná rada/Editorial Board

Ľudmila Ivančíková

(predsedníčka/chairwoman)
Štatistický úrad SR
Statistical Office of the SR

Mikuláš Cár

Slovenská štatistická a demografická spoločnosť
Slovak Statistical and Demographic Society

Helena Glaser-Opitzová

Štatistický úrad SR
Statistical Office of the SR

Ján Haluška

INFOSTAT Bratislava

Iveta Stankovičová

Univerzita Komenského v Bratislave
Comenius University in Bratislava

Erik Šoltés

Ekonomická univerzita v Bratislave
University of Economics in Bratislava

Pavol Tišliar

Univerzita Cyrila a Metoda v Trnave
University of Ss. Cyril and Methodius in Trnava
Masarykova univerzita
Masaryk University

Boris Vaňo

INFOSTAT - Výskumné demografické centrum
INFOSTAT - Demographic Research Centre

Adresa redakcie/Address of Editorial Office

Slovenská štatistika a demografia
Štatistický úrad SR
Lamačská cesta 3/C, 840 05 Bratislava 45
Slovenská republika

E-mailová adresa/E-mail address

SSaD@statistics.sk

ssad.statistics.sk
www.statistics.sk

OBSAH/CONTENTS

Zuzana PODMANICKÁ EDITORIÁL/EDITORIAL	3
Kristián ÓVÁRI, Martin KOČIŠ PRIESTOROVÁ DIFERENCIÁCIA ROZMIESTNENIA OBYVATEĽSTVA V KONTEXTE SÚČASNÉHO POBYTU V SLOVENSKEJ REPUBLIKE K 1. 1. 2021 SPATIAL DIFFERENTIATION OF POPULATION DISTRIBUTION IN THE CONTEXT OF CURRENT RESIDENCE IN THE SLOVAK REPUBLIC AS OF 01. JANUARY 2021	5
Veronika KRIŠKOVÁ ZMENY V ŠTRUKTÚRACH OBYVATEĽSTVA SLOVENSKA PODĽA VÝSLEDKOV SČÍTANÍ CHANGES IN THE POPULATION STRUCTURES OF SLOVAKIA ACCORDING TO THE RESULTS OF CENSUSES	30
Patrícia GUROVÁ, Lucia VANIŠOVÁ CEZHRANIČNÁ DOCHÁDZKA DO ZAMESTNANIA V SPOJITOSTI SO SÚČASNÝM A TRVALÝM POBYTOM PODĽA SODB 2021 CROSS-BORDER COMMUTING TO WORK IN CONNECTION WITH CURRENT AND PERMANENT RESIDENCE ACCORDING TO THE 2021 CENSUS	50
Dominika MIŠÁNIOVÁ, Lucia VANIŠOVÁ OSVEDČENÉ PRAKTIKY PRI SČÍTANÍ OBYVATEĽSTVA EÚ V MEDZINÁRODNOM KONTEXTE BEST PRACTICES ON EU POPULATION CENSUS IN AN INTERNATIONAL CONTEXT Informácia/Information	72
PRIPRAVUJEME/COMING SOON	75

EDITORIÁL

Vážení čitatelia,

medzi najdôležitejšie štatistické udalosti zasluhujúce si osobitnú pozornosť nielen štatistikov, ale aj odborníkov z externého prostredia a laickej verejnosti, patrí sčítanie obyvateľov, domov a bytov.

Ostatné sčítanie obyvateľov, domov a bytov sa realizovalo v roku 2021 a aspektom jeho prípravy a realizácie bolo venované celé číslo časopisu Slovenská štatistika a demografia v roku 2022 (1/2022).

Aktuálne predkladané číslo časopisu Slovenská štatistika a demografia je venované analýzám dát získaných Sčítaním obyvateľov, domov a bytov v roku 2021. Poskytuje čitateľom prvé odborné články, ktorých základom sú už dáta zo sčítania v roku 2021.

RNDr. Zuzana Podmanická

Verím, že vás zaujme priestorová diferenciácia rozmiestnenia obyvateľstva Slovenskej republiky, v kontexte nielen trvalého, ale i súčasného pobytu, ktorý sa v sčítaní obyvateľov zisťoval prvýkrát. Súčasťou článku je aj charakteristika obyvateľov Slovenska s trvalým pobytom v Slovenskej republike, ale so súčasným pobytom v zahraničí, a to aj v spojitosti so starnutím populácie.

Určite vás upútajú fakty o zmenách v základných demografických štruktúrach a v štruktúrach vzťahujúcich sa k sociálnemu statusu obyvateľstva Slovenska podľa výsledkov sčítaní 2001, 2011 a 2021. Ide o zmeny v štruktúrach podľa pohlavia, veku, rodinného stavu, najvyššieho dosiahnutého vzdelania, štátneho občianstva a krajiny narodenia na úrovni republiky.

Sčítanie obyvateľov je jediným zdrojom údajov o dochádzke obyvateľov do zamestnania, ktorý pokrýva celú populáciu Slovenskej republiky. Dochádzka za prácou je druh migrácie a v rámci medzinárodnej migrácie sa považuje za jej podstatný článok. V časopise si môžete prečítať o charakteristikách dochádzky obyvateľov s pobytmi (trvalým, súčasným) na Slovensku, ale pracujúcich v zahraničí, ako aj o obyvateľoch so súčasným pobytom v zahraničí a pracujúcich na Slovensku.

Väčšina údajov zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 je už zverejnená a verejnosti dostupná na portáli www.scitanie.sk. Som presvedčená, že vás oslovia nové formy sprístupňovania údajov od používateľsky najjednoduchších foriem: *Moja obec* ako predpripravené statické tabuľky pre každú obec v Slovenskej republike, cez *Základné výsledky* ako obsahovo jednodimenzionálne a územne voliteľné tabuľky doplnené grafmi, cez *Geopriestorové údaje* prezentujúce dáta na mapových podkladoch, až k sofistikovaným multidimenzionálnym tabuľkám pod názvom *Rozšírené výsledky*. Dúfam, že táto mohutná dostupnosť dát vás, čitateľov, osloví a zároveň podnieti na ich intenzívne využívanie.

RNDr. Zuzana PODMANICKÁ

Autorka pôsobí v Štatistickom úrade Slovenskej republiky ako riaditeľka odboru štatistiky obyvateľstva.

EDITORIAL

Dear readers,

among the most important statistical events deserving a special attention not only of statisticians, but also of experts from the external environment and the lay public, is the population and housing census.

The last population and housing census was conducted in 2021, and aspects of its preparation and implementation were devoted to the entire issue of the journal *Slovak Statistics and Demography* in 2022 (1/2022).

The current issue of the journal *Slovak Statistics and Demography* is dedicated to the analysis of data obtained from the 2021 Population and Housing Census. It provides readers with the very first research articles based on the 2021 Census data.

I believe that you will be interested in the spatial differentiation of the population distribution of the Slovak Republic, in the context of not only permanent, but also current residence, which was determined for the first time in the population census. The article also contains a description of the Slovak population with permanent residence in the Slovak Republic, but with current residence abroad, also in connection with the ageing of the population.

The facts about the changes in the basic demographic structures and in the structures related to the social status of the population of Slovakia according to the results of the 2001, 2011 and 2021 censuses will certainly attract your attention. These are the changes in the structures according to gender, age, marital status, highest level of education, citizenship and country of birth at the level of the republic.

The population census is the only source of data on the commuting of residents to work, covering the entire population of the SR. Commuting to work is a type of migration and is considered an essential part of international migration. In the journal, you can read about the commuting characteristics of the population with residences (permanent, current) in Slovakia but working abroad, as well as the population currently residing abroad and working in Slovakia.

Most of the data from the 2021 Population and Housing Census has already been published and is publicly available on the portal www.scitanie.sk. I believe that you will like the new forms of data release. The data are accessible in the most user-friendly forms: *My municipality* as pre-prepared static tables for each municipality in the SR, the *Basic results* as one-dimensional and territorially selectable tables supplemented with graphs, the *Geospatial data* presenting data on map bases, up to sophisticated multidimensional tables entitled *Extended results*. I hope that this massive data availability will appeal to you as the readers, and at the same time it will encourage to their intensive use.

RNDr. Zuzana PODMANICKÁ

The author works at the Statistical Office of the Slovak Republic, she is the Director of the Population Statistics Department.

Kristián ÓVÁRI, Martin KOČIŠ
Štatistický úrad Slovenskej republiky

**PRIESTOROVÁ DIFERENCIÁCIA ROZMIESTNENIA OBYVATEĽSTVA
V KONTEXTE SÚČASNÉHO POBYTU V SLOVENSKEJ REPUBLIKE K 1. 1. 2021**

**SPATIAL DIFFERENTIATION OF POPULATION DISTRIBUTION IN THE
CONTEXT OF CURRENT RESIDENCE IN THE SLOVAK REPUBLIC
AS OF 01. JANUARY 2021**

ABSTRAKT

Príspevok sa zaoberá porovnaním vybratých charakteristík obyvateľstva na trvalom a súčasnom pobyte podľa údajov zo SODB 2021. Detailnejšie sa zameriava jednak na metodiku zberu údajov o súčasnom pobyte ale najmä na interpretáciu výsledkov a priestorovú diferenciáciu trvalého a súčasného pobytu na rôznych úrovniach – od celoštátnej úrovne až po obce. Ďalšie kapitoly obsahujú popis vybraných socio-ekonomických charakteristík obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí ako aj vplyv rozdielnosti skúmaných pobytov na zmenu indexu starnutia na jednotlivých územných úrovniach.

ABSTRACT

The article deals with the comparison of the population with permanent and current residence according to data from 2021 Census. In the article, we will focus in more detail on the methodology of data collection on current residence, but also on the interpretation of the results and the spatial differentiation of different permanent and current residence at different levels - from the level of the Slovak Republic (NUTS 1) to the level of municipalities (LAU 2). Other chapters contain a description of selected socio-economic characteristics of residents currently residing abroad, as well as the impact of differences in the examined residences on the changes in the aging index at individual levels.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

trvalý pobyt, súčasný pobyt, priestorová analýza, demografické charakteristiky, ekonomické charakteristiky, index starnutia

KEY WORDS

permanent residence, current residence, spatial analysis, demographic characteristics, economic characteristics, ageing index

1. ÚVOD

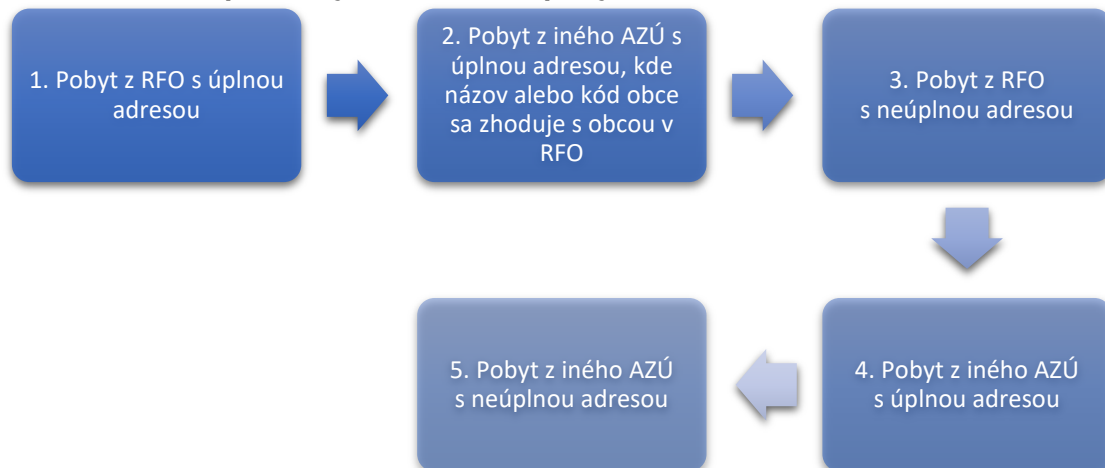
Sčítanie obyvateľov, domov a bytov (ďalej aj „sčítanie“ alebo „SODB“) v roku 2021 prinieslo množstvo zaujímavých a nenahraditeľných údajov o slovenskej populácii, jej sociálno-ekonomických charakteristikách či podmienkach bývania. Zároveň sa v SODB 2021 prvýkrát zisťoval okrem trvalého pobytu obyvateľa aj jeho súčasný pobyt. Príspevok je zameraný práve na porovnanie údajov o trvalom pobyte a súčasnom pobyte obyvateľov. V podmienkach SR sa doteraz sledoval iba štatút trvalého tzn. registrovaného pobytu. Skutočnosť, kde reálne obyvatelia žijú, tak nebola pomocou trvalého pobytu dostatočne podchytená. Súčasný pobyt obyvateľstva vo vzťahu k ostatným zisťovaným premenným môže priniesť reálnejší obraz o rozmiestnení populácie Slovenskej republiky.

2. METODIKA ZBERU A SPRACOVANIA ÚDAJOV O TRVALOM A SÚČASNOM POBYTE V SODB 2021

Zisťovanie trvalého a súčasného pobytu v SODB 2021 bolo založené na rozdielnych konceptoch. Kým v prípade trvalého pobytu sa tento údaj preberal primárne z Registra fyzických osôb (RFO), prípadne z iných administratívnych zdrojov údajov (AZÚ), súčasný pobyt si obyvatelia vyplňali v sčítacom formulári. Za miesto trvalého pobytu sa považuje miesto stáleho bydliska na území SR, na ktorom je obyvateľ prihlásený na trvalý pobyt. Miesto súčasného pobytu obyvateľa je skutočné (reálne) bydlisko obyvateľa, ktoré môže, ale nemusí byť zhodné s trvalým pobytom. Týmto spôsobom bol nastavený aj sčítací formulár, v ktorom pri otázke „Aké je miesto Vášho súčasného pobytu?“ bolo možné zvoliť buď možnosť „zhodné s trvalým pobytom“, alebo „iné ako miesto trvalého pobytu“, a to zapísať.

Metodika priradenia trvalého pobytu pre obyvateľa zahŕňala výhradne výber pobytu z dostupných AZÚ¹. Prioritizáciu výberu pobytu opisuje schéma č.1, pričom najvyššiu prioritu mal údaj z Registra fyzických osôb, ktorý je referenčným registrom verejnej správy.

Schéma č. 1: Postupnosť výberu trvalého pobytu

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

¹ Za zdroje údajov možno považovať všetky dátové zdroje, ktoré vstupovali do SODB 2021. Základ dátových zdrojov tvoria AZÚ, ktoré dodali správcovia jednotlivých AZÚ exportom iba relevantných údajov pre SODB 2021 zo svojich informačných systémov: Register fyzických osôb (RFO), demografické údaje z daňových priznaní k dani z príjmov fyzických osôb typ A (FR_DP_A), demografické údaje z daňových priznaní k dani z príjmov fyzických osôb typ B (FR_DP_B), demografické údaje z hlásenia o vyúčtovaní o úhrne príjmov zo závislej činnosti (FR_HLASENIA), Centrálny register študentov vysokého školstva (CRS), Centrálny register zamestnancov vysokého školstva (CRZ), Centrálny register detí, žiakov a poslucháčov (DZP), Centrálny register pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov a ďalších zamestnancov škôl a školských zariadení (ZAM), Zoznam poistencov (SP_POI), Zoznam poberateľov dávok dôchodkového zabezpečenia (SP_DP), Centrálny register poistencov (UDZS_CRP), Evidencia nezamestnaných (ÚPSVAR_NEZ), Databáza poberateľov rodičovského príspevku (UPSVAR_PRP), Databáza poberateľov peňažného príspevku na opatrovanie (UPSVAR_PPNAO), Zoznam obyvateľov vo výkone väzby a výkone trestu odňatia slobody (ZVJS).

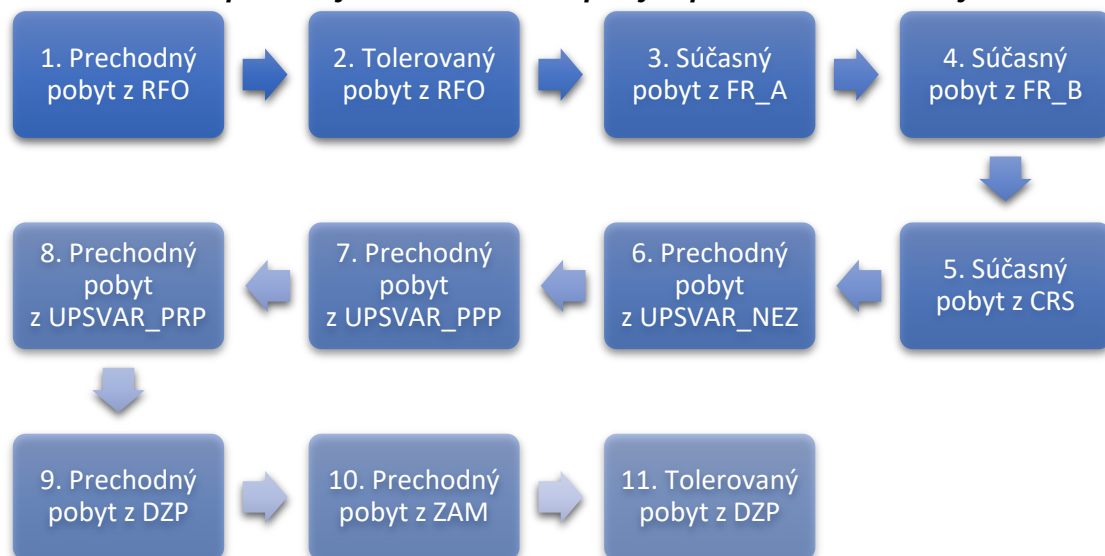
Za úplnú adresu sa považuje taká adresa, pri ktorej je vyplnený kód obce a zároveň súpisné alebo orientačné číslo, ak nejde o obec s uličným systémom, alebo je vyplnený kód obce, názov ulice a zároveň súpisné alebo orientačné číslo, ak ide o obec s uličným systémom.

Metodika priradenia súčasného pobytu rozlišovala dva typy situácií – ak sa obyvateľ sčítal (tzn. vyplnil sčítací formulár sám alebo za pomoci sčítacieho asistenta) alebo ak sa obyvateľ nesčítal a údaj o súčasnom pobyte mu bol odvodený z dostupných údajov o pobyte z AZÚ (týkalo sa necelých 5 % obyvateľov). V AZÚ sa premenná súčasný pobyt nachádzala v dátach Finančného riaditeľstva (FR_A,B) a v databáze Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu pre vysoké školstvo (CRS). Za súčasný pobyt v AZÚ sa považovali aj prechodné resp. tolerované pobyty z RFO, databáz Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (UPSVAR_NEZ,PPP,PRP) a databázy Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu pre regionálne školstvo (DZP, ZAM).

Pre sčítané osoby, ktoré vyznačili vo formulári možnosť „zhodný s trvalým pobytom“ sa súčasný pobyt určil rovnaký, aký mal obyvateľ trvalý pobyt. Ak v tomto prípade bol trvalý pobyt obyvateľa v zahraničí a zároveň existoval iný súčasný, prechodný alebo tolerovaný pobyt v SR v AZÚ, ten sa určil ako súčasný pobyt obyvateľa. Ak sčítaný obyvateľ vyplnil možnosť „iné ako miesto trvalého pobytu“, potom sa údaj o súčasnom pobyte určil podľa vyplnenia v sčítacom formulári.

Pre nesčítané osoby sa údaj o súčasnom pobyte prebral z dostupných pobytov v AZÚ podľa nasledujúcej prioritizácie:

Schéma č. 2: Postupnosť výberu súčasného pobytu pre nesčítané osoby

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

Týmito spôsobmi sa odvodili trvalé a súčasné pobyty všetkých obyvateľov SR. Až následne sa využitím metódy *Signs of Life* (znaky prítomnosti)² pristúpilo k vyčleneniu konečnej populácie na trvalý resp. súčasný pobyt.

² Princíp metódy *Signs of Life* spočíva v tom, že obyvateľ danej územnej jednotky sa nejakým spôsobom premieta do vybraných dátových zdrojov v danom roku a tak „akumuluje“ takzvané znaky prítomnosti (*Signs of Life*). V priebehu času každý človek hromadí určitý počet znakov prítomnosti. Metóda bola osobitne aplikovaná pre trvalý a súčasný pobyt.

Podľa výsledkov SODB 2021 a aplikovaní metódy „Signs of Life“ malo k 1.1.2021 trvalý pobyt 5 449 270 obyvateľov a súčasný pobyt 5 233 612 obyvateľov SR. Už tento údaj o základných počtoch poukazuje na skutočnosť, že aj na úrovni republiky je rozdiel medzi tzv. registrovým (tzn. obyvatelia s trvalým pobytom) a reálnym (tzn. obyvatelia so súčasným pobytom) počtom obyvateľov.

Pred analýzou rozdielov medzi trvalým a súčasným pobytom je potrebné definovať význam súčasného pobytu a s ním súvisiace výrazy použité v tomto príspevku. V demografickej štatistike sa sťahovaním alebo migráciou rozumie zmena obce trvalého pobytu obyvateľa. V tejto analýze, vychádzajúc z nového konceptu súčasného pobytu, ktorým je stály pobyt obyvateľa k referenčnému dátumu sčítania (1. 1. 2021), pod sťahovaním na súčasný pobyt rozumieme zmenu súčasného pobytu obyvateľa bez odhlásenia sa z registrovaného (tzn. trvalého) pobytu. Použité výrazy ako prisťahovanie a odsťahovanie na súčasný pobyt sa chápu v zmysle nevidovanej migrácie obyvateľstva.

3. ZÁKLADNÉ CHARAKTERISTIKY OBYVATEĽSTVA S ROZDIELNYM TRVALÝM A SÚČASNÝM POBYTOM

Pod rozdielnym trvalým a súčasným pobytom obyvateľa rozumieme rozdielne adresné body (rodinný dom alebo vchod rodinného/bytového domu) trvalého a súčasného pobytu alebo rozdielnu územnú jednotku (na obecnej, okresnej, krajskej alebo štátnej úrovni) trvalého a súčasného pobytu. Ďalej môžeme rozdeliť obyvateľstvo podľa rozdielneho trvalého a súčasného pobytu na niekoľko základných skupín, čo umožní ich ďalšie metodické spracovanie a interpretáciu. Do prvej skupiny (skupina A) patrí obyvateľstvo, ktoré má trvalý aj súčasný pobyt na území Slovenskej republiky, avšak každý na inom adresnom bode. Druhú skupinu (skupina B) tvoria obyvatelia, ktorí majú trvalý pobyt na Slovensku, ale ich súčasný pobyt je mimo územia Slovenskej republiky. Tretiu skupinu (skupina C) osôb tvoria obyvatelia, ktorí majú trvalý pobyt v zahraničí, ale ich súčasný pobyt je na území Slovenskej republiky.

Po spracovaní výsledkov zo SODB 2021 sa súčasný pobyt ukázal ako významná informácia priestorového rozmiestnenia obyvateľstva. Z celkového počtu obyvateľstva, ktoré má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt, až 837 327 obyvateľov má rozdielny adresný bod trvalého a súčasného pobytu (skupina A, skupina B), čo predstavuje 15,4 % z celkového počtu obyvateľstva. Z tejto množiny sa 264 269 obyvateľov zdržiava na súčasnom pobyte v zahraničí. Predmetom sčítania boli tiež osoby, ktoré majú trvalý pobyt v zahraničí, ale ich súčasný pobyt je na území Slovenskej republiky (skupina C). Počet obyvateľov, ktorí na Slovensku bývajú len na súčasnom pobyte bez trvalého pobytu, je 48 611 (pozri tabuľka č. 1).

Tabuľka č. 1: Skupiny obyvateľstva Slovenska s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom, 2021

Typ skupiny	Charakteristika skupiny	Počet obyvateľov (zmena adresného bodu)	Počet obyvateľov (zmena obce)
Skupina A	Súčasný pobyt odlišný od trvalého pobytu v SR	573 058	375 766
Skupina B	Súčasný pobyt v zahraničí, trvalý pobyt v SR	264 269	264 269
Skupina C	Súčasný pobyt v SR, trvalý pobyt v zahraničí	48 611	48 611

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

Údaje v tabuľke č. 1 uvádzame len v absolútnom vyjadrení, keďže predmetom analýzy sú dva samostatné ukazovatele (obyvateľstvo s trvalým pobytom a obyvateľstvo so súčasným pobytom), ktoré sa z logických dôvodov nespočítavajú do spoločnej množiny. Uvedené ukazovatele sa ďalej členia na skupiny, z ktorých sú kombinovateľné skupina A so skupinou B (obyvateľstvo podľa trvalého pobytu) a skupina A so skupinou C (obyvateľstvo podľa súčasného pobytu).

Rôzne typy priestorového pohybu obyvateľstva, ako napr. intraregionálne alebo interregionálne sťahovanie v rámci Slovenska, prípadne sťahovanie zo Slovenska do zahraničia, sa vyznačujú svojimi špecifikami v kontexte demografických, sociálnych a ekonomických charakteristík [1, 2, 9, 11, 12, 14, 16]. Demografická štruktúra obyvateľstva s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom má už na národnej úrovni niekoľko charakteristík, ktorými sa odlišuje od obyvateľstva so zhodným trvalým a súčasným pobytom. Tieto charakteristiky pri obyvateľoch sťahujúcich sa z jednej lokality do druhej môžu byť významným komponentom ovplyvňujúcim početnosť a demografické štruktúry pôvodného obyvateľstva [4, 10, 16].

Na základe údajov z tabuľky č. 2 môžeme zhrnúť hlavné znaky vekovej a pohlavnej štruktúry obyvateľstva s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom. Obyvatelia s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom na území Slovenskej republiky (skupina A) majú vyšší podiel predproduktívnej a produktívnej zložky obyvateľstva ako je celoslovenský priemer, pričom pre obyvateľov v poproduktívnom veku je zmena pobytu menej charakteristická. Napriek tomu, že na Slovensku žije viac žien ako mužov, tento pomer sa pri obyvateľstve s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom obracia v prospech mužov. Tento jav v značnej miere zapríčiňuje aj menšia miera zmeny pobytu obyvateľov vo vyšších vekových kategóriách. Môžeme konštatovať, že na Slovensku súčasný pobyt líšiaci sa od trvalého pobytu je príznačnejší pre osoby v nižších a stredných vekových kategóriách. Najmobilnejšími sú obyvateľia vo veku 25 – 29 rokov, nasledovaní vekovou skupinou 30 až 34 ročných. Dôvody rozdielneho trvalého a súčasného pobytu sú rôzne. Odborná literatúra skúma viaceré trendy priestorového pohybu obyvateľstva, ako napr. sťahovanie obyvateľstva do širšieho zázemia väčších miest v rámci suburbanizačných procesov alebo dynamika obyvateľstva mladších a stredných vekových skupín kvôli práci alebo štúdiu [1, 2, 8, 12, 14]. Čo sa týka obyvateľov žijúcich v zahraničí a obyvateľov žijúcich na Slovensku bez trvalého pobytu (skupina B, skupina C), s vysokým podielom prevláda obyvateľstvo v produktívnom veku, pričom podiel obyvateľstva v predproduktívnom a poproduktívnom veku je výrazne pod celoslovenským priemerom. Z hľadiska pohlavnej štruktúry prevažujú medzi osobami so súčasným pobytom v zahraničí ženy, avšak medzi obyvateľmi, ktorí žijú na Slovensku bez trvalého pobytu je výrazne vyšší podiel mužov. Nie je prekvapujúce, že v cezhraničnej migrácii, majúci na zreteli rozdiel trvalého a súčasného pobytu, prevláda obyvateľstvo v produktívnom veku, keďže tieto pohyby často indikujú zahraničné pracovné príležitosti (pozri tabuľka č. 2). Z hľadiska štátnej príslušnosti je špecifickou skupinou obyvateľstva skupina C, ktorú tvorí až 91,1 % cudzincov bývajúcich a väčšina z nich aj pracujúcich na území Slovenska.

Tabuľka č. 2: Štruktúra obyvateľstva s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom podľa veku a pohlavia na Slovensku, 2021

Obyvateľstvo	Hlavné vekové skupiny				Pohlavie		
	0 – 14 rokov (%)	15 – 64 rokov (%)	65 a viac rokov (%)	spolu (%)	muži (%)	ženy (%)	spolu (%)
Skupina A	17,8	74,5	7,7	100	51,7	48,3	100
Skupina B	10,4	87,3	2,3	100	46,7	53,3	100
Skupina C	11,6	86,5	1,9	100	66,3	33,7	100
Populácia SR podľa trvalého pobytu	15,9	67,0	17,1	100	48,9	51,1	100

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

4. PRIESTOROVÝ POHYB OBYVATEĽSTVA CEZ OPTIKU ROZDIELNEHO TRVALÉHO A SÚČASNÉHO POBYTU

Téma rozdielného súčasného pobytu voči trvalým pobytom kombináciou dát získaných v Sčítaní obyvateľov, domov a bytov 2021 umožňuje vypracovať široké spektrum analýz v oblasti priestorových, demografických, sociálnych a ekonomických charakteristík obyvateľstva. V predchádzajúcej kapitole sme uviedli stručný prehľad základných demografických charakteristík obyvateľstva s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom. V tejto kapitole sa vzhľadom na obšírnosť a komplexnosť témy budeme venovať viac priestorovým aspektom súčasného pobytu v Slovenskej republike. Priestorový pohyb obyvateľstva je frekventovanou a sledovanou témou na Slovensku i v zahraničí. Vzhľadom na svoj potenciál a využitie vzbudzuje záujem u odbornej, ale aj širokej verejnosti. Svedčí o tom i početné množstvo vedeckých a odborných prác, ktoré sme využili pri tvorbe našich analýz.

Podľa [13] pod priestorovým pohybom obyvateľstva môžeme chápať migráciu (trvalé zmeny v rozmiestnení obyvateľstva), dočasné zmeny (dochádzka do zamestnania a školy), ale aj nepravidelný priestorový pohyb (cestovný ruch, služobné cesty a iné premiestňovania). V príspevku sa pozrieme na priestorový pohyb obyvateľstva cez optiku súčasného pobytu, ktorý môže slúžiť ako doplnujúca informácia pri sledovaní vnútroštátneho a zahraničného priestorového pohybu obyvateľstva.

Migrácia obyvateľstva ako demografická udalosť spojená so sťahovaním sa v Slovenskej republike sleduje cez zmeny registrovaného pobytu v určitom časovom horizonte a vyznačuje sa niekoľkými typickými priestorovými vzorcami. Migrácia teda môže byť jednoznačne definovaná ako zmena obce trvalého pobytu na Slovensku. Problémom však zostáva, že miesto, kde je obyvateľ prihlásený, sa nemusí zhodovať s miestom jeho reálneho pobytu. Ako na to vo svojich prácach upozornili mnohí autori [7, 14, 17], je prakticky nemožné reálne odhadnúť nepresnosti v evidencii sťahovania obyvateľov, ktoré sa môžu líšiť od obce k obci, aj keď viaceri z nich poznamenali, že tieto odchýlky by nemali meniť základné charakteristiky trendov priestorového pohybu obyvateľstva. V histórii sčítania sa prvýkrát zisťovala premená súčasný pobyt, ktorá môže v značnej miere zachytiť neevidovanú migráciu a doplniť sledovanie procesov a trendov, ktoré vyplývajú najmä z evidovanej migrácie. Nevýhodou tejto premennej je nemožnosť dynamického sledovania v čase, keďže táto informácia sa vzťahuje

výlučne na jeden okamih, a to na okamih národného cenzu (referenčný dátum sčítania – 1. 1. 2021).

Na vyjadrenie rozdielu medzi počtom obyvateľov podľa trvalého a súčasného pobytu v danej územnej jednotke používame ukazovateľ index pobytu. Vyjadruje v percentách pomer medzi počtom obyvateľov podľa súčasného pobytu a počtom obyvateľov prihlásených na trvalý pobyt v danej územnej jednotke. Tento ukazovateľ nám poskytne detailný prehľad o počte krajov, okresov a obcí, v ktorých prevláda obyvateľstvo podľa trvalého alebo súčasného pobytu. Ak sa zameriame na krajskú úroveň, jedine Bratislavský kraj dosahuje vyšší počet obyvateľov so súčasným pobytom ako obyvateľov s trvalým pobytom. Pri väčšine okresov Bratislavského kraja zaznamenávame vyšší počet obyvateľov podľa súčasného pobytu, s výnimkou okresu Bratislava V. Ďalšie okresy, v ktorých na Slovensku prevláda obyvateľstvo podľa súčasného pobytu, sú okresy Dunajská Streda, Trnava a Hlohovec. V celoslovenskom meradle môžeme zaznamenať až 2 589 obcí, v ktorých prevláda obyvateľstvo s trvalým pobytom a len 320 obcí s vyšším počtom obyvateľov v rámci súčasného pobytu. V ďalších 17 obciach sa počet obyvateľov s trvalým a súčasným pobytom zhoduje a jedna obec je neobývaná (Vojenský obvod Valaškovce).

V nasledujúcej analýze pod rozdielnym trvalým a súčasným pobytom rozumieme zmenu na obecnej úrovni, keďže budeme analyzovať obyvateľstvo, ktoré žije v inej obci ako je ich trvalý pobyt. Nízky počet obcí s vyšším počtom obyvateľov so súčasným pobytom je spôsobený tým, že 41,3 % obyvateľstva s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom (obec) a zároveň s trvalým pobytom na Slovensku (skupina A, skupina B) žije mimo územia Slovenskej republiky. To znamená, že sa podieľajú na počte obyvateľov v rámci trvalého pobytu, ale ani v jednej obci nezvyšujú počet obyvateľov v rámci súčasného pobytu. V absolútnych číslach je to 640 035 obyvateľov, ktorí žijú mimo obce svojho trvalého pobytu a len 424 377 obyvateľov, ktorí žijú v obciach Slovenskej republiky iba na súčasnom pobyte. Index pobytu teda ukazuje len rozdiel v počte obyvateľov trvalého a súčasného pobytu, ale nevyjadruje veľkosť subpopulácie bez trvalého pobytu v danej územnej jednotke, resp. veľkosť subpopulácie bývajúcej mimo územnej jednotky trvalého pobytu. Ako príklad môžeme uviesť mestskú časť Bratislavy Devínsku Novú Ves. V mestskej časti žije 17 153 obyvateľov s trvalým pobytom, čo je o 158 osôb viac ako počet obyvateľov so súčasným pobytom. Index pobytu dosahuje pomerne nízku hodnotu, a to len 100,9. Toto však neznamená, že v mestskej časti je nízky počet osôb prisťahovaných alebo odsťahovaných na súčasný pobyt. V skutočnosti v mestskej časti žije až 2564 obyvateľov bez trvalého pobytu, čo tvorí 15,1 % obyvateľstva podľa súčasného pobytu. Zároveň má v obci trvalý pobyt 2 722 obyvateľov, ktorých súčasný pobyt je mimo Devínskej Novej Vsi. Táto časť obyvateľstva tvorí 15,9 % trvalo bývajúceho obyvateľstva.

Obce z hľadiska priestorového rozmiestnenia obyvateľstva s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom hodnotíme podľa dvoch relatívnych ukazovateľov: podiel obyvateľov v obci s trvalým pobytom, ale so súčasným pobytom v inej obci z celkového počtu obyvateľstva s trvalým pobytom (ďalej len „podiel odsťahovaných na SP“) a podiel obyvateľov v obci bez trvalého pobytu, ale so súčasným pobytom v obci z celkového počtu obyvateľstva so súčasným pobytom (ďalej len „podiel prisťahovaných na SP“). Na priradenie hodnôt ukazovateľov do intervalov bola použitá klastrová metóda prirodzený zlom [21], ktorá zhlukuje údaje do rôznych tried, pričom minimalizuje priemernú odchýlku každej triedy od priemeru triedy a zároveň

maximalizuje odchýlku každej triedy od priemerov ostatných tried. Inými slovami, metóda sa snaží znížiť rozptyl v triedach a maximalizovať rozptyl medzi triedami [21]. Takto sa vytvoria triedy, medzi ktorými sú relatívne veľké rozdiely. Hodnoty ukazovateľov podľa prirodzeného zlomu sú rozdelené do troch odlišných intervalov označujúcich nízku, strednú a vysokú hodnotu. Dátový súbor obcí s podielom odsťahovaných na SP bol rozdelený do tried s intervalmi <0 - 11,98>, (11,98 – 19,33>, (19,33 – 70,60>, pričom aritmetický priemer súboru je 12,23. Dátový súbor obcí s podielom prisťahovaných na SP bol rozdelený do tried s intervalmi <0 – 6,73>, (6,73 – 16,04>, (16,04 – 51,11> s aritmetickým priemerom 6,41.

Tabuľka č. 3: Podiel obcí v krajoch Slovenska podľa odsťahovaných a prisťahovaných obyvateľov na SP, 2021

Územná úroveň – kraje	Podiel obcí podľa odsťahovaných obyvateľov na SP			Spolu	Podiel obcí podľa prisťahovaných obyvateľov na SP			Spolu
	nízky (< 11,98)	stredný (< 19,33)	vysoký (< 70,60)		nízky (< 6,73)	stredný (< 16,04)	vysoký (< 51,11)	
Bratislavský kraj	80,9	16,9	2,3	100	3,3	60,7	36	100
Trnavský kraj	94,4	5,2	0,4	100	49,4	42,2	8,4	100
Trenčiansky kraj	79	19,9	1,1	100	65,9	33,4	0,7	100
Nitriansky kraj	74	24,9	1,1	100	69,5	28,8	1,7	100
Žilinský kraj	73	25,7	1,3	100	67	30,5	2,5	100
Banskobystrický kraj	40,3	52,1	7,6	100	67,3	29,8	2,9	100
Prešovský kraj	39,6	47,7	12,7	100	77,3	19,4	3,3	100
Košický kraj	36,5	54	9,5	100	69	28,2	2,8	100

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

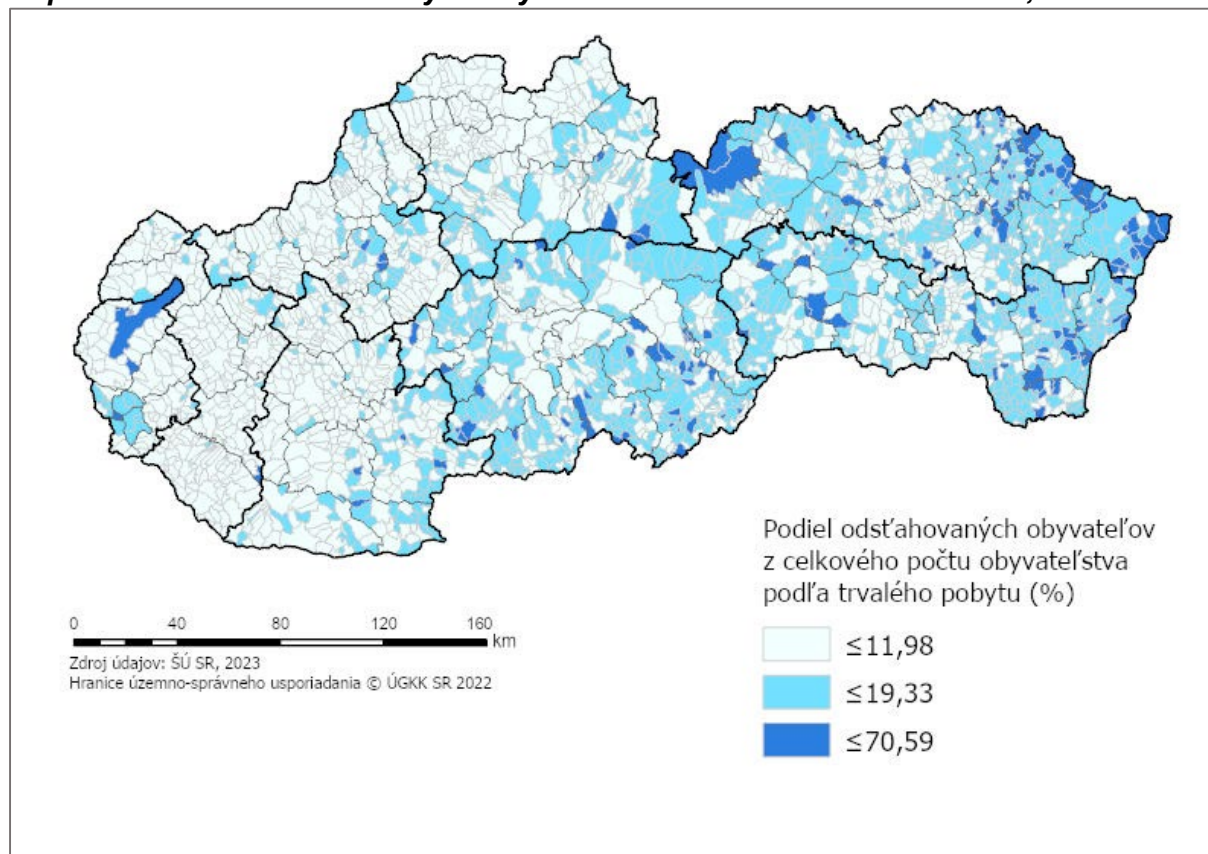
Tabuľka č. 4: Podiel odsťahovaných a prisťahovaných obyvateľov na SP v krajoch na Slovensku, 2021

Územná úroveň – kraje	Podiel odsťahovaných obyvateľov na SP		Spolu	Podiel prisťahovaných obyvateľov na SP		Spolu
	v rámci kraja (v %)	mimo kraja (v %)		v rámci kraja (v %)	mimo kraja (v %)	
Bratislavský kraj	12,1	5,7	17,9	11,7	9,2	20,9
Trnavský kraj	6,9	5,0	11,9	7,0	4,6	11,5
Trenčiansky kraj	7,1	6,4	13,5	7,5	2,0	9,5
Nitriansky kraj	7,4	5,8	13,2	7,7	2,3	10,0
Žilinský kraj	7,4	5,9	13,3	7,7	1,7	9,4
Banskobystrický kraj	7,8	7,6	15,4	8,4	1,7	10,0
Prešovský kraj	7,6	8,7	16,3	8,2	1,4	9,6
Košický kraj	9,0	8,0	17,0	9,7	1,8	11,5

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

Ako potvrdzujú údaje z tabuľky č. 3. a č. 4., pri oboch ukazovateľoch môžeme pozorovať významné rozdiely medzi západným a východným Slovenskom. Podiel odšťahovaných na SP je najvyšší na východe Slovenska v Prešovskom kraji, v ktorom až 12,7 % obcí kraja má vyššiu hodnotu ako 19,3 % odšťahovaných obyvateľov na SP. Vysoký počet obcí s vysokým podielom odšťahovaných na SP (nad 19,3 %) má aj Košický a Banskobystrický kraj (9,5 % a 7,6 %). Na západe Slovenska najvyšší podiel odšťahovaných na SP zaznamenávame v Bratislavskom kraji (2,3 % obcí s vyšším podielom odšťahovaných na SP ako 19,3 %). Ostatné kraje Slovenska majú tento podiel pod 1,5 %. Čo sa týka obyvateľstva s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom, podiel odšťahovaných obyvateľov na SP z Prešovského kraja z celkového počtu obyvateľstva kraja podľa trvalého pobytu je 8,7 %, pričom ďalších 7,6 % obyvateľstva má rozdielny trvalý a súčasný pobyt v rámci kraja. Podiel odšťahovaných obyvateľov na SP z Košického kraja tvorí 8 % a v rámci kraja ďalších 9 % z celkového počtu obyvateľstva kraja podľa trvalého pobytu. V poradí pokračuje Banskobystrický kraj so 7,6 % podielom odšťahovaných na SP z kraja a 7,8 % podielom odšťahovaných na SP v kraji. Vysoký podiel odšťahovaných obyvateľov na SP z východného a stredného Slovenska je zapríčinený predovšetkým osobami so súčasným pobytom v zahraničí a v menšej miere koncentráciou obyvateľstva v bratislavskom regióne, prípadne v košickom regióne. Ako príklad môžeme uviesť dva kraje na východe Slovenska. Z Prešovského kraja je odšťahovaných na SP 70 809 obyvateľov, pričom až 70,3 % obyvateľstva je v zahraničí, 12,6 % v Bratislavskom kraji a 9,2 % v susednom Košickom kraji. Podobná je situácia aj v Košickom kraji, z ktorého je odšťahovaných na SP 62 296 obyvateľov. Z týchto obyvateľov je až 76,2 % v zahraničí, 9,3 % v Bratislavskom kraji a 7,5 % v Prešovskom kraji. Čo sa týka bratislavského regiónu, mimo Bratislavského kraja je odšťahovaných na SP 5,7 % obyvateľstva, pričom v rámci kraja má až 12,1 % obyvateľstva rozdielny trvalý a súčasný pobyt, čo predstavuje najväčší podiel zo všetkých krajov Slovenska. V absolútnych číslach je to 92 870 obyvateľov s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom v rámci Bratislavského kraja. Na vysokom podiele odšťahovaných obyvateľov na SP sa v rámci kraja v najväčšej miere podieľajú obyvatelia sťahujúci sa medzi bratislavskými mestskými okresmi (56,5 %) a obyvatelia sťahujúci sa z Bratislavy do okolitých okresov Bratislavského kraja (20,2 %). Odstáhané obyvateľstvo na SP z Bratislavského kraja tvorí 41 383 obyvateľov, pričom 59,2 % sa odšťahovalo do zahraničia a 24,0 % do susedného Trnavského kraja. Všetky mestské okresy Bratislavy presahujú 13 % odšťahovaných obyvateľov na SP z okresov, pričom podielovo najviac odšťahovaných obyvateľov na SP je v mestskom okrese Bratislava I, a to 20,8 %. Vyšší ako 13 % podiel odšťahovaných obyvateľov na SP z okresov zaznamenávame ešte v troch košických mestských okresoch (Košice III, Košice I a Košice II) a v okrese Medzilaborce.

Mapa č. 1: Podiel odsťahovaných obyvateľov na SP v obciach Slovenska, 2021

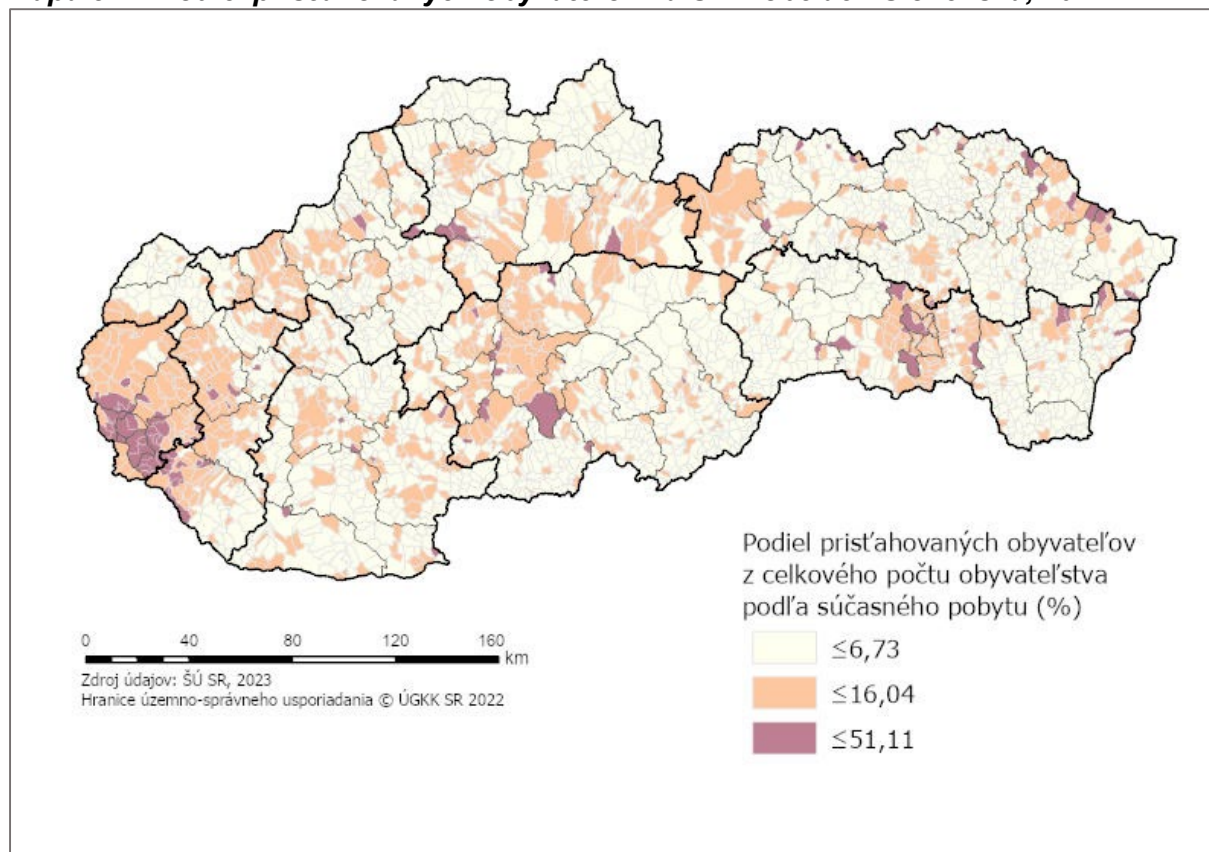

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

Významným rozdielom medzi Bratislavským krajom s jeho širším zázemím a ostatnými krajmi Slovenska je, že kým na juhozápade Slovenska zaznamenávame vysokú mieru prisťahovaných obyvateľov na SP, tak v ostatných regiónoch (hlavne stredného a východného Slovenska) je podiel prisťahovaných na SP pomerne nízky. V Bratislavskom kraji má až 36 % obcí podľa prirodzeného zlomu vysoký podiel prisťahovaných na SP, a to vyšší ako 16,04 %. V porovnaní s ostatnými krajmi sa vysokým podielom prisťahovaných na SP vyznačuje tiež Trnavský kraj, v ktorom má 8,4 % obcí vyšší podiel prisťahovaných na SP ako 16,04 %. V ostatných krajoch je tento podiel pod 3,5 %. Náзорnejší obraz dostaneme, ak sa pozrieme na podiely obyvateľstva podľa prisťahovania na SP v jednotlivých územných úrovniach. Najvyšší podiel prisťahovaných obyvateľov na SP z celkového počtu obyvateľstva podľa súčasného pobytu má Bratislavský kraj, pričom 9,2 % pochádza z iného kraja a 11,7 % sa prisťahovalo na súčasný pobyt v rámci kraja. Pomery sťahovania na súčasný pobyt v rámci kraja medzi okresmi sme uviedli vyššie pri odsťahovaných obyvateľoch. Čo sa týka prisťahovaných obyvateľov na SP, 22,3 % má trvalý pobyt v zahraničí, pričom podiel prisťahovaných na SP z ostatných krajov Slovenska vykazuje podobné hodnoty (pohybuje sa od 8,4 % do 13 %). Do Trnavského kraja sa z celkového počtu obyvateľstva na súčasný pobyt prisťahovalo z iného kraja 4,6 % obyvateľstva, hlavne z Bratislavského kraja (38,5 %), a v rámci kraja 7 % obyvateľstva. Pri ostatných krajoch podiel prisťahovaných obyvateľov na SP z iného kraja je pomerne nízky (pod 2,5 %). Čo sa týka podielu prisťahovaných na SP v kraji, druhú najvyššiu hodnotu po Bratislavskom kraji má Košický kraj, a to 9,7 %. V absolútnych číslach je to 75 298 obyvateľov. Z nich sa 26,1 % presťahovalo na SP v košických okresoch a 19,4 % do okresu Košice okolie z košických mestských okresoch alebo z iných okresoch kraja.

Mapa č. 2 tiež potvrdzuje prísťahovanie obyvateľov na SP do zázemia Košíc, aj keď sa tu suburbanizačné procesy prejavujú v menšej miere ako v bratislavskom regióne. Na okresnej úrovni má najvyšší podiel prísťahovaných na SP z iných okresov Bratislava I (23 %), nasledovaný mestským okresom Bratislava III (21,6 %). Vyšší ako 10 % podiel prísťahovaných obyvateľov na SP z celkového počtu obyvateľstva podľa súčasného pobytu majú ostatné mestské okresy Bratislavy, okres Senec a okres Košice I.

Mapa č. 2: Podiel prísťahovaných obyvateľov na SP v obciach Slovenska, 2021

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

5. OBYVATELIA S TRVALÝM POBYTOM V SR A SÚČASNÝM POBYTOM V ZAHRANIČÍ

Obyvateľov, ktorí majú súčasný pobyt v zahraničí možno posudzovať z dvoch pohľadov. Môže ísť o osoby, ktoré sa vysťahovali zo Slovenska, no nespĺnili si odhlasovaciu povinnosť a preto majú trvalý pobyt stále evidovaný na území SR. Druhý pohľad na túto skupinu môže byť ako na dočasných ekonomických migrantov, ktorí v zahraničí pracujú ale pravidelne sa vracajú na Slovensko, prípadne sa v budúcnosti plánujú vrátiť na trvalo a preto sa neodhlásili z trvalého pobytu v SR. Oba pohľady sú zahrnuté v definícii migrácie, ktorú sformulovala Medzinárodná organizácia pre migráciu [6]. Tá ju definuje ako „pohyb osoby alebo skupiny osôb z jednej geografickej jednotky do druhej cez administratívnu či politickú hranicu s cieľom definitívne alebo prechodne sa usadiť na mieste inom ako je miesto pôvodu osoby“. Slovensko môže v budúcnosti čeliť problému so znižovaním počtu obyvateľov. Podľa prognózovaných údajov o vývoji obyvateľstva jednak pre plodnosť ale aj migráciu sa Slovensko môže zaradiť k jednej z najstarších populácií v Európe. Z dostupnej najnovšej prognózy obyvateľstva v [19] by sa podľa stredného scenára mal

prognózovaný stav obyvateľstva SR dostať na úroveň približne 4,7 milióna osôb do roku 2080. Treba však povedať, že prognózy obyvateľstva vo svojich modeloch nepočítajú so statusom súčasného pobytu v zahraničí trvalo bývajúceho obyvateľstva v SR, tzn. nesledujú neregistrovanú migráciu. Práve tú je možné čiastočne sledovať z údajov zistených pri SODB 2021. Tvorí ju skupina osôb s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom, pričom súčasný pobyt majú tieto osoby mimo SR.

Podľa výsledkov SODB 2021 malo 264 269 trvalo bývajúcich obyvateľov v SR súčasný pobyt v zahraničí. Ako bolo spomenuté pri metodike, súčasný pobyt, vrátane toho zahraničného, bol získaný najmä z vyplnených formulárov a iba nepatrnú časť tvorili údaje z AZÚ (pozri tabuľka č. 5).

Tabuľka č. 5: Zdroje súčasného pobytu v zahraničí u obyvateľov s trvalým pobytom v SR

Zdroj	Počet	Podiel (%)
Sčítací formulár	243 908	92,30
Administratívne zdroje údajov	213	0,08
Nezistené	20 148	7,62
Spolu	264 269	100

Zdroj: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

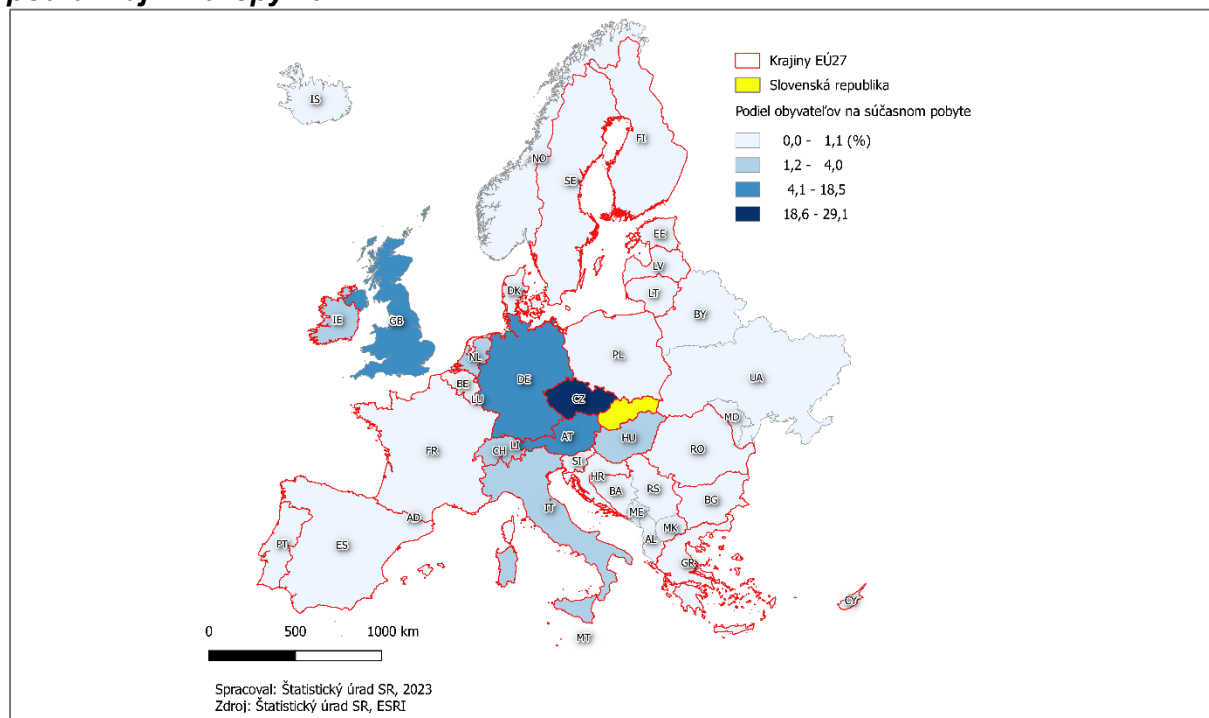
92,3 % údajov o súčasnom pobyte v zahraničí sa získalo zo sčítacích formulárov. Ak by sme vynechali skupinu „nezistené“, podiel z formulárov by tvoril až 99,9 % údajov. Skupina nezistený zdroj je uvedená pre obyvateľov, ktorí sa nesčítali, trvalý pobyt majú v SR, ale podľa pravidiel „Signs of Life“ pre súčasný pobyt im nebol priradený žiadny súčasný pobyt na Slovensku. Znamená to, že súčasný pobyt musia mať v zahraničí, ale nevieme kde. Táto množina obyvateľov s nezistenou krajinou zahraničného súčasného pobytu bude vstupovať aj v ďalších častiach tejto kapitoly.

5.1 PRIESTOROVÁ DIFERENCIÁCIA OBYVATEĽOV S TRVALÝM POBYTOM V SR A SOSÚČASNÝM POBYTOM V ZAHRANIČÍ

Na súčasný pobyt mimo územia Slovenska majú vplyv rôzne faktory. Vo všeobecnosti ľudia odchádzajú za prácou najmä z dôvodu rozdielných mzdových podmienok domácej krajiny a cieľovej krajiny, alebo z dôvodu štúdia. Vplyv na výber krajiny súčasného pobytu mimo SR má blízkosť regiónu k hraniciam s iným štátom, dostupnosť pracovných príležitostí, prípadne aj vplyv komunity. Vstupom Slovenska do EÚ v roku 2004 sa obyvateľom Slovenska otvorili možnosti voľného pohybu. Európska únia garantuje obyvateľom členských štátov právo na voľný pohyb v medziach hraníc EÚ. Podľa článku 45 zmluvy o fungovaní Európskej únie majú občania EÚ právo hľadať si zamestnanie v inom členskom štáte EÚ, pracovať v danom štáte bez povolenia a pobývať v ňom na tento účel a ostať v ňom aj po ukončení zamestnania.

Najvyšší podiel trvalo bývajúceho obyvateľstva SR má zahraničný súčasný pobyt v Českej republike (77 014 obyvateľov, t. j. 29,1 %), Spojenom kráľovstve (48 932 obyvateľov, t. j. 18,5 %) a v Nemecku (25 134 obyvateľov, t. j. 9,5 %). Z mimoeurópskych krajín sú najčastejšie obyvateľia SR na súčasnom pobyte v USA (7 898 obyvateľov, t. j. 3 %) a Kanade (3 082 obyvateľov, t. j. 1,2 %).

Mapa č. 3: Podiel trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí podľa krajín Európy 2021

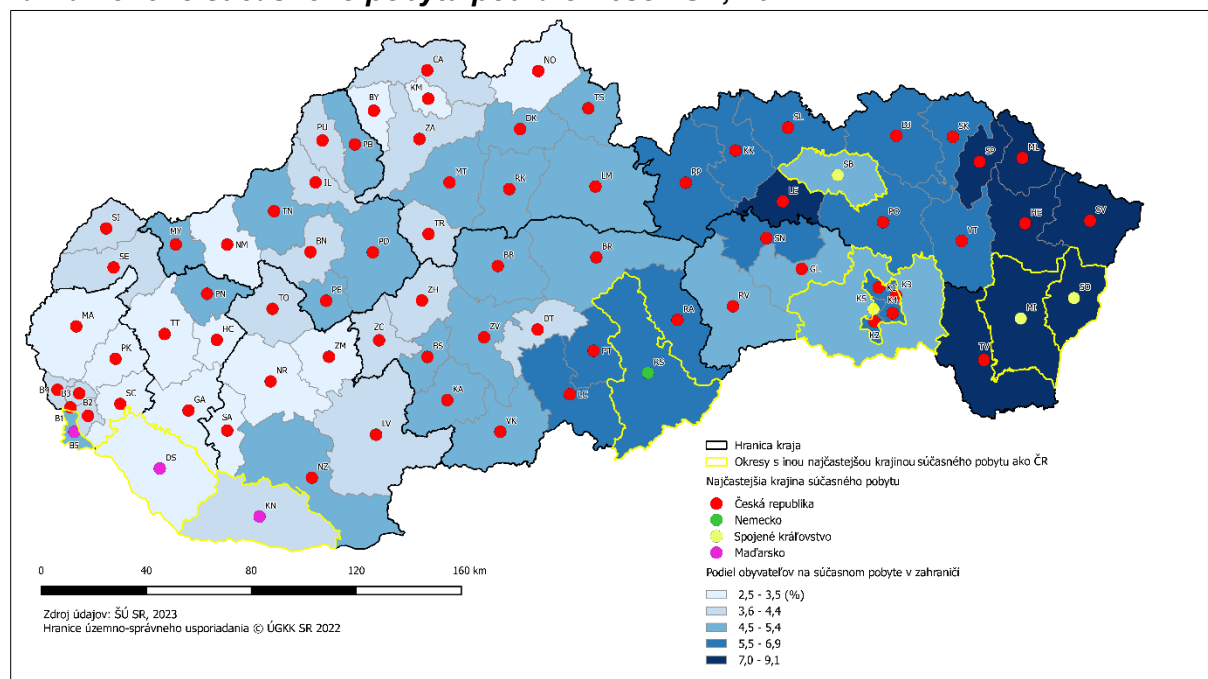
Zdroj: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

Situácia na Slovensku s obyvateľmi, ktorí majú súčasný pobyt v zahraničí, je naprieč jednotlivými regiónmi značne odlišná. Prvým pohľadom na zhodnotenie regiónov, z ktorých ľudia najviac „odchádzajú“ na súčasný pobyt do zahraničia, je ich podiel voči trvalo bývajúcemu obyvateľstvu – tzn. koľko ľudí s trvalým pobytom nie je na rovnakom súčasnóm pobyte a zároveň je ich súčasný pobyt v zahraničí. Tento ukazovateľ zhodnotíme na úrovni krajov, okresov aj obcí v SR.

Pri porovnávaní krajov SR je najvyšší podiel z trvalo bývajúcего obyvateľstva na súčasnóm pobyte v zahraničí na východe SR, kde dosahuje 6,5 % v Košickom kraji (51 321 obyvateľov) a Prešovskom kraji (52 896 obyvateľov). Podiel obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí sa znižuje smerom z východu na západ. Kraje stredného Slovenska sú v intervale od 4,2 % (29 343 obyvateľov) v Žilinskom kraji po 5,2 % (32 732 obyvateľov) v Banskobystrickom kraji. Najnižší podiel je v krajoch na západe SR, v Bratislavskom kraji 3,9 % (27 971 obyvateľov) a Trnavskom kraji 3,1 % (17 807). Vo všetkých krajoch SR je najčastejšou krajinou zahraničného súčasného pobytu Česká republika. Zaujímavejšie sa javí porovnanie na úrovni okresov, kde sa medzi krajinami s najčastejším zahraničným súčasným pobytom okrem Česka objavujú aj Maďarsko, Spojené kráľovstvo a Nemecko. Česká republika je najčastejšou krajinou súčasného pobytu až pre 71 okresov v SR, najvyšší podiel obyvateľov na súčasnóm pobyte v ČR je v okrese Levoča (2 827 obyvateľov, t. j. 8,5 %). Zároveň ide o okres s druhým najvyšším podielom obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí. Najvyšší podiel obyvateľstva so súčasným pobytom v zahraničí majú obyvatelia trvalo bývajúci v okrese Michalovce (9 914 obyvateľov, t. j. 9,1 %), ktorí najčastejšie žijú v Spojenom kráľovstve. Okrem okresu Michalovce je Spojené kráľovstvo najčastejšou krajinou súčasného pobytu aj pre obyvateľov okresu Sobrance, Sabinov a Košice-okolie. V týchto prípadoch môže byť za výberom krajiny súčasného pobytu vplyv komunity v danom regióne. Môže ísť o prípad tzv.

transnacionálnej migrácie, ktorá je podľa [15] typická udržiavaním sociálnych kontaktov so spoločnosťou v krajine pôvodu ale aj vytváraním rovnakej spoločenskej komunity v cieľovej krajine. Je všeobecne známe, že obyvatelia z niektorých regiónov východného Slovenska aj napriek relatívne veľkej vzdialenosti vyhľadávajú práve Spojené kráľovstvo ako svoju cieľovú destináciu, čo potvrdzujú aj tieto údaje. Nemecko je najvyhľadávanejšie pre obyvateľov okresu Rimavská Sobota (5 313 obyvateľov, t. j. 6,6 %). Maďarsko ako krajina súčasného pobytu dominuje v prihraničných okresoch na západe SR, konkrétne v okresoch Bratislava V (6 435 obyvateľov, t. j. 5,2 %), Komárno (4 439 obyvateľov, t. j. 4,4 %) a Dunajská Streda (3 502 obyvateľov, t. j. 2,8 %).

Mapa č. 4: Podiel obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí a najčastejšia krajina zahraničného súčasného pobytu podľa okresov SR, 2021

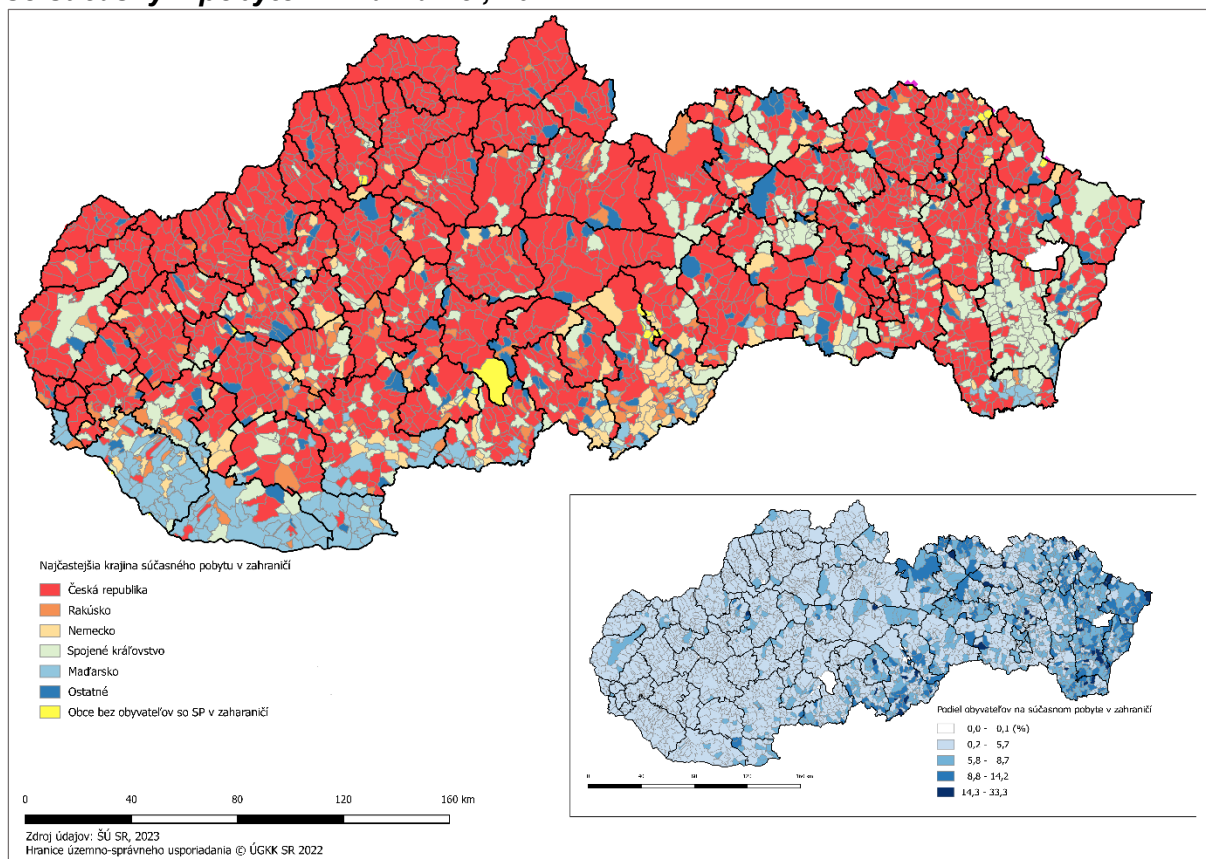

Zdroj: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

Zo všetkých obcí v SR je podľa údajov zo SODB 2021 len 19 takých, kde ani jeden trvalo bývajúcí obyvateľ nemá súčasný pobyt v zahraničí. Väčšinou sú to malé obce patriace do veľkostnej skupiny do 199 obyvateľov, s výnimkou obce Merašice (okres Hlohovec) patriacej do veľkostnej skupiny 200 až 499 obyvateľov. Ide o 11 obcí z Banskobystrického kraja, 5 obcí z Prešovského kraja, 2 obce z Trenčianskeho kraja a 1 obec z Trnavského kraja. V 174 obciach má aspoň 10 % a viac trvalo bývajúcего obyvateľstva súčasný pobyt v zahraničí, z toho len 6 obcí (Omastiná, Trebichava, Uhrovské Podhradie, Slatinka nad Bebravou z Trenčianskeho kraja a obce Žemliare a Ipeľské Úľany z Nitrianskeho kraja) je mimo Prešovského, Košického alebo Banskobystrického kraja. Najvyšší podiel trvalo bývajúcего obyvateľstva na súčasnom pobyte v zahraničí je v obci Šmigovec z okresu Snina (33,3 %), najčastejšie v Českej republike. Nasledujú obce s 25-percentným podielom obyvateľov na súčasnom pobyte v zahraničí – Toporec (okres Kežmarok – najčastejšie v Spojenom kráľovstve) a obec Hačava (okres Košice-okolie – najčastejšie v Nemecku). Podiel obyvateľov na súčasnom pobyte v zahraničí sa aj na úrovni obcí znižuje z východu na západ SR. Okrem obcí Prešovského a Košického kraja relatívne vyššie hodnoty pozorujeme aj v obciach na juhu a juhozápade SR (juh Banskobystrického a čiastočne Nitrianskeho

kraja), prípadne v niektorých obciach na Považí. Krajiny zahraničného súčasného pobytu na úrovni obcí sú obdobné, ako na úrovni okresov. Ako je zobrazené na mape č. 5, až v 62 % obcí sú obyvatelia najčastejšie na súčasnom pobyte v Českej republike. Obce, kde prevládajú súčasné pobyty v Spojenom kráľovstve sú najmä na východe SR, hlavne región Zemplína a Spiša. Zhluky s krajinou súčasného pobytu v Nemecku sú na juhu stredného Slovenska. Oblasť juhozápadu SR zasa patrí obciam, kde sú obyvatelia na súčasnom pobyte v zahraničí najmä v Maďarsku.

Mapa č. 5: Najčastejšia krajina súčasného pobytu podľa obcí SR a podiel obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí, 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

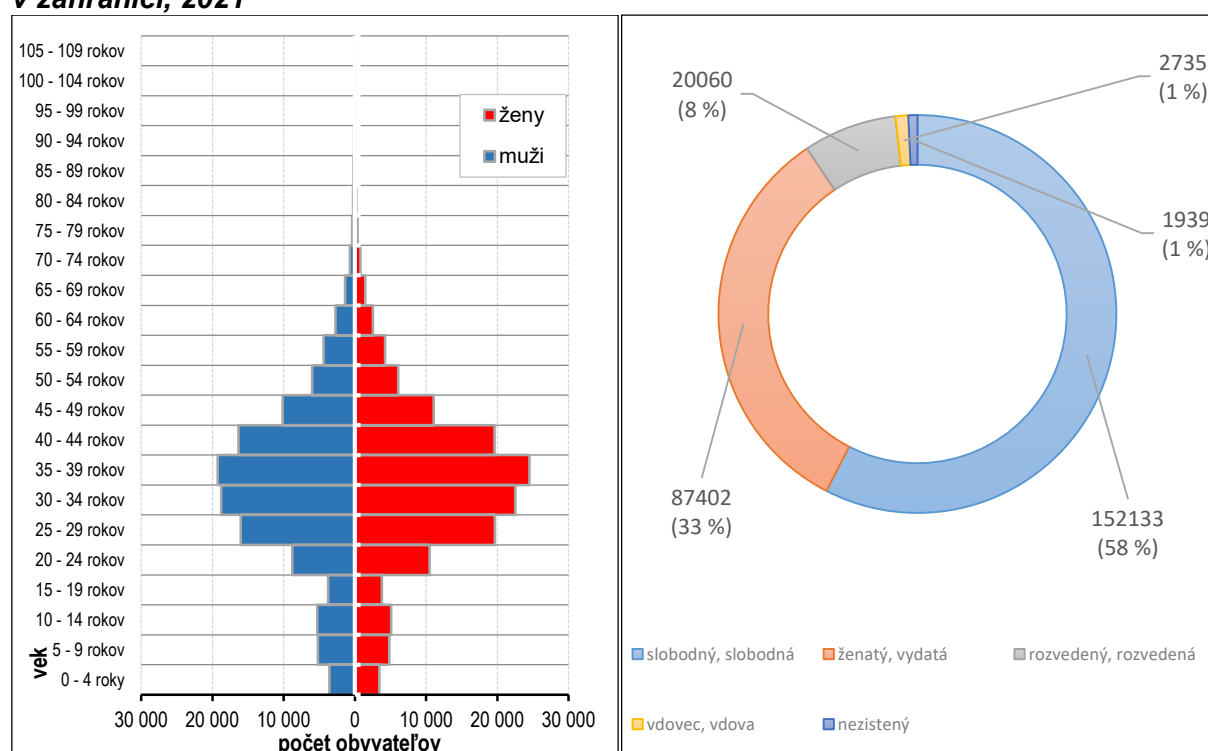
5.2 VYBRANÉ SOCIO-EKONOMICKÉ ŠTRUKTÚRY OBYVATEĽOV S TRVALÝM POBYTOM V SR A SÚČASNÝM POBYTOM V ZAHRAŇIČÍ

V tejto podkapitole budú skúmané vybrané charakteristiky obyvateľstva na súčasnom pobyte v zahraničí. Ako bolo už bolo spomenuté, predpokladom na odchod na súčasný pobyt do zahraničia je odchod najmä za prácou alebo vzdelaním. Na základe jednotlivých charakteristík zhodnotíme, či štruktúry obyvateľstva na súčasnom pobyte v zahraničí zodpovedajú tejto hypotéze. Analyzované boli demografické charakteristiky, ku ktorým patrí vek, pohlavie, rodinný stav a vzdelanie. Druhú kategóriu tvoria ekonomické charakteristiky, ku ktorým patrí súčasná ekonomická aktivita a pracovné zaradenie v rámci tried ISCO (The International Standard Classification of Occupations).

Podľa pohlavia je na súčasnom pobyte v zahraničí viac žien (53,3 %; t. j. 140 767) ako mužov (46,7 %, t. j. 123 502). Z hľadiska ekonomických vekových skupín je na súčasnom pobyte v zahraničí až 87,3 % obyvateľstva v produktívnom veku, 10,4 %

obyvateľstva v predproduktívnom veku a 2,3 % v poproduktívnom veku. Nadpolovičná väčšina obyvateľov na súčasnom pobyte v zahraničí (58 %) je slobodných a tretina obyvateľov žije v manželstve. Z hľadiska týchto premenných môžeme usúdiť, že súčasne bývajúci v zahraničí sú najmä slobodní ľudia v produktívnom veku. Vo všeobecnosti je jednoduchšie adaptovať sa na život a pracovať v zahraničí mladším ľuďom bez vlastnej rodiny. U obyvateľov na súčasnom pobyte v zahraničí v predproduktívnom veku môžeme predpokladať, že sú to deti tých obyvateľov v zahraničí, ktorí majú rodinný stav ženatý/vydatá. Potvrzuje to aj hlbšia analýza dát – najvyšší počet obyvateľov v zahraničí s rodinným stavom ženatý/vydatá je z okresov Prešov, Michalovce, Trebišov. Zároveň je z týchto rovnakých okresov na súčasnom pobyte v zahraničí aj najvyšší počet detí do 15 rokov. To dokazuje, že z niektorých regiónov neodchádzajú iba jednotlivci, ale celé rodiny, najmä z východu SR.

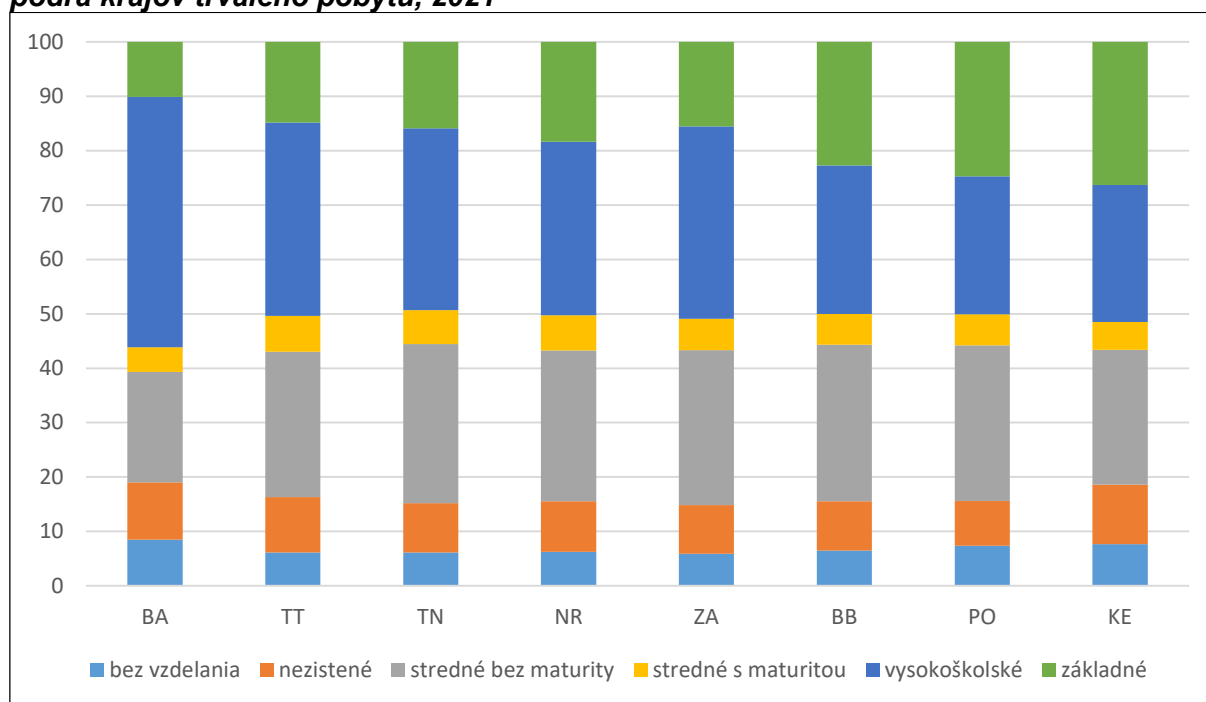
Graf č. 1: Veková pyramída a rodinný stav obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí, 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

Z hľadiska vzdelania na úrovni SR je na súčasnom pobyte v zahraničí najvyšší podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním (31 %). Pri porovnaní stupňa vzdelania a kraja trvalého pobytu je zrejmé, že stupeň vzdelania má klesajúcu tendenciu smerom zo západu na východ SR. Obyvatelia žijúci na súčasnom pobyte v zahraničí z Bratislavského (46 %), Trnavského (35,5 %), Trenčianskeho (33,5 %), Nitrianskeho (31,9 %) a Žilinského kraja (35,4 %) majú najčastejšie vysokoškolské vzdelanie. Obyvatelia z Banskobystrického (28,8 %) a Prešovského kraja (28,6 %) majú zasa najčastejšie stredné vzdelanie bez maturity. Obyvatelia Košického kraja na súčasnom pobyte v zahraničí majú najčastejšie základný stupeň vzdelania (26,3 %).

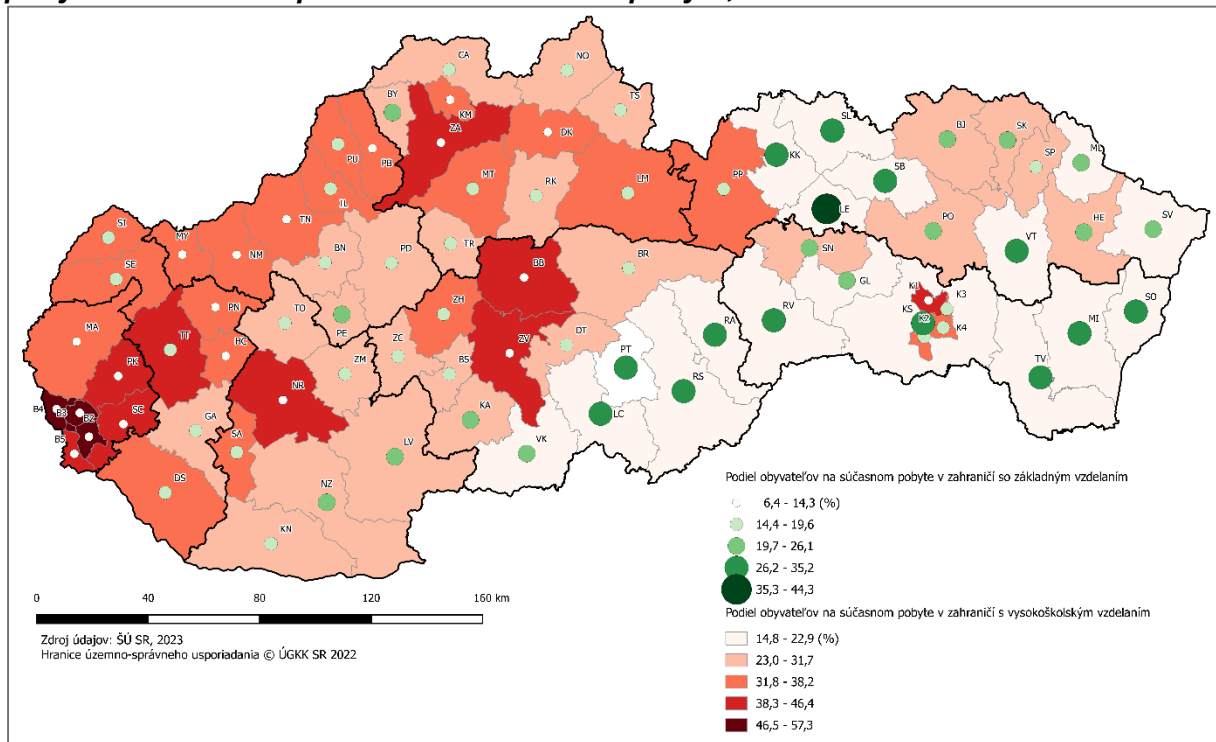
Graf č. 2: Najvyššie dosiahnuté vzdelanie obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí podľa krajov trvalého pobytu, 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

Na úrovni okresov je najvyšší podiel odlivu vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva do zahraničia na západe krajiny – v intervale od 41,7 % z Bratislavy V až po 57,3 % z Bratislavy I. Nad hranicou 40 % vysokoškolsky vzdelaných ľudí na súčasnom pobyte v zahraničí sú aj okresy Banská Bystrica (44,9 %), Košice I, Pezinok (po 43,6 %), Senec, Žilina a Zvolen (okolo 41 %). Najmä na západe krajiny je odliv kompenzovaný príchodom obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním na súčasný pobyt z regiónov východného Slovenska. Naopak, najmenej ľudí s vysokoškolským vzdelaním majúci súčasný pobyt v zahraničí je v okresoch Poltár, Revúca, Levoča, Rimavská Sobota, Kežmarok, Michalovce a Sobrance – vo všetkých pod 20 %. Obyvatelia z týchto okresov majú najčastejšie nižší typ vzdelania, tzn. základné a stredoškolské vzdelanie bez maturity (vo všetkých je podiel súčtu týchto dvoch vzdelaní okolo 60 %). Ak by sme zobrali do úvahy iba samostatné základné vzdelanie, tak najvyšší podiel ľudí v zahraničí s týmto vzdelaním má trvalý pobyt v okresoch Levoča (44,3 %), Revúca (35,2 %), Rimavská Sobota (34,1 %). Zhluky okresov podľa vzdelanostnej štruktúry sú veľmi jasne viditeľné na mape č. 6. Najmenej vzdelaní obyvatelia (tzn. nízky podiel vysokoškolsky vzdelaných a vysoký podiel obyvateľov so základným vzdelaním) odchádzajú do zahraničia z okresov tiahnucich sa od okresu Veľký Krtíš na juhu Slovenska celým južným Slovenskom až po okresy na východe Slovenska. Výrazná oblasť je aj na severe Slovenska v okresoch Levoča, Stará Ľubovňa, Kežmarok a Sabinov.

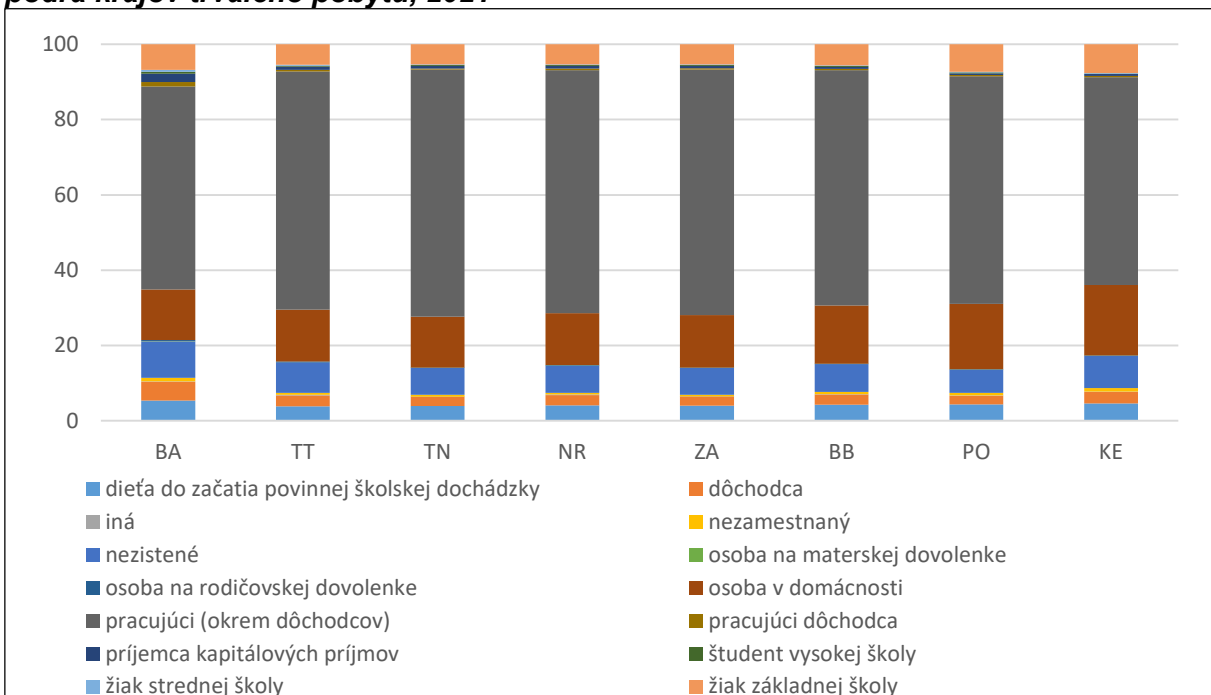
Mapa č. 6: Podiel obyvateľov so základným a vysokoškolským vzdelaním so súčasným pobytom v zahraničí podľa okresov trvalého pobytu, 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

Z hľadiska ekonomickej aktivity je najvyšší podiel obyvateľov so zahraničným súčasným pobytom v skupine pracujúcich (okrem dôchodcov), ktorí tvoria 60,6 % (t. j. 160 198 obyvateľov). Nasleduje skupina osôb v domácnosti tvorená 15,6 % (t.j.41 278) z celkového počtu obyvateľov na súčasnom pobyte v zahraničí.

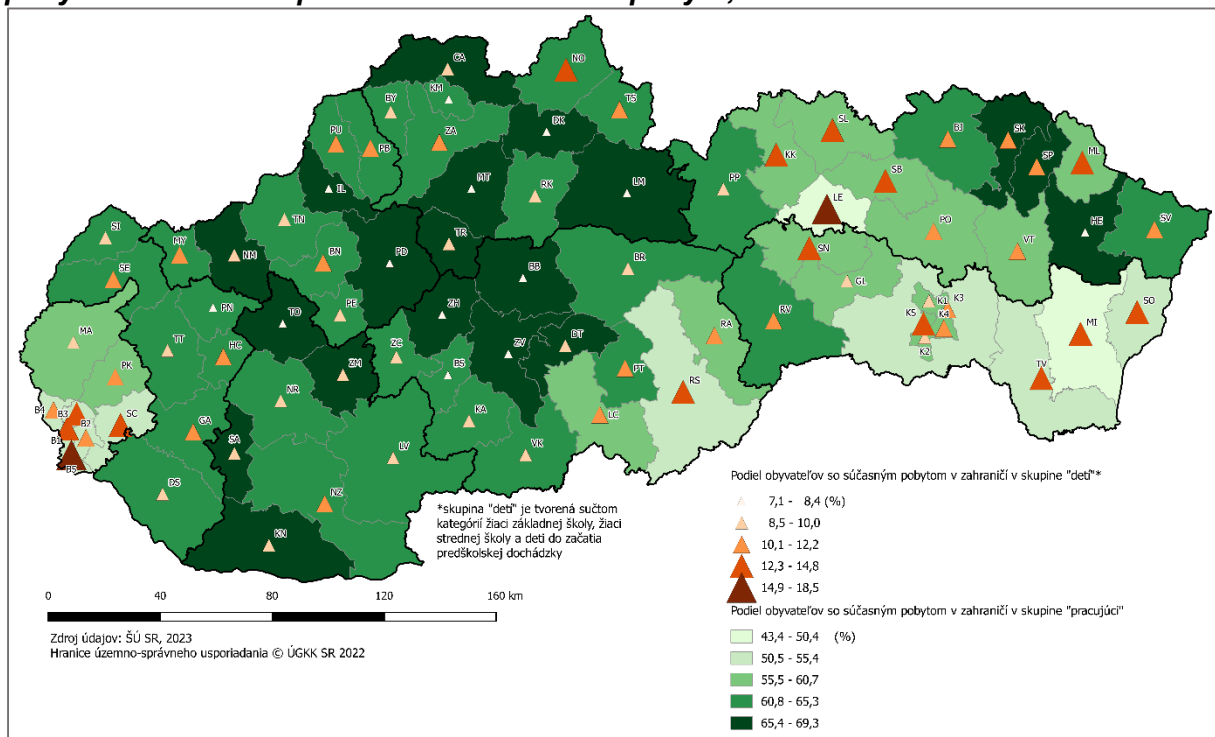
Graf č. 3: Súčasná ekonomická aktivita obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí podľa krajov trvalého pobytu, 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

U osôb v domácnosti je výrazná prevaha žien (68,6 %) s najčastejším trvalým pobytom v Košickom a Prešovskom kraji (po 22 % v oboch krajoch zo všetkých žien s ekonomickou aktivitou „osoba v domácnosti“). Veľmi nízky podiel tvoria študenti vysokých škôl, súčasný pobyt v zahraničí si uviedlo len 616 obyvateľov (t. j. 0,2 %) s trvalým pobytom v SR. Tento počet s určitou neodzhradňuje reálne počty študentov na zahraničných vysokých školách, keďže podľa posledných dostupných údajov z databázy UNESCO [5] bolo v roku 2020 na zahraničných vysokých školách až 30 901 slovenských študentov. Pri porovnaní krajov je podľa ekonomickej aktivity vo všetkých krajoch najvyšší podiel obyvateľov na súčasnom pobyte v zahraničí v skupine pracujúcich. Najvyšší podiel pracujúcich so súčasným pobytom v zahraničí má Trenčiansky kraj (65,6 %), najnižší prekvapivo Bratislavský kraj (53,9 %). V Bratislavskom kraji je oproti ostatným krajom na súčasnom pobyte v zahraničí vyšší podiel dôchodcov a skupiny školopovinných detí (tvorená žiakmi základnej a strednej školy) a detí do začatia povinnej školskej dochádzky. Práve z týchto troch kategórií (žiaci základnej školy, žiaci strednej školy a deti do začatia predškolskej dochádzky) sme vytvorili jednu skupinu (ďalej označenú ako skupina detí), ktorá je prezentovaná v mape č. 7 na úrovni okresov SR. Na mape č. 7 vidieť, že v prípade nižšieho podielu pracujúcich so súčasným pobytom v zahraničí v konkrétnych okresoch sú zároveň aj vyššie podiely obyvateľov zo skupiny „detí“ v rovnakých okresoch. Výrazné zhluky sú najmä na východe SR (okresy Levoča, Michalovce, Sobrance, Trebišov, Košice-okolie) a západe SR (okresy Bratislavského kraja s výnimkou okresu Malacky). Táto korelácia môže potvrdiť už spomínané, že z niektorých okresov odchádzajú na súčasný pobyt rodiny. Je málo pravdepodobné, že obyvatelia patriaci do skupiny *detí* by boli na súčasnom pobyte v zahraničí sami. Naopak, vysoký podiel pracujúcich a nízky podiel skupiny *detí* sú v okresoch Zvolen, Banská Bystrica či Dolný Kubín.

Mapa č. 7: Podiel obyvateľov zo skupiny „detí“ a skupiny „pracujúci“ so súčasným pobytom v zahraničí podľa okresov trvalého pobytu, 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

Zaradenie do tried ISCO bolo skúmané iba u ekonomicky aktívnych obyvateľov, kde boli zaradení obyvatelia so súčasnou ekonomickou aktivitou *pracujúci, pracujúci dôchodcovia, osoba na materskej dovolenke a osoba na rodičovskej dovolenke*, tzn. u 161 738 obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí. Najčastejšie títo obyvatelia pracujú ako *špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností*, ktorí tvoria 7,7 % (12 519 obyvateľov), *pracovníci v osobných službách* s podielom 6,2 % (10 028 obyvateľov), *administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov* s podielom 5,9 % (9 614 obyvateľov) alebo ako *špecialisti v oblasti informačných a komunikačných technológií* s podielom 5,1 % (8 302 obyvateľov). Ďalšie najčastejšie sa vyskytujúce pracovné zaradenia obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí sú v tabuľke č. 6.

Tabuľka č. 6: Pracovné zaradenie u obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí do tried ISCO

Trieda ISCO	Počet	Podiel (v %)
Špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností	12519	7,7
Pracovníci v osobných službách	10028	6,2
Administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov	9614	5,9
Špecialisti v oblasti informačných a komunikačných technológií	8302	5,1
Nezistené	8212	5,1
Odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností	8206	5,1
Špecialisti v oblasti vedy a techniky	7830	4,8
Špecialisti v zdravotníctve	7442	4,6
Predavači	6644	4,1
Vodiči a obsluha pojazdných strojových zariadení	5081	3,1
Technici a odborní pracovníci v oblasti vedy a techniky	4970	3,1
Učitelia a odborní pedagogickí pracovníci	4699	2,9
Špecialisti v oblasti práva, sociálnych vecí a kultúry	4289	2,7
Kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci okrem elektrikárov	4115	2,5
Kvalifikovaní robotníci v hutníctve, strojárstve a podobní robotníci	4100	2,5
Upratovači a pomocníci	3851	2,4
Spracovatelia a výrobcovia potravinárskych výrobkov, výrobkov z dreva a odevov	3722	2,3
Operátori stacionárnych strojov a zariadení	3635	2,2
Odborní pracovníci v zdravotníctve	3468	2,1
Pomocní pracovníci v ťažbe, stavebníctve, výrobe a doprave	3360	2,1

Zdroj: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

6. ZMENA INDEXU STARNUTIA V KONTEXTE ROZDIELNEHO TRVALÉHO A SÚČASNÉHO POBYTU

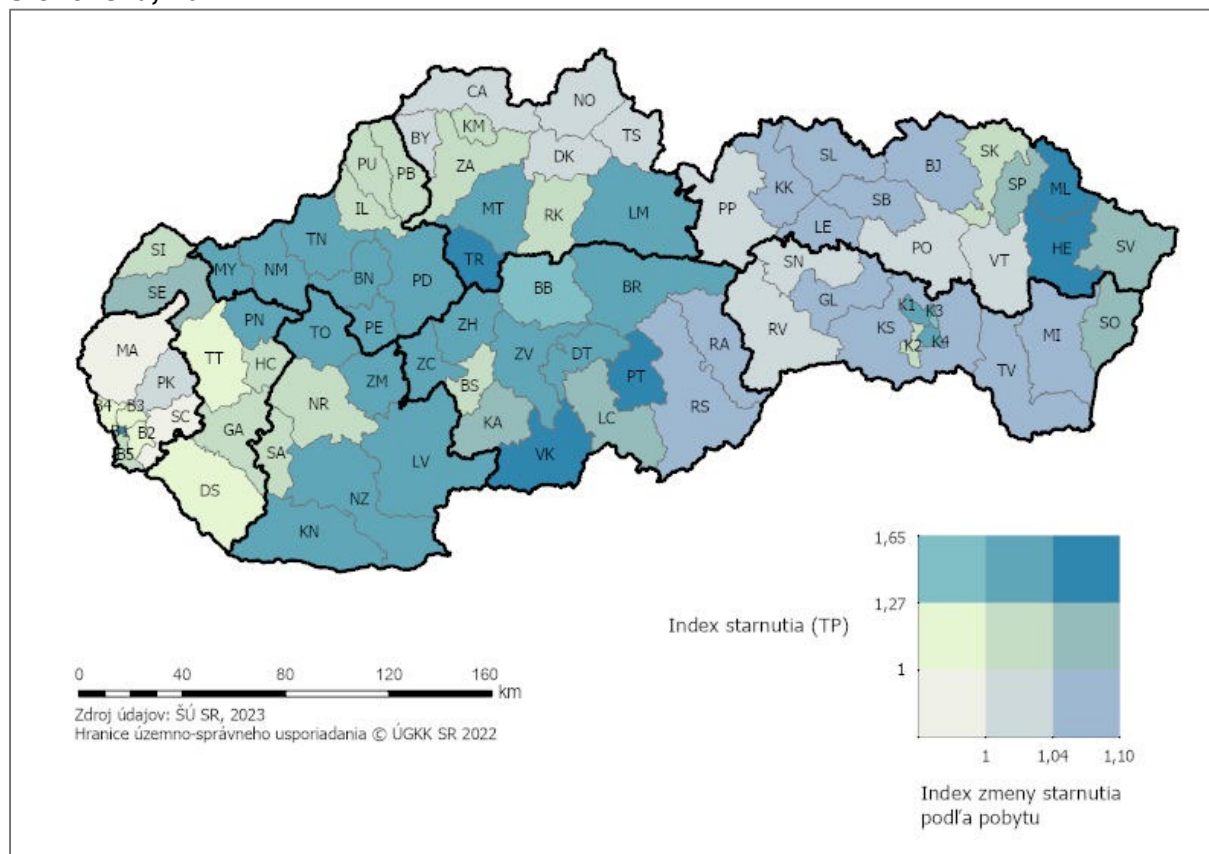
Na Slovensku je starnutie obyvateľstva známy spoločenský fenomén. Podľa [3] sa v nasledujúcich desaťročiach predpokladá zintenzívnenie a akcelerácia starnutia obyvateľstva a Slovensko bude patriť medzi najstaršie krajiny v EÚ. Aj z tohto dôvodu sa v tejto kapitole pozrieme na vplyv súčasného pobytu na starnutie obyvateľstva a na jeho priestorové aspekty. Ako sme už načrtli v predchádzajúcich kapitolách, vekové zloženie sťahujúceho sa obyvateľstva má svoje špecifiká. V prvom rade sa sťahujú mladšie vekové skupiny, pričom staršie vekové skupiny, majú na zreteli hlavne obyvateľstvo v poproduktívnom veku, sa vyznačujú nižšou priestorovou

mobilitou. Treba poznamenať, že výrazný vplyv na zmenu vekovej štruktúry Slovenska i jeho regiónov má hlavne odliv obyvateľstva do zahraničia, ale aj koncentrácia obyvateľstva vo väčších mestách a v ich širšom zázemí. Na Slovensku je až 549 obcí, z ktorých sa najviac obyvateľov odsťahuje do Bratislavy, 207 obcí, z ktorých najviac obyvateľov sa odsťahuje do Košíc, a zo 111 obcí sa najviac obyvateľov presťahuje do Prešova. Na okresnej úrovni je 55 okresov, z ktorých najviac obyvateľov smeruje do hlavného mesta, a 4 okresy, z ktorých sa obyvatelia odsťahujú primárne do Košíc. Okrem odsťahovania sa na súčasný pobyt do zahraničia, vekovú štruktúru formuje aj prisťahovanie obyvateľstva zo zahraničia na súčasný pobyt (skupina C), ktoré sa s 50,3 % podielom koncentruje v Bratislavskom a Trnavskom kraji. Pri porovnávaní obyvateľstva podľa trvalého a súčasného pobytu môžeme pozorovať výraznejšie zmeny vekového zloženia na obecnej úrovni, hlavne pri menších obciach. Keďže na Slovensku je vysoký počet odsťahovaných do zahraničia, podľa zmeny súčasného pobytu celkovo v 2 545 obciach zaznamenávame relatívny nárast poproduktívnej vekovej zložky vo vzťahu k trvalému pobytu. V kontexte zmeny pobytu viac ako o 3 percentuálne body narástol podiel obyvateľstva v poproduktívnom veku v 213 obciach. Z nich až 91 obcí sa nachádza v Prešovskom kraji, 42 v Banskobystrickom kraji, 39 v Košickom kraji a zvyšok v Nitrianskom, Trenčianskom, Trnavskom a Žilinskom kraji. Podľa zmeny pobytu v 374 obciach sa poproduktívna zložka znížila a len v 16 obciach poklesla o viac ako 3 percentuálne body. Z týchto obcí sa 7 nachádza v Banskobystrickom kraji, 5 v Prešovskom kraji, 2 v Trnavskom kraji a 1 v Košickom a Žilinskom kraji. Ak sa pozrieme na okresnú úroveň, spolu v 71 okresoch narástol podiel obyvateľstva na súčasnóm pobyte v poproduktívnej vekovej skupine. Vyšší relatívny nárast (viac ako 2 percentuálne body), obyvateľstva v poproduktívnej vekovej skupine zaznamenávame v okresoch Medzilaborce (2,9 percentuálneho bodu), Stropkov (2,1 percentuálneho bodu) a Snina (2,1 percentuálneho bodu). Poproduktívna zložka obyvateľstva podľa zmeny pobytu relatívne poklesla vo všetkých bratislavských mestských okresoch a v okresoch Senec, Trnava a Malacky, pričom najväčší pokles bol v okrese Bratislava III (2,1 percentuálneho bodu).

Index starnutia podľa trvalého pobytu, ktorý dáva do pomeru veľkosť poproduktívnej zložky k predproduktívnej zložke obyvateľstva je v 55 okresoch Slovenska vyšší ako 1. Sú to hlavne okresy Trenčianskeho kraja, Nitrianskeho kraja, v južných okresoch Žilinského kraja, v okresoch Banskobystrického kraja okrem okresov Rožňava a Revúca, vo východných okresoch Prešovského kraja, v bratislavských a košických mestských okresoch a v Trnavskom kraji. Najvyšší je v okrese Myjava (1,66), Košice IV (1,57) a Partizánske (1,51). Nízky index starnutia (TP), pod ktorým rozumieme hodnotu pod 1, zaznamenávame v okresoch s vysokou pôrodnosťou na severe a východe Slovenska a v okresoch obklopujúcich Bratislavu s vysokým podielom detskej zložky. V kontexte sledovanej zmeny pobytu môžeme v niektorých okresoch pozorovať zvýšenie indexu starnutia. Na skúmanie rozdielov určíme pomer medzi indexom starnutia podľa súčasného pobytu a indexom starnutia podľa trvalého pobytu. Takto zostrojený index nazývame index zmeny starnutia podľa pobytu. Počet okresov, v ktorých index starnutia (SP) je vyšší ako 1, sa zvýšil na 59. Čo sa týka indexu zmeny starnutia podľa pobytu, 70 okresov zaznamenávame nárast indexu, pričom najvyššia hodnota je v okrese Medzilaborce, v ktorom sa najviac zvýšil index starnutia (1,1). Okres má tiež druhú najvyššiu hodnotu podľa indexu starnutia (SP), a to 1,59. Okresom s najvyšším indexom starnutia (SP) naďalej ostáva Myjava (1,72) s indexom zmeny starnutia podľa pobytu 1,04. Po okrese Medzilaborce medzi ďalšími 5 okresmi s vysokým indexom zmeny starnutia podľa pobytu patria okresy Levoča (1,08), Snina

(1,08), Krupina (1,08) a Stropkov (1,07). Podľa klastrovej metódy prirodzeného zlomu boli jednotlivé hodnoty indexu starnutia (TP) a indexu zmeny starnutia podľa pobytu kategorizované do troch úrovní, tým, že najnižšia úroveň bola upravená (do prvej úrovne intervalu patria hodnoty pod 1). Do triedy s najvyššími hodnotami oboch pozorovaných ukazovateľov patria okresy s indexom starnutia s hodnotou vyššou ako 1,27 a zároveň okresy s indexom zmeny starnutia podľa pobytu s hodnotou vyššou ako 1,04 (ďalej uvádzané len čísla v poradí – index starnutia TP, index zmeny starnutia podľa pobytu). Do tejto triedy spadá 6 okresov, a to okresy Turčianske Teplice (1,56 a 1,06), už spomínané Medzilaborce (1,59 a 1,1), Bratislava I (1,49 a 1,05), Poltár (1,48 a 1,06), Veľký Krtíš (1,36 a 1,06) a Humenné (1,36 a 1,05). Do triedy s najnižšími hodnotami oboch pozorovaných ukazovateľov patria okresy s hodnotou indexu starnutia (TP) a indexu zmeny starnutia podľa pobytu nižšou ako 1. Sú to okresy Senec (0,59 a 0,99) a Malacky (0,88 a 0,99), v ktorých je nízky index starnutia (TP) a zároveň aj index starnutia (SP) poklesol voči trvalému pobytu.

Mapa č. 8: Index starnutia (TP) a index zmeny starnutia podľa pobytu v okresoch Slovenska, 2021

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR, [20], vlastné spracovanie

7. ZÁVER

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 prinieslo prvýkrát zisťovanie aj súčasného pobytu obyvateľov. Článok analyzoval metodiku zberu a spracovania údajov o súčasnom pobyte a jeho rozdielnosť vzhľadom na trvalý pobyt obyvateľov z hľadiska priestorového rozmiestnenia obyvateľstva a jeho charakteristik. V príspevku sme sa snažili interpretovať a analyzovať rozdielnosť jednotlivých pobytov najmä z dvoch pohľadov – podľa tzv. indexu pobytu, ktorý bol definovaný ako pomer medzi počtom obyvateľov na súčasnom pobyte a počtom obyvateľov na trvalom

pobyte v konkrétnej územnej jednotke. Ako bolo interpretované, bližší pohľad na zmeny týkajúce sa trvalo a súčasne bývajúcich obyvateľov môže pomôcť zachytiť aj jav tzv. neevidovanej migrácie obyvateľstva. Ako ukázali výsledky analýz, podiel ľudí, ktorí k referenčnému dátumu sčítania najviac odchádzali na súčasný pobyt mimo svojho trvalého pobytu, sa vo vyššej miere vyskytoval na východe Slovenska a smerom na západ postupne klesal. Zároveň sa rovnakým smerom (tzn. z východu na západ) zvyšoval podiel obyvateľstva, ktoré je prítomné na súčasnom pobyte mimo miesta svojho trvalého pobytu. Za spádové oblasti vyššej koncentrácie ľudí na súčasnom pobyte možno považovať územie Bratislavského kraja na západe Slovenska, okolie miest Banská Bystrica a Zvolen na strednom Slovensku a okolie Košíc na východe Slovenska. Druhý pohľad na rozdielny trvalý a súčasný pobyt obyvateľov bol posudzovaný z hľadiska súčasného pobytu v zahraničí. Aj v tomto prípade odchádzajú do zahraničia na súčasný pobyt najmä obyvatelia s trvalým pobytom v menej rozvinutých regiónoch na východe a juhu Slovenskej republiky. Najčastejšou krajinou na súčasný pobyt v zahraničí je Česká republika. Vo všeobecnosti oba pohľady preukázali, že zmena súčasného pobytu oproti trvalému je najviac charakteristická pre obyvateľstvo v produktívnom veku, najmä vo veku od 25 do 40 rokov. Tomu zodpovedá aj zmena indexu starnutia v kontexte rozdielneho súčasného a trvalého pobytu obyvateľstva. V súvislosti s vyššou koncentráciou obyvateľstva na súčasnom pobyte sa znížil aj index starnutia v daných regiónoch, čo je na jednej strane pozitívne pre „atraktívne“ regióny ale negatívne pre regióny, z ktorých ľudia odchádzajú a kde dochádza k opačnému efektu – zvyšovaniu indexu starnutia.

LITERATÚRA

- [1] BEZÁK, A.: Priestorová koncentrácia interregionálnych migrácií na Slovensku. In: Geografický časopis, 2005, č. 3, s. 187 – 205.
- [2] BEZÁK, A.: Vnútorne migrácie na Slovensku: súčasné trendy a priestorové vzorce. In: Geografický časopis, 2006, č. 1, s. 15 – 44.
- [3] BLEHA, B. – ŠPROCHA, B. – VAŇO, B.: Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060. INFOSTAT, 2013. 81 s.
- [4] BUCHTA, S.: Vývojové trendy vidieckych a mestských oblastí Slovenska. In: Economics of Agriculture, 2012, č. 4, s. 48 – 67.
- [5] DATABÁZA UNESCO, [cit. 2023-02-08]. Dostupné na: <http://data.uis.unesco.org/#>
- [6] International organization for migration: An overview of International migration. 2003. [cit. 08-02-2023]. Dostupné na: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2003_1.pdf
- [7] JURČOVÁ, D. – PILINSKÁ, V.: Obvyklý pobyt občanov SR a odhad neevidovanej migrácie. INFOSTAT, 2014, 77 s.
- [8] KAKAŠ, A. – KÁČEROVÁ, M.: Migračné trendy obyvateľstva Prešovského kraja. In: Geographia Cassoviensis VI, 2012, č. 2, s. 37 – 46.
- [9] KÁČEROVÁ, M. – HORVÁTHOVÁ, R.: Zahraničná migrácia Slovenska – demografické a priestorové aspekty. In: Slovenská štatistika a demografia, 2014, č. 2, s. 33 – 51.
- [10] MORAVANSKÁ, K.: Lokálne spoločenstvá a proces suburbanizácie. In: Životné prostredie, 2007, č. 6, s. 292 – 297.
- [11] NÉMETHOVÁ, J. – ŠIMÁNEK, L.: Regionálne diferenciácie socioekonomickej analýzy v kontexte Slovenska v roku 2011. In: Geografické štúdie, 2013, č. 1, s. 88 – 113.

- [12] PODOLÁK, P.: Geografické aspekty suburbanizácie a priestorový pohyb obyvateľstva. In: Životné prostredie, 2007, č. 6, s. 298 – 302.
- [13] PODOLÁK, P.: Kartografická prezentácia priestorového pohybu obyvateľstva. In: Kartografické listy, 2008, 16/1, s. 101 – 105.
- [14] PODOLÁK, P.: Priestorový pohyb obyvateľstva Slovenska v kontexte rezidenčnej suburbanizácie. 2011. Geografický ústav SAV. Časovo-priestorové aspekty regionálnych štruktúr ČR a SR. s. 89 – 92.
- [15] SZALÓ, C.: Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. Sociologická řada, sv. č. 5. 175 s. ISBN 978-80-7325-136-9.
- [16] ŠPROCHA, B.: Regionálne rozdiely v štruktúre obyvateľstva podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania a vnútorná migrácia na Slovensku. INFOSTAT, 2011.
- [17] ŠVEDA, M. – PODOLÁK, P.: Fenomén neúplnej evidencie migrácie v suburbánnej zóne (na príklade zázemia Bratislavy). In: Geografický časopis, 2014, č. 2, s. 115 – 132.
- [18] Úradný vestník Európskej únie, 2016: Zmluva o fungovaní Európskej únie. [cit. 2023-02-08]. Dostupné na: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0021.01/DOC_3&format=PDF
- [19] VAŇO, B.: Popis konštrukčných postupov, analýza a zhodnotenie získaných výsledkov populačnej prognózy jednotlivých variant. INFOSTAT, 2022. 31 s.
- [20] Výsledky SODB 2021. Interná databáza Štatistického úradu SR
- [21] Webová stránka ESRI, ArcGIS Desktop, version 10.8: Data classification. [cit. 20-02-2023]. Dostupné na: <https://desktop.arcgis.com/en/arcmap/latest/extensions/geostatistical-analyst/data-classification.htm>

RESUMÉ

Sčítanie v roku 2021 prinieslo nový koncept pobytu obyvateľa, ktorý je chápaný ako jeho stále bydlisko k referenčnému dátumu sčítania (1.1.2021). Súčasný pobyt sa preukázal ako vhodný ukazovateľ nevidovaného sťahovania. Vzorky priestorového pohybu obyvateľstva v kontexte rozdielného trvalého a súčasného pobytu korešpondujú s charakteristikami migrácie obyvateľstva sledovanou odbornou verejnosťou. V príspevku sa analyzovali základné vekové a pohlavné charakteristiky obyvateľstva s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom, resp. ich priestorové rozmiestnenie podľa prisťahovania a odsťahovania na súčasný pobyt v rámci Slovenska a odsťahovania na súčasný pobyt do zahraničia. Z odbornej literatúry je zrejmé, že pri migrácii sa sťahujú obyvatelia mladších a stredných vekových kategórií, od čoho sa neodlišuje ani obyvateľstvo s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom na území Slovenskej republiky (najpočetnejšou vekovou skupinou je 25 – 29 rokov). Súčasný pobyt v zahraničí je už viac charakteristický pre staršie obyvateľstvo v produktívnom veku (najpočetnejšou vekovou skupinou je 35 – 39 rokov). Z toho vyplýva aj to, že staršie obyvateľstvo je menej mobilné. Celkovo vekové rozdiely ovplyvňujú index starnutia pozitívne v západných regiónoch Slovenska a negatívne v regiónoch stredného a východného Slovenska.

RESUME

The 2021 Census introduced a new concept of residence, which is understood as the permanent residence of the population on the census reference date (1 January 2021). Current residence has proven to be an appropriate indicator of unregistered migration.

The patterns of spatial population movement in the context of different permanent and current residence correspond to the characteristics of population migration observed by the professional community. The paper analyses the basic age and sex characteristics of the population with different permanent and current residence, or their spatial distribution according to immigration and migration to current residence within Slovakia and migration to a current residence abroad. The literature illustrates that a part of migration, the younger and middle aged population migrates similarly as the population with different permanent and current residence in the territory of the Slovak Republic (the most numerous age group is 25-29 years). As for the population with the current residence abroad, it is already more typical of the older population within the working age population (the most numerous age group is 35-39 years). This also means that the older population is less mobile. Overall, these differences affect the index positively in the western regions of Slovakia and negatively in the regions of central and eastern Slovakia.

PROFESIJNÝ ŽIVOTOPIS

Mgr. Kristián Óvári absolvoval magisterské štúdium na Katedre ekonomickej a sociálnej geografie, demografie a územného rozvoja na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského. V Štatistickom úrade SR pôsobí od roku 2021, kde sa v projekte SODB 2021 venoval metodike integrácie databáz z administratívnych zdrojov údajov. V súčasnosti sa na projekte podieľa hlavne dátovými analýzami a prípravou podkladov na disemináciu výsledkov.

Mgr. Martin Kočiš absolvoval magisterské štúdium na Fakulte humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v odbore geografia a regionálny rozvoj. Od roku 2016 pôsobí v Štatistickom úrade SR, kde najprv pracoval v oddelení demografickej štatistiky a od roku 2018 pôsobí v oddelení sčítania obyvateľov, domov a bytov a prierezových štatistik. V oblasti sčítania obyvateľov, domov a bytov sa venuje dátovým analýzám, najmä v súvislosti s prípravou a so spracovaním AZÚ, ako aj so spracovaním samotných výsledkov SODB.

KONTAKT

kristian.ovari@statistics.sk
martin.kocis@statistics.sk

Veronika KRIŠKOVÁ
Štatistický úrad Slovenskej republiky

ZMENY V ŠTRUKTÚRACH OBYVATEĽSTVA SLOVENSKA PODĽA VÝSLEDKOV SČÍTANÍ

CHANGES IN THE POPULATION STRUCTURES OF SLOVAKIA ACCORDING TO THE RESULTS OF CENSUSES

ABSTRAKT

Cieľom príspevku je analyzovať základné demografické údaje o charakteristikách obyvateľstva, ktoré sa získali zo sčítaní obyvateľov, domov a bytov. Základnými štruktúrami obyvateľstva sú pohlavie a vek, ktoré najviac vysvetľujú populačnú dynamiku. Druhou skupinou štruktúr, prezentovanou v príspevku sú štruktúry obyvateľstva, ktoré sa vzťahujú na sociálne a vzdelanostné postavenie. Na identifikáciu trendov boli údaje zo sčítania 2021 porovnané na údaje zo sčítaní 2011 a 2001.

ABSTRACT

The aim of the contribution is to analyze the basic demographic data on the characteristics of the population, obtained from population and housing censuses. The basic structures of the population are sex and age, which explain the population dynamics the most. The second group of structures that will be presented in the paper are the population structures relating to social and educational status. For the identification of trends, the data from the 2021 Census were compared with the data from the 2011 and 2001 Censuses.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

sčítanie, pohlavie, vek, rodinný stav, vzdelanie, štátne občianstvo, krajina narodenia

KEY WORDS

census, sex, age, marital status, education, citizenship, country of birth

1. ÚVOD

V roku 2021 bolo sčítanie jedinečné svojím zberom a spracovaním údajov. Prvýkrát v histórii sa sčítanie realizovalo plne elektronicky bez použitia papierových formulárov a pri spracovaní sa využili kombinácie údajov získaných z administratívnych zdrojov a údajov získaných od obyvateľov.

Príspevok analyzuje základné údaje vybraných populačných štruktúr so zameraním na pohlavnú a vekovú štruktúru, štruktúru podľa rodinného stavu, najvyššieho dosiahnutého vzdelania, štátneho občianstva a krajiny narodenia. Pri analýze sa použili údaje zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov (SODB) 2021, ktoré sú uverejnené na webovej stránke www.scitanie.sk. Údaje z SODB 2011 a SODB 2001 sú čerpané z interných databáz Štatistického úradu SR.

Veková a pohlavná štruktúra patrí k základným demografickým charakteristikám obyvateľstva a predstavuje jednu z najdôležitejších zložiek demografických analýz. Príspevok analyzuje a skúma vekovú a pohlavnú štruktúru s dôrazom na starnutie obyvateľstva na Slovensku.

Zloženie obyvateľov podľa rodinného stavu ovplyvňujú demografické javy, ako intenzita a časovanie sobášnosti, rozvodovosti a úmrtnosti, ale aj externé nedemografické javy, ako životné podmienky, tradície, postoje a názory na sobáše a rozvody [5]. Pri analýze rodinného stavu sa prihliadalo na rozdiely vo vekovej štruktúre a diferenciacie medzi pohlaviami.

Zloženie obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania sa v čase dynamicky menilo. Zvyšuje sa podiel obyvateľov s vyšším stupňom vzdelania, čo súvisí so zmenami vo vzdelávaní, v prístupe k nemu a v samotnej dostupnosti najvyššieho vzdelania. Určité rozdiely vo váhe jednotlivých vzdelaní sú zrejmé aj medzi pohlaviami a vekovými skupinami.

Štruktúra obyvateľov podľa krajiny narodenia a štátneho občianstva prešla určitými zmenami, ktoré vyústili do zvyšujúceho sa zastúpenia cudzincov na území Slovenska a obyvateľov, ktorí sa narodili v zahraničí.

2. ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA PODĽA POHLAVIA A VEKU

Rast počtu obyvateľov medzi jednotlivými sčítaniami sa zrýchlil

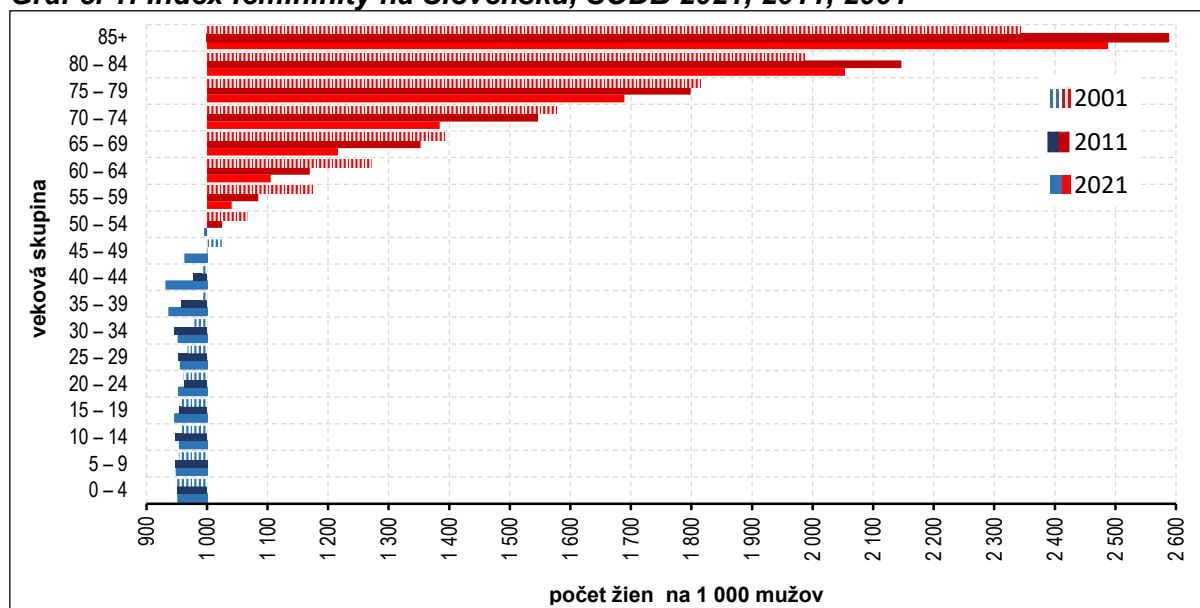
K 1. januáru 2021 žilo na Slovensku vyše 5,449 mil. obyvateľov. Z toho 2,665 mil. mužov (48,9 %) a 2,784 mil. žien (51,1 %). V období medzi dvomi sčítaniami 2001 a 2011 sa celkový počet obyvateľov zvýšil z 5,379 mil. na 5,397 mil., čo predstavuje nárast o 0,3 %. V období 2011 a 2021 sa počet obyvateľov taktiež zvýšil, ešte rýchlejším tempom. V relatívnom vyjadrení nárast predstavoval takmer 1 % (z 5,397 mil. v roku 2011 na 5,449 mil. v roku 2021).

Znižovanie indexu femininity

Aj napriek faktu, že sa na Slovensku rodí viac chlapcov ako dievčat, dlhodobo v populácii prevládajú ženy, čo súvisí predovšetkým s nadúmrtnosťou mužov vo vyššom veku. V roku 2021 bolo o 118,5 tisíca žien viac ako mužov. Ich podiel na celkovej populácii predstavoval 51,1 %.

Podľa výsledkov sčítaní v rokoch 2021 a 2011 sa podiel žien medzicenzovo znížil o 0,2 p. b. a v rokoch 2011 a 2001 bol pokles o 0,1 p. b. Mierny pokles zastúpenia žien v populácii najmä v posledných dvoch sčítaniach bol výsledkom zlepšovania úmrtnostných pomerov, ktoré u mužov prebiehalo rýchlejšie, čo dokazuje vyšší nárast hodnoty strednej dĺžky života pri narodení u mužov v období rokov 2011 – 2020. Zatiaľ čo stredná dĺžka života pri narodení u mužov vzrástla z hodnoty 72,2 roka na 73,5 roka, t. j. nárast predstavoval 1,3 roka, u žien vzrástla z hodnoty 79,4 roka na 80,2 roka, t. j. nárast predstavoval menej ako 1 rok (0,8 roka).

Podľa SODB 2021 na Slovensku pripadalo 1 044 žien na 1 000 mužov. Index femininity v porovnaní s výsledkami sčítania obyvateľov v roku 2011 klesol o 10 žien na 1 000 mužov a oproti roku 2001 klesol o 15 žien na 1 000 mužov. Na základe hodnôt indexu femininity je možné pozorovať, že od okamihu narodenia, keď je viac chlapcov ako dievčat, s rastúcim vekom sa pomer pohlaví postupne vyrovnáva a potom významne stúpa v prospech žien.

Graf č. 1: Index femininity na Slovensku, SODB 2021, 2011, 2001

Pozn.: Červená farba určuje, v ktorých vekových skupinách majú prevahu ženy a modrá farba určuje, v ktorých vekových skupinách majú prevahu muži.

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

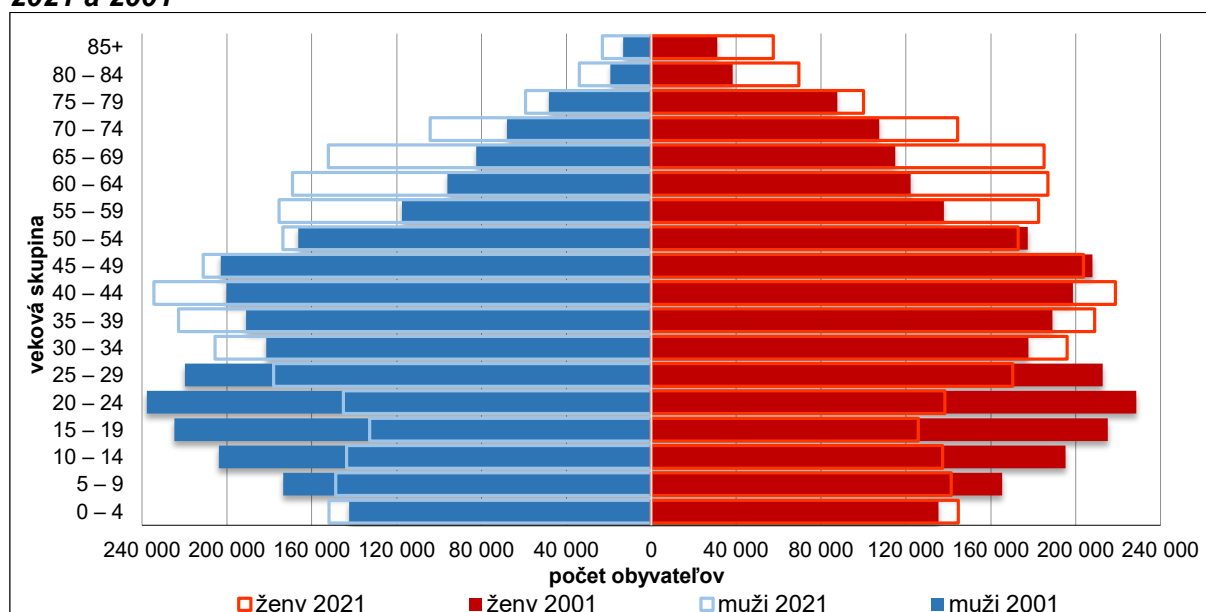
Zmeny v úmrtnostných pomeroch sa prejavili na posune vekovej hranice, od ktorej v populácii majú prevahu ženy. Tak ako vidieť na grafe č. 1, v roku 2021 sa vek, od ktorého sa formovala prevaha žien, presunul z vekovej skupiny 45 – 49 rokov v roku 2001 do vekovej skupiny 55 – 59 rokov (1 041 žien na 1 000 mužov).

Obyvateľstvo staré

Porovnaním vekovej štruktúry obyvateľov z údajov zo sčítaní 2001 a 2021 môžeme pozorovať zmeny vo vekovej štruktúre za uplynulých 20 rokov. Oživenie plodnosti najmä v posledných 5 rokov sa prejavilo zreteľným nárastom počtu mužov a žien v najmladšej vekovej skupine (0 – 4 rokov). Tvar vekovej pyramídy z roku 2021 svedčí o regresívnom type vekovej štruktúry, v ktorom je detská zložka obyvateľstva (0 – 14 rokov) relatívne málo početná a populácia má nedostatočnú reprodukciu. Významný vplyv na proces starnutia má starnutie zhora a zdola a čoraz viac možno identifikovať aj starnutie zo stredu vekovej pyramídy, ktoré je charakteristické narastajúcim zastúpením 45- až 64-ročných [5] (graf č. 2).

Obyvateľstvo na Slovensku staré, čo je možné sledovať prostredníctvom viacerých demografických ukazovateľov. Dôležitým ukazovateľom je zastúpenie obyvateľov v poproduktívnom veku: v roku 2021 bolo vyše 17 % obyvateľov vo veku 65 rokov a viac. V porovnaní s výsledkom sčítania v roku 2011 ich podiel vzrástol o 4,4 p. b. Tento nárast bol výraznejší než v období rokov 2001 a 2011, keď sa podiel obyvateľov v poproduktívnom veku zvýšil o 1,3 p. b. z 11,4 % na 12,7 %. Na druhej strane podiel detskej zložky (0 – 14-ročných) na Slovensku rástol miernejším tempom z 15,3 % v roku 2011 na 15,9 % v roku 2021. Podľa výsledkov SODB 2021 najpočetnejšou skupinou obyvateľov podľa ekonomických vekových skupín boli 15 až 64-roční s podielom 67 %. Presunom početne silných generácií narodených v 50. rokoch z produktívneho veku do vyššieho veku klesol podiel produktívneho obyvateľstva o 5 p. b. v porovnaní s rokom 2011.

Graf č. 2: Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Ďalším nástrojom analýzy starnutia obyvateľstva je pohľad na syntetické ukazovatele vekovej štruktúry. V priebehu 20 rokov vzrástol priemerný vek z 36,1 roka v roku 2001 na 41,3 roka v roku 2021. Z hľadiska pohlavia v roku 2001 dosahoval priemerný vek mužov hodnotu 34,5 roka a žien 37,6 roka, v roku 2021 bol už priemerný vek mužov 39,7 roka a žien 42,8 roka (u oboch nárast o 5,2 roka).

Mediánový vek sa v období 2001 – 2021 zvýšil ešte výraznejšie ako priemerný vek, a to až o vyše 7 rokov. Kým na začiatku 21. storočia bola polovica populácie mladšia ako 34,3 roka, podľa sčítania v roku 2021 mala polovica obyvateľstva už viac ako 41,5 roka. Z hľadiska pohlavia bol intenzívnejší rast mediánového veku zaznamenaný u mužov, u ktorých v období 2001 – 2021 nárast predstavoval 7,6 roka a u žien len 6,8 roka.

Starnutie obyvateľstva sa zintenzívnilo najmä v poslednom medzicenzovom období, čo dokazuje vývoj hodnôt indexu starnutia. Kým v rokoch 2001 a 2011 hodnota indexu starnutia bola nižšia ako 100 %, t. j. na 100 detí mladších ako 15 rokov pripadalo menej než 100 osôb vo veku 65 rokov a viac, v roku 2021 sa situácia otočila a na 100 detí pripadalo viac než 100 osôb v poproduktívnom veku (107 osôb starších ako 65 rokov na 100 detí).

Vývoj a zmeny v zastúpení obyvateľov v ekonomických vekových skupinách majú priamy vplyv na ekonomické zaťaženie produktívneho obyvateľstva (15 – 64 rokov) neproduktívnou zložkou populácie (0 – 14-ročné deti a osoby vo veku 65 rokov a viac). Vývoj indexov závislosti a ekonomického zaťaženia ovplyvňuje nízky podiel predproduktívnej zložky obyvateľstva a nárast obyvateľov v poproduktívnom veku.

Tabuľka č. 1: Ukazovatele vekovej štruktúry na Slovensku, SODB 2001, 2011, 2021

Ukazovatele	SODB 2001			SODB 2011			SODB 2021		
	muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu
Priemerný vek	34,5	37,6	36,1	37,3	40,5	38,9	39,7	42,8	41,3
Mediánový vek	32,5	36,1	34,3	36,0	39,2	37,5	40,1	43,0	41,5
Podiel osôb v predproduktívnom veku (%)	19,9	17,9	18,9	16,1	14,5	15,3	16,7	15,2	15,9
Podiel osôb v produktívnom veku (%)	70,4	67,5	68,9	74,1	70,1	72,0	69,4	64,8	67,0
Podiel osôb v poproduktívnom veku (%)	8,9	13,7	11,4	9,8	15,4	12,7	14,0	20,0	17,1
Index starnutia (%)	44,5	76,5	60,2	60,5	106,0	82,6	83,9	131,5	107,1
Index ekonomického zaťaženia (%)	40,9	46,9	43,9	35,0	42,7	38,8	44,2	54,3	49,2
Index ekonomickej závislosti mladých ľudí (%)	28,3	26,6	27,4	21,8	20,7	21,3	24,0	23,5	23,8
Index ekonomickej závislosti starých ľudí (%)	12,6	20,3	16,5	13,2	22,0	17,6	20,2	30,8	25,4
Billeterov index (miera starnutia) (%)	-6,3	-22,5	-14,3	-24,6	-42,7	-33,5	-33,6	-53,6	-43,3

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

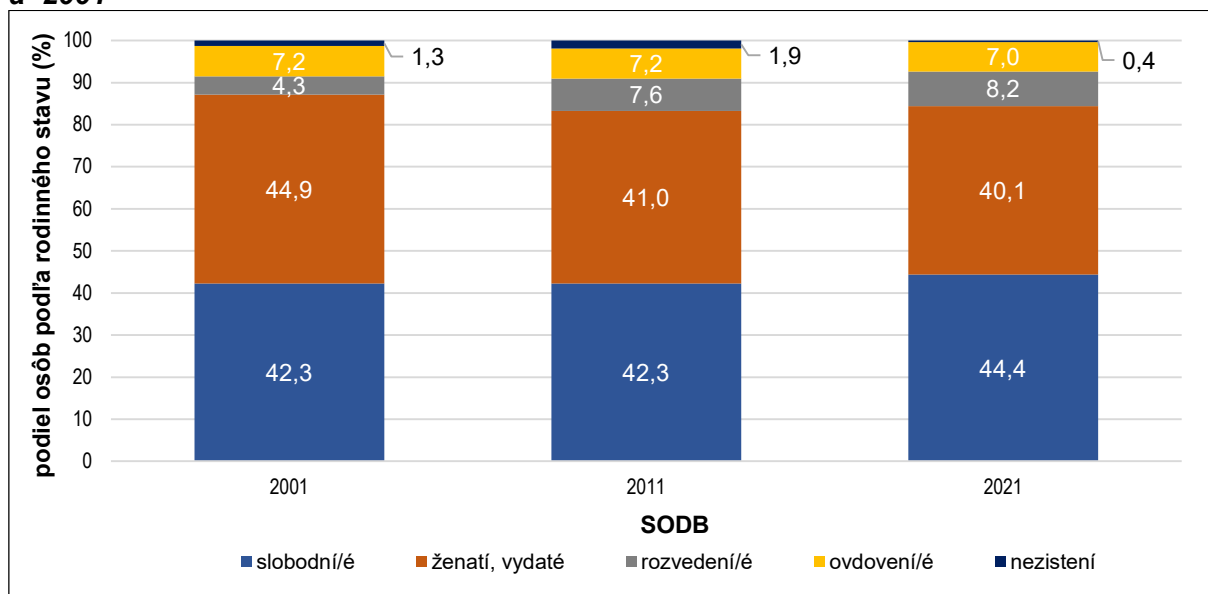
Index ekonomického zaťaženia, ktorý predstavuje pomer počtu detí vo veku 0 – 14 rokov a osôb v poproduktívnom veku (65 rokov a viac) na 100 osôb v produktívnom veku (15 až 64-roční), dosahoval v roku 2021 hodnotu 49,2 %. Pri hodnotách tohto ukazovateľa bol zaznamenaný výrazný rast v poslednom medzicenzovom období, keď z hodnoty 38,8 % v roku 2011 stúpol na hodnotu 49,2 % v roku 2021. Na hodnote indexu ekonomického zaťaženia sa až do sčítania obyvateľov v roku 2011 výraznejšou mierou podieľal index ekonomickej závislosti mladých. V priebehu posledných 10 rokov sa miera závislosti mladých a starých postupne vyrovnávala a dokonca v roku 2021 index závislosti starých ľudí dosahoval vyššie hodnoty ako u mladých ľudí [5].

3. ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA PODĽA RODINNÉHO STAVU

Obyvateľov žijúcich v manželstve ubúda

Podiel slobodných osôb sa dlhodobo pohyboval na úrovni 42 %. V sčítaní 2021 bol zaznamenaný ich nárast na 44,4 %. Na grafe č. 3 vidieť, že za posledných 20 rokov výrazne klesol podiel osôb žijúcich v manželstve z maximálnej hodnoty 45 % v roku 2001 na 40 % v roku 2021. Okrem nižšej intenzity sobášnosti k uvedenému poklesu prispel aj významný nárast zastúpenia rozvedených osôb v populácii. Až takmer dvojnásobne stúpol počet rozvedených osôb z takmer 234-tisíc v roku 2001 na takmer 445-tisíc v roku 2021. V roku 2021 tvorili rozvedené osoby 8,2 % celkovej populácie. Štruktúru ovdovených osôb v populácii významne ovplyvňujú rozdielne úmrtnostné pomery medzi pohlaviami, ale aj odlišné šance na sobáše vyššieho poradia. Zastúpenie ovdovených osôb v populácii je relatívne stabilné s mierne klesajúcim trendom medzi rokmi 2011 a 2021. Podľa sčítania 2011 bolo na Slovensku 7,2 % ovdovených osôb, v roku 2021 ich zastúpenie kleslo o 0,2 p. b. na hodnotu 7 %.

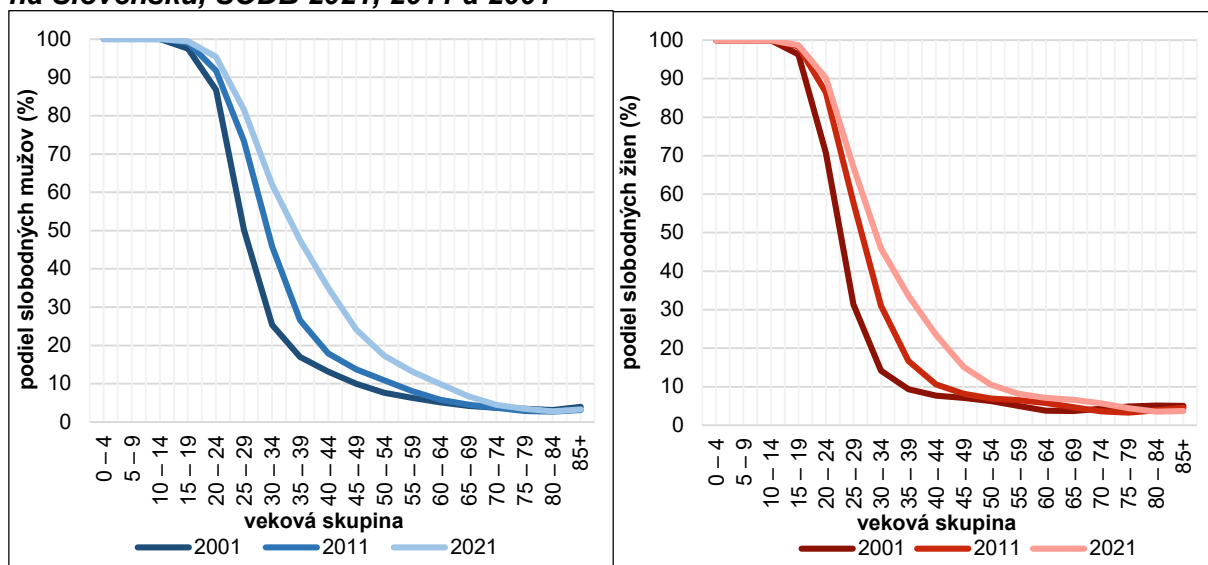
Graf č. 3: Štruktúra obyvateľov podľa rodinného stavu na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Zmeny v sobášnom správaní, ktoré môžeme sledovať v posledných dvoch desaťročiach, sa prejavili v náraste podielu slobodných, hlavne v prvej polovici produktívneho veku. Z hľadiska veku podiel slobodných mužov vo veku 15 – 29 rokov v čase stúpal. Medzi rokmi 2001 a 2011 podiel slobodných mužov do 30 rokov stúpol o 10 p. b. a medzi rokmi 2011 a 2021 stúpol o 4 p. b na súčasnú hodnotu 92 %. Iba malá časť mužov sa sobášila skôr ako pred 30. rokom života. V dôsledku dlhodobej prevahy manželských zväzkov, v ktorých je muž starší, je samozrejmé očakávať, že podiel slobodných žien do 30 rokov bude nižší než v prípade mužov. U žien vo veku 15 – 29 rokov bol podiel slobodných najnižší v roku 2001 (66 %), do roku 2011 vzrástol na hodnotu 81 % a do roku 2021 na hodnotu 85 % (graf č. 4).

Graf č. 4: Podiel slobodných obyvateľov podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

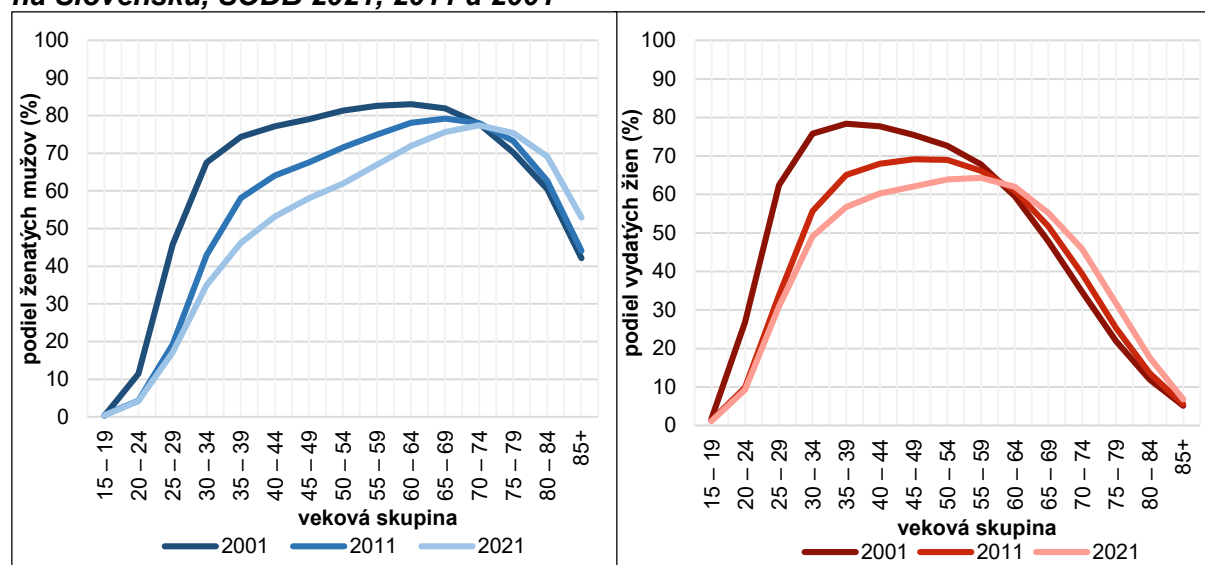

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Za zvyšujúcimi podielmi slobodných mužov a žien v mladšom veku je viacero faktorov: zmena rodinného správania, predlžovanie obdobia vzdelávania, pokles intenzity vstupu mužov i žien do prvého manželstva v mladšom veku [5]. Zmeny v sobášnom správaní dokazuje aj posun veku, v ktorom majú slobodné osoby ešte prevahu v populácii. Kým v roku 2001 mali slobodní muži prevahu do vekovej skupiny 25 – 29 rokov, v roku 2021 mali prevahu až do vekovej skupiny 30 – 34 rokov. Podobný posun bol zaznamenaný aj v ženskej časti populácie, v roku 2001 mali slobodné ženy prevahu do vekovej skupiny 20 – 24 rokov, v roku 2021 mali prevahu až do vekovej skupiny 25 – 29 rokov.

Na počet a podiel osôb žijúcich v manželstve má vplyv intenzita uzatvárania manželstiev slobodnými v mladšom veku a vo vyššom veku má dôležitú úlohu intenzita sobášov vyššieho poradia rozvedených a ovdovených. Model skorej sobášnosti sa zo sobášneho správania postupne vytráca. Kým v roku 2001 bolo 6 % mužov do 24 rokov (vrátane) ženatých, od roku 2011 už podiel ženatých mužov do 24 rokov tvoril iba vyše 2 %. Vo všeobecnosti ženy vstupujú do manželstva v mladšom veku ako muži a preto aj podiel vydatých žien do 24 rokov bol vyšší. Ale aj tu je identifikovaný klesajúci trend, najvýraznejšie medzi rokmi 2001 a 2011. V roku 2001 bol podiel vydatých žien do 24 rokov vyše 14 % a v roku 2011 tento podiel klesol na hodnotu takmer 6 %. Medzi rokmi 2011 a 2021 nastal ešte mierny pokles o 0,6 p. b. Na základe výsledkov SODB 2021 prišlo k určitej stabilizácii zastúpenia osôb, ktoré vstúpili do manželstva v mladom veku na pomerne nízkej úrovni, u mužov na úrovni 2 % a u žien 5 %. Najvýraznejší pokles zastúpenia osôb žijúcich v manželstve bol vo vekovej skupine 25 – 39 rokov. Medzi rokmi 2001 a 2021 pokles podielu u oboch pohlaví predstavoval 30 p. b. Medzicenzový nárast podielu ženatých mužov bol identifikovaný od veku 75 rokov a viac, u vydatých žien začal nárast v mladšom veku už pri 60-ročných a starších (graf č. 5). Dôvodov vyššieho zastúpenia osôb žijúcich v manželstve vo vyššom veku medzi jednotlivými sčítaniami môže byť viacero, jedným z nich sú zlepšujúce sa úmrtnostné pomery najmä u mužov.

Graf č. 5: Podiel zosobášených obyvateľov podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

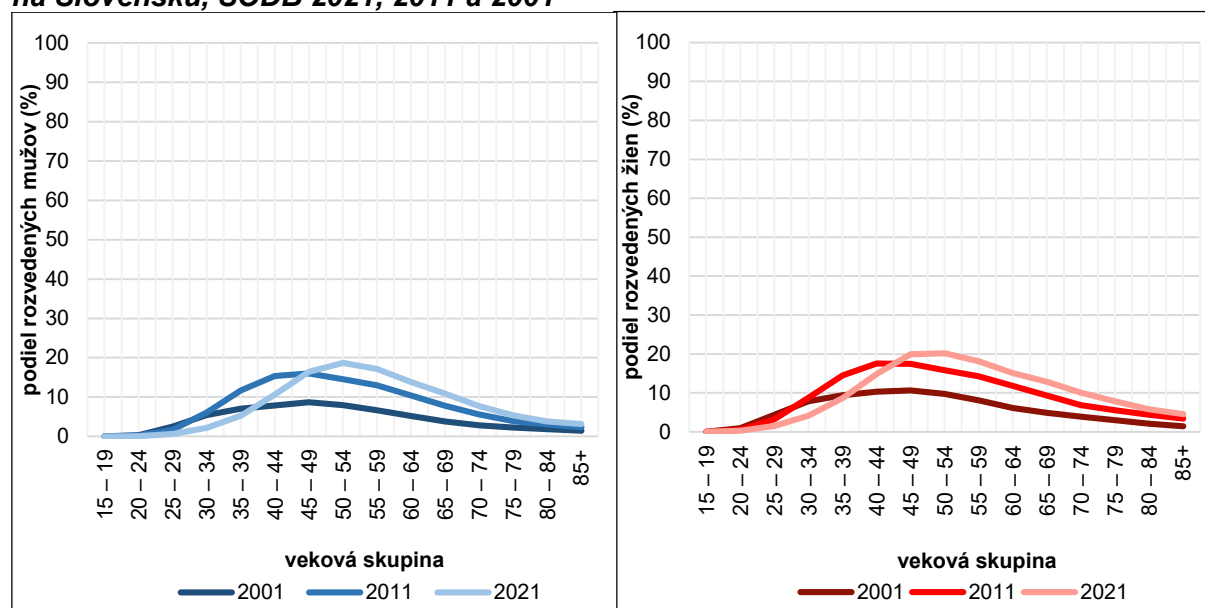
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Na grafe č. 6 vidieť, že v roku 2021 mali rozvedené osoby najvýraznejšie zastúpenie medzi 50 až 54-ročnými obyvateľmi. V prípade rozvedených mužov tvorili takmer 19

% všetkých mužov vo veku 50 – 54 rokov a rozvedené ženy tvorili pätinu žien vo veku 50 – 54 rokov. Samotný posun vstupu do manželstva spolu s predlžovaním doby trvania manželstva v čase rozvodu prispeli k vyššiemu veku rozvedených osôb.

Za posledné dve medzicenzové obdobia narástol podiel rozvedených osôb nad 45 rokov. Najvýraznejšie to bolo vo vekovej skupine 50 – 54 rokov, kde podiel rozvedených mužov vzrástol zo 7,9 % v roku 2001 na 18,7 % v roku 2021, t. j. o takmer 11 p. b. Rovnaká situácia bola u rozvedených žien, ktorých podiel v tejto vekovej skupine vzrástol z 9,7 % v roku 2001 na 20,2 % v roku 2021, t. j. o 10,5 p. b. Podiel rozvedených mužov a žien v populácii nad 75 rokov je relatívne stabilný s mierne rastúcim trendom.

Graf č. 6: Podiel rozvedených obyvateľov podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

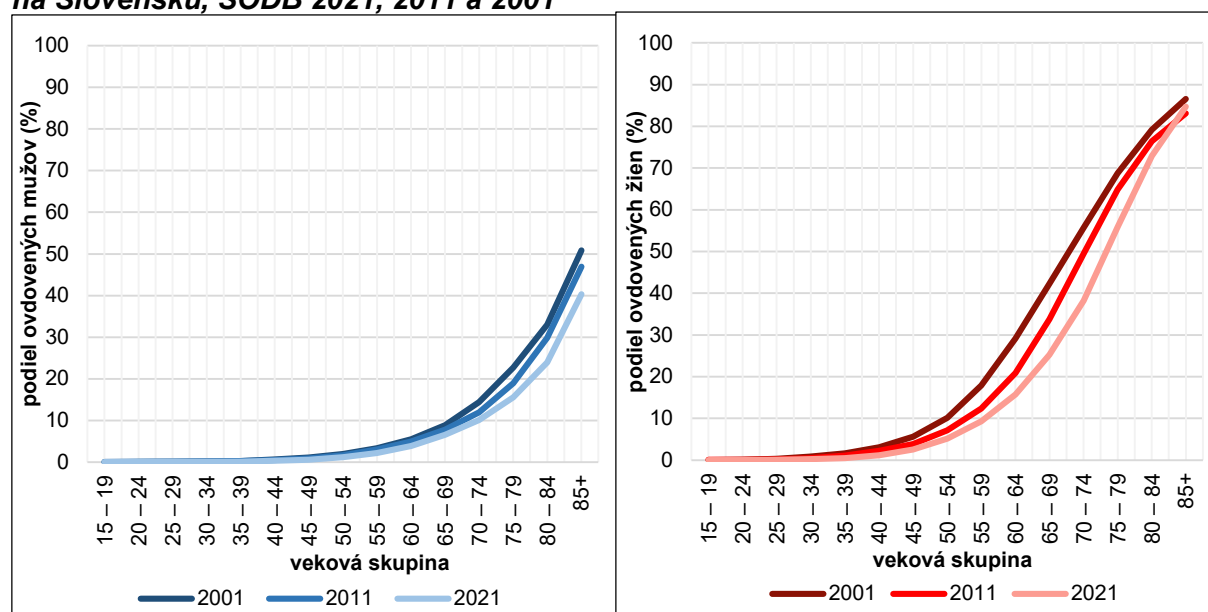
V dôsledku mužskej nadúmrtosti máme na Slovensku dlhodobo nižší podiel ovdovených mužov ako žien najmä v poreprodukčnom veku (50 a viac rokov). U mužov do 64 rokov tvorili ovdovení menej než 1 %. So zvyšujúcim vekom rastie ich podiel v populácii mužov. Najvyšší podiel ovdovených mužov bol podľa sčítania 2021 medzi mužmi vo vekovej skupine 85 rokov a viac (40,3 %).

Medzicenzový pokles podielu ovdovených mužov vo vyššom veku klesá v dôsledku predlžovania života žien, resp. v dôsledku vyrovnávania veku, ktorého sa manželia dožívajú. Najvýraznejší pokles bol zaznamenaný v najstaršej vekovej skupine (85 rokov a viac), keď podiel ovdovených mužov klesol z 50,9 % v roku 2001 na 40,3 % v roku 2021, t. j. pokles o 10,6 p. b.

U ovdovených žien bola situácia odlišná. Ich podstatne vyšší podiel v populácii v porovnaní s ovdovenými mužmi je dôsledkom ich nižšej úmrtnosti, ale aj nižšími šancami znova sa vydať najmä vo vyššom veku. U žien do 49 rokov tvorili ovdovené menej než 1 %. Podľa sčítania 2021 bola prvou vekovou skupinou, v ktorej mali nadpolovičnú prevahu ovdovené ženy, veková skupina 75 – 79 rokov (55,9 %). Najvyšší podiel ovdovených žien bol vo vekovej skupine 85 rokov a viac (84,8 %).

V posledných dvoch medzicenzových obdobiach nastal aj u ovdovených žien pokles ich zastúpenia v populácii. Medzicenzový pokles podielu ovdovených žien vo vyššom veku je dôsledkom poklesu úmrtnosti mužov, resp. predlžovaním veku, ktorého sa dožívajú ženatí muži. Najvýraznejší pokles bol zaznamenaný vo vekovej skupine 70 – 74 rokov, v ktorej podiel ovdovených žien klesol z 55,7 % v roku 2001 na 38,2 % v roku 2021, t. j. pokles o 17,5 p. b. Pokles bol intenzívnejší ako u ovdovených mužov (graf č. 7).

Graf č. 7: Podiel ovdovených obyvateľov podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

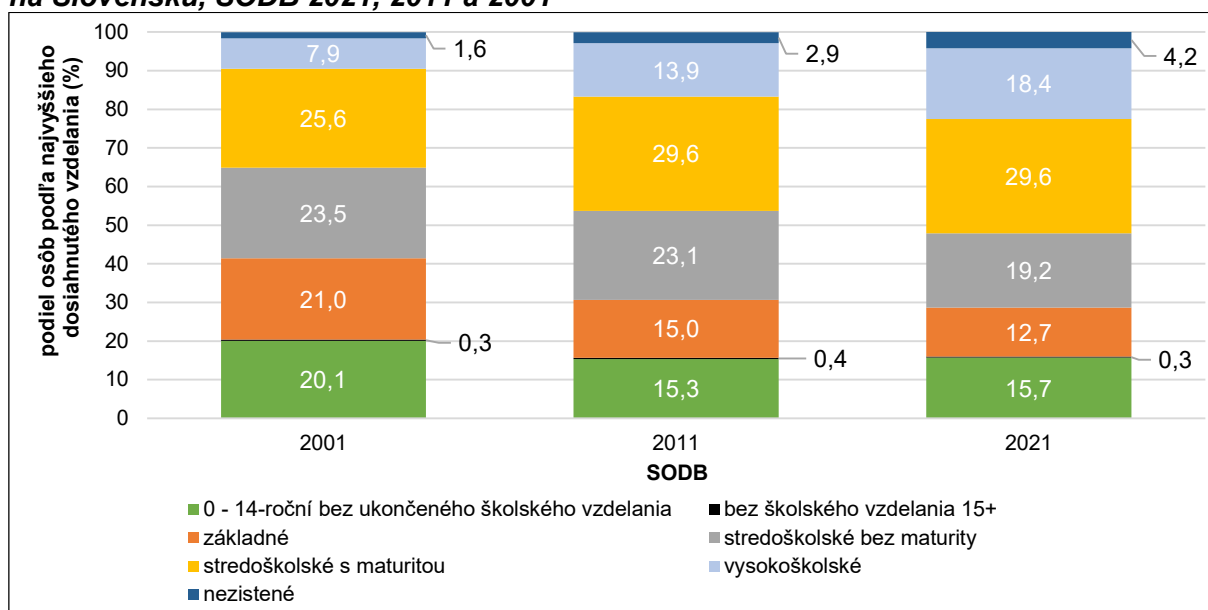
4. ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA PODĽA NAJVIŠIEHO DOSIAHNUTÉHO VZDELANIA

Obyvateľstvo dosahuje vyšší stupeň vzdelania

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie má vplyv na štruktúru obyvateľstva a v kombinácii s inými faktormi dĺžka štúdia, rozdielna kultúrna a hodnotová orientácia, životné ciele osoby majú vplyv najmä na reprodukčné správanie v populácii [5]. Za posledných 20 rokov sa zmenila vzdelanostná štruktúra obyvateľov Slovenska postupným uprednostňovaním vyššieho stupňa vzdelania. Na grafe č. 8 vidieť, že podľa sčítania v roku 2021 malo vyše 1,6 mil. obyvateľov stredoškolské vzdelanie s maturitou (vrátane vyššieho odborného vzdelania), čím sa táto skupina osôb stala najpočetnejšou skupinou na Slovensku (29,6 %). Nasledovalo zastúpenie obyvateľov so stredoškolským vzdelaním bez maturity (19,2 %). Treťou skupinou boli vysokoškolsky vzdelaní (18,4 %).

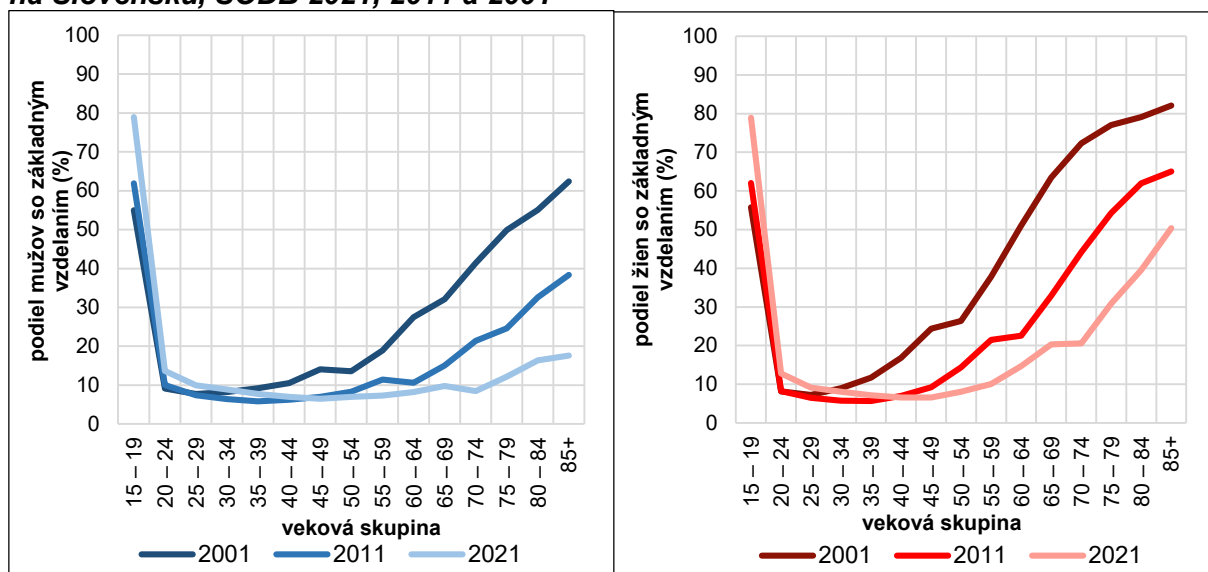
Pri porovnaní podielov obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania počas minulých sčítaní najvyšší pokles zastúpenia bol zaznamenaný u obyvateľoch so základným vzdelaním. Ich podiel v roku 2021 sa znížil oproti roku 2001 o 8,3 p. b. Na druhej strane najvyšší nárast predstavovala skupina obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním. Ich podiel v roku 2021 sa zvýšil oproti roku 2001 o 10,5 p. b.

Graf č. 8: Štruktúra obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Graf č. 9: Podiel obyvateľov so základným vzdelaním podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

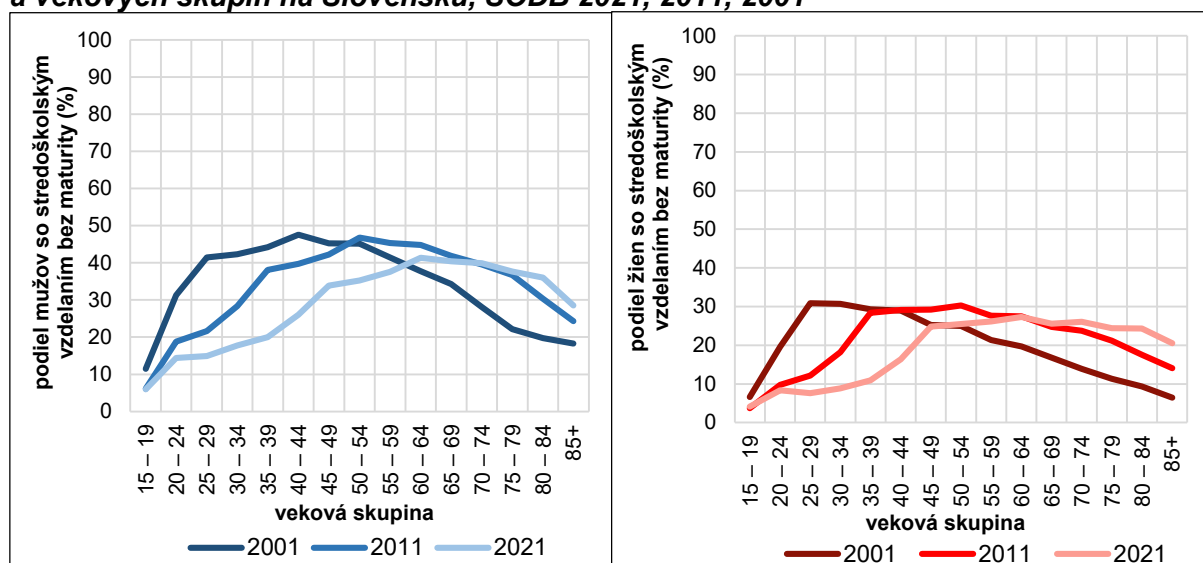
Pri podrobnejšej analýze štruktúry obyvateľov so základným vzdelaním v kombinácii s pohlavím a vekom je možné pozorovať dlhodobo nižšie zastúpenie mužov so základným vzdelaním (5,3 %) než v ženskej časti populácie (7 %). Na druhej strane ženy so základným vzdelaním zaznamenali významne výraznejší medzicenzový pokles. Podiel v roku 2021 sa znížil oproti roku 2001 o takmer 6 p. b. Vo všeobecnosti u oboch pohlaví platilo, že najvyššie zastúpenie obyvateľov so základným vzdelaním bolo vo vekovej skupine 15 – 19 rokov, nasledoval pokles ich zastúpenia spôsobený pokračovaním v ďalšom vzdelávaní na vyššom stupni. Nárast podielu obyvateľov so základným vzdelaním bol zaznamenaný od vekovej skupiny 50 – 54 rokov, u žien bol nárast výraznejší. Viac ako polovica 85-ročných a starších žien

mala základné vzdelanie, súviselo to najmä s vtedajším sociálnym postavením žien a ich nízkymi šancami na ďalšie vzdelávanie.

Z hľadiska medzicenzového vývoja prišlo k výraznému poklesu zastúpenia obyvateľov vo vyššom veku iba so základným vzdelaním. Na grafe č. 9 vidieť, že tento pokles sa najviac prejavil u mužov starších ako 85 rokov, kde podiel klesol z hodnoty 62,4 % v roku 2001 na hodnotu 17,6 % v roku 2021 (pokles o 44,8 p. b.). U žien bol najvýraznejší pokles zaznamenaný vo vekovej skupine 70 – 74 rokov z hodnoty 72,3 % v roku 2001 na hodnotu 20,6 % v roku 2021 (pokles o 51,7 p. b.).

Na základe výsledkov SODB 2021 okrem poklesu zastúpenia obyvateľov so základným vzdelaním bol pokles zaznamenaný aj u obyvateľov so stredoškolským vzdelaním bez maturity. Viac ako 11 % mužov a 8 % žien malo stredoškolské vzdelanie bez maturity. Zastúpenie mužov so stredoškolským vzdelaním bez maturity bolo o vyše 3 p. b. vyššie než u žien. Výsledky sčítania obyvateľov v roku 2021 ukázali postupný pokles zastúpenia mužov a žien so stredoškolským vzdelaním bez maturity a posun maximálnych hodnôt do vyššieho veku. U oboch pohlaví platilo, že najvyšší podiel mužov a žien so stredoškolským vzdelaním bez maturity bol vo vekovej skupine 60 – 64 rokov. Podiel týchto mužov bol 41,3 % a žien 27,3 % (graf č. 10).

Graf č. 10: Podiel obyvateľov so stredoškolským vzdelaním bez maturity podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011, 2001

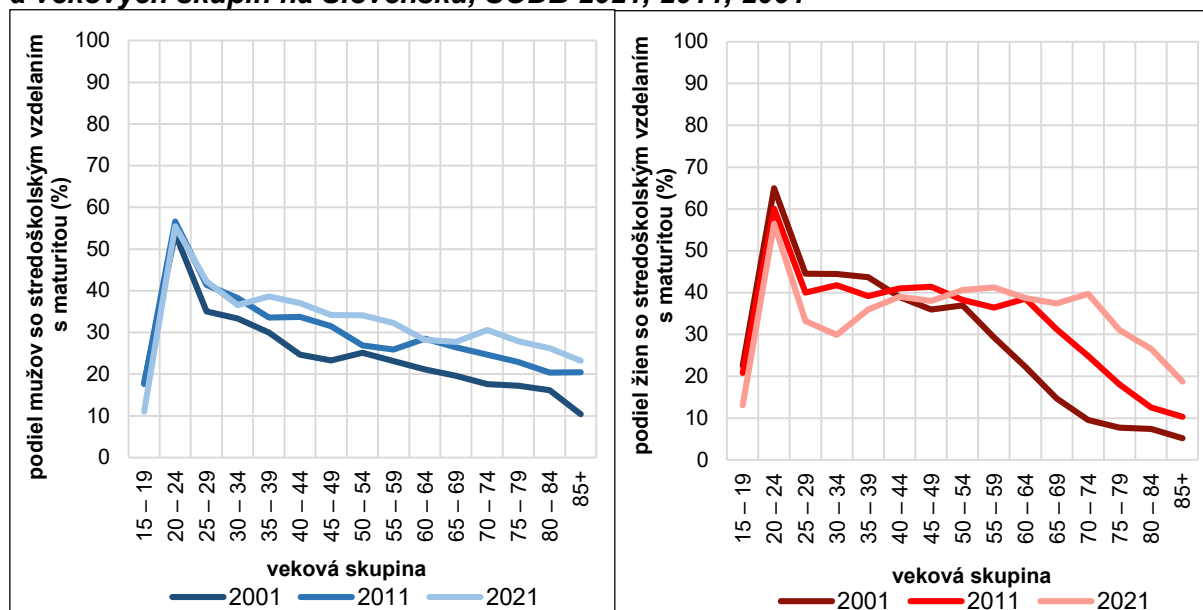
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Na druhej strane zastúpenie obyvateľov so stredoškolským vzdelaním s maturitou stagnuje. Z hľadiska pohlavia je dlhodobým trendom vyššie zastúpenie žien so stredoškolským vzdelaním s maturitou oproti mužom. Podiel žien bol v roku 2021 vyšší o 1,7 p. b. Na grafe č. 11 vidieť, že u oboch pohlaví platí, že viac ako polovica mužov a žien vo vekovej skupine 20 – 24 rokov mala stredoškolské vzdelanie s maturitou, vo vyššom veku nasledoval pokles spôsobený tým, že niektorí 20 až 24-roční muži a ženy pokračujú ďalej vo vzdelávaní na vyššom stupni. Druhý výraznejší pokles bol zaznamenaný iba u žien starších ako 70 rokov.

Z hľadiska medzicenzového vývoja prišlo k nárastu zastúpenia mužov so stredoškolským vzdelaním s maturitou prakticky v celom vekovom profile. Uvedený

nárast bol najvýraznejší v poproduktívnom veku. Najmä vo vekovej skupine 70 – 74 rokov a 85 a viac, kde sa podiel zvýšil z hodnoty 17,6 % v roku 2001 na hodnotu 30,6 % v roku 2021 (nárast o 13 p. b.). U žien bol sledovaný pokles v mladšom veku, hlavne u 30 až 34-ročných žien a to z hodnoty 44,5 % v roku 2001 na hodnotu 29,9 % v roku 2021 (pokles o 14,6 p. b.). Vo vyššom veku bol zaznamenaný rast podielu žien so stredoškolským vzdelaním s maturitou. U žien bol najvýraznejší nárast vo vekovej skupine 70 – 74 rokov, kde tento podiel stúpol z hodnoty 9,5 % v roku 2001 na hodnotu 39,7 % v roku 2021 (nárast o 30,2 p. b.).

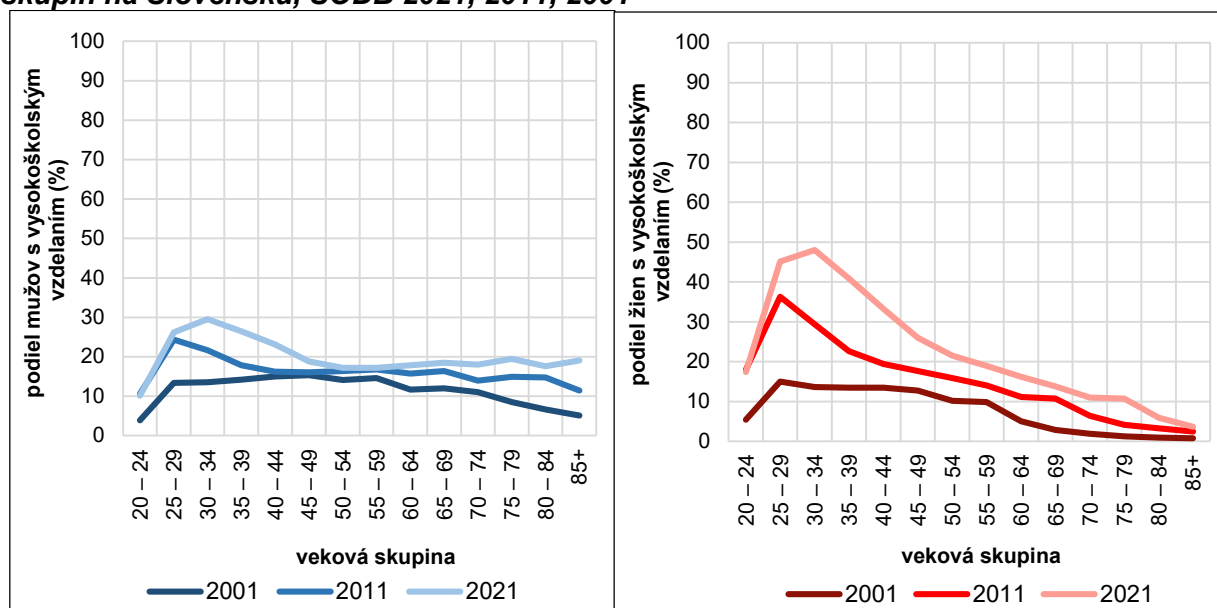
Graf č. 11: Podiel obyvateľov so stredoškolským vzdelaním s maturitou podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011, 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Najvýraznejšie zmeny sa uskutočnili pri vysokoškolskom vzdelaní. Podľa sčítania v roku 2021 sa podiel mužov a žien s vysokoškolským vzdelaním zvýšil v celom vekovom profile. Platí, že podiel žien s vysokoškolským vzdelaním bol vyšší o 2,8 p. b. U oboch pohlaví platilo, že najvyšší podiel mužov a žien s vysokoškolským vzdelaním bol vo vekovej skupine 30 – 34 rokov. Muži tvorili 29,6 % a takmer polovica 30 až 34-ročných žien mala vysokoškolské vzdelanie. Na základe výsledkov SODB 2021 podiel mužov s vysokoškolským vzdelaním starších ako 35 rokov klesal a vo vyššom veku sa jeho podiel stabilizoval na hodnote 20 %. Podiel vysokoškolsky vzdelaných žien od druhej polovice reprodukčného veku výrazne klesal. Minimálnu hodnotu dosahoval u žien starších ako 85 rokov (3,7 %). Takýto výrazne nízky podiel vysokoškolsky vzdelaných žien vo vyššom veku súvisí s nedostupnosťou vysokoškolského vzdelania v prvej polovici dvadsiateho storočia (graf č. 12).

Positívnym trendom posledných dvadsiatich rokov je zvyšovanie vzdelanostnej úrovne obyvateľov najmä nárast zastúpenia obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním. Tento nárast bol najvýraznejší vo vekovej skupine 30 – 34 rokov, kde podiel u mužov vzrástol z hodnoty 13,5 % v roku 2001 na hodnotu 29,6 % v roku 2021 (o 16,1 p. b.). U žien bol rast ešte výraznejší a to z hodnoty 13,7 % v roku 2001 na hodnotu 48 % v roku 2021 (o 34,3 p. b.).

Graf č. 12: Podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011, 2001

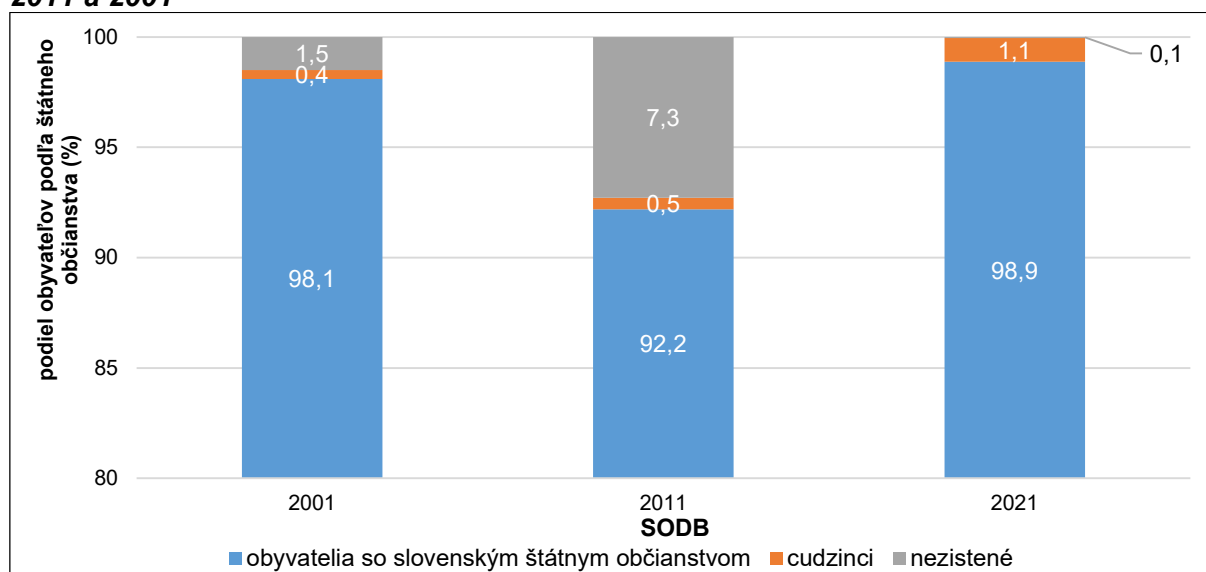
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

5. ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA PODĽA ŠTÁTNEHO OBČIANSTVA

Cudzincov na Slovensku pribúda

V roku 2021 malo slovenské štátne občianstvo takmer 99 % obyvateľov Slovenska. Najpočetnejšou skupinou cudzincov s trvalým pobytom na území Slovenska boli osoby s českým štátnym občianstvom – vyše 10-tisíc (17,1 % z celkového počtu cudzincov), maďarským – takmer 6,5 tisíca (11,1 %) a ukrajinským štátnym občianstvom – vyše 6,3 tisíca (10,8 %). Za posledných 20 rokov sa zvýšil počet cudzincov o viac ako 36,6 tisíca (nárast o dvojnásobok). Najdynamickejší nárast bol zaznamenaný v poslednom medzicenzovom období, počas ktorého sa počet cudzincov zvýšil o vyše 30,2 tisíca (82,5 % z celkového nárastu cudzincov v období 2001 – 2021). Takýto výrazný nárast cudzincov môže súvisieť s rozšírením jazykových mutácií sčítacích formulárov v roku 2021 a využitím administratívnych zdrojov údajov. V roku 2011 bolo vyše 393-tisíc obyvateľov s nezisteným štátnym občianstvom, t. j. vyše 7 % obyvateľov neodpovedalo na otázku o štátnom občianstve, čo malo vplyv na výslednú štruktúru obyvateľov podľa štátneho občianstva z SODB 2011. Využitím administratívnych zdrojov údajov sa v roku 2021 miera neodpovedí minimalizovala, čím sa znížil počet obyvateľov s nezisteným štátnym občianstvom na takmer 3-tisíc (graf č. 13).

Z tabuľky č. 2 vidieť, že zoznam štyroch najpočetnejších štátnych občianstiev sa v priebehu 20 rokov nemenil, stále sú to občania susedných štátov. Jediné, čo sa v priebehu rokov menilo, bolo ich poradie. V porovnaní s rokom 2011 sa zvýšilo zastúpenie obyvateľov s ukrajinským štátnym občianstvom, čím sa v roku 2021 stali treťou najpočetnejšou skupinou cudzincov. Výrazne sa zvýšilo aj zastúpenie obyvateľov s rumunským štátnym občianstvom (medzicenzový nárast o 2 950). Na druhej strane pokles zastúpenia v populácii sme zaznamenali u občanov Českej republiky napriek tomu, že absolútny počet sa v porovnaní s rokom 2011 zvýšil o vyše 3-tisíc, ich zastúpenie v celkovej populácii cudzincov kleslo z 24,5 % v roku 2011 na 17,1 % v roku 2021 (pokles o 7,4 p. b.).

Graf č. 13: Štruktúra obyvateľov podľa štátneho občianstva na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Tabuľka č. 2: Štruktúra obyvateľov podľa vybraného štátneho občianstva na Slovensku, SODB 2001, 2011, 2021

Štátne občianstvo	2001	2011	2021
Slovensko	5 276 695	4 975 661	5 387 846
Česko	6 866	6 925	10 005
Maďarsko	1 606	4 468	6 498
Ukrajina	2 972	1 777	6 339
Poľsko	1 918	2 375	4 332
Rumunsko	971	1 351	4 301
Rusko	840	779	2 390
Taliansko	144	687	1 995
Vietnam	777	721	1 947
Nemecko	469	1 075	1 759
Čína	193	266	1 656

Poznámka: Zoradené podľa SODB 2021.

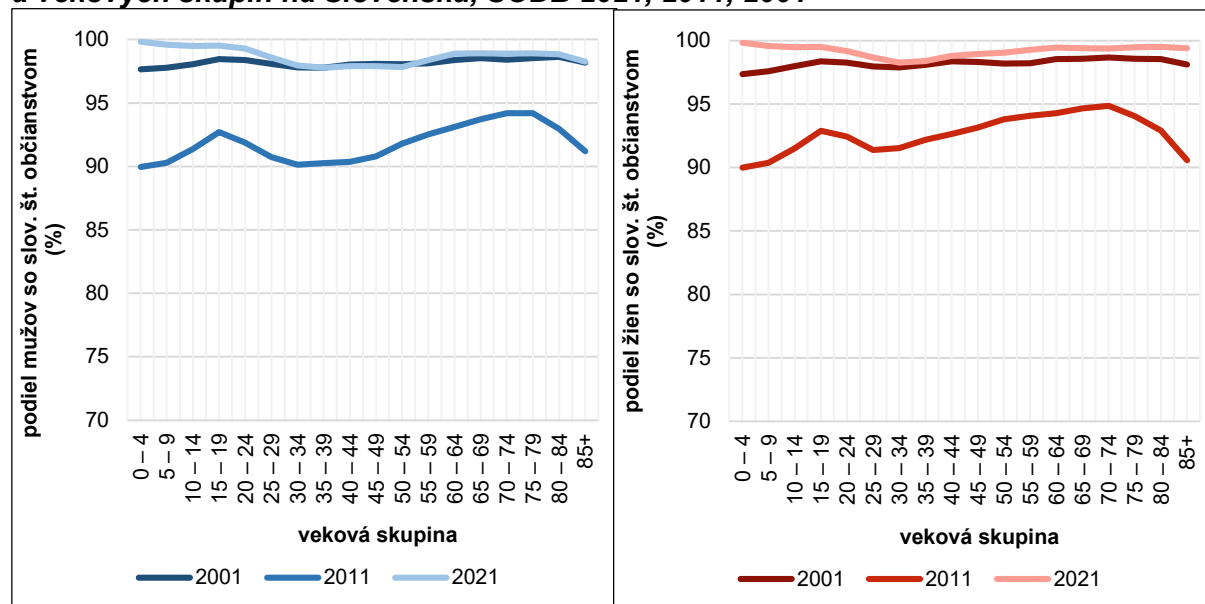
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Podľa SODB 2021 zastúpenie obyvateľov so slovenským štátnym občianstvom podľa pohlavia a vekových skupín kopíruje štruktúru zo sčítania v roku 2001. Z hľadiska pohlavia a veku bol najvyšší podiel mužov a žien so slovenským štátnym občianstvom v detskom veku a predstavoval takmer 100 %. U mužov v produktívnom veku (najmä v druhej polovici) so slovenským štátnym občianstvom sa podiel stabilizoval na úrovni 98 %. Podiel žien v prvej polovici produktívneho veku so slovenským štátnym občianstvom sa mierne znížil na hodnotu 98 % (graf č. 14).

Počas dvoch medzicenzových období sa podiel mužov so slovenským štátnym občianstvom v takmer všetkých vekových skupinách zvýšil. Výnimkou sú muži so slovenským štátnym občianstvom vo veku 35 až 54 rokov, kde ich podiel v porovnaní s rokom 2001 mierne klesol. Na druhej strane, nárast sa zaznamenal vo vekovej skupine 0 – 4 rokov. Podiel mužov vo veku 0 – 4 rokov so slovenským štátnym občianstvom sa oproti roku 2001 zvýšil o 2,2 p. b. V roku 2021 sa zastúpenie

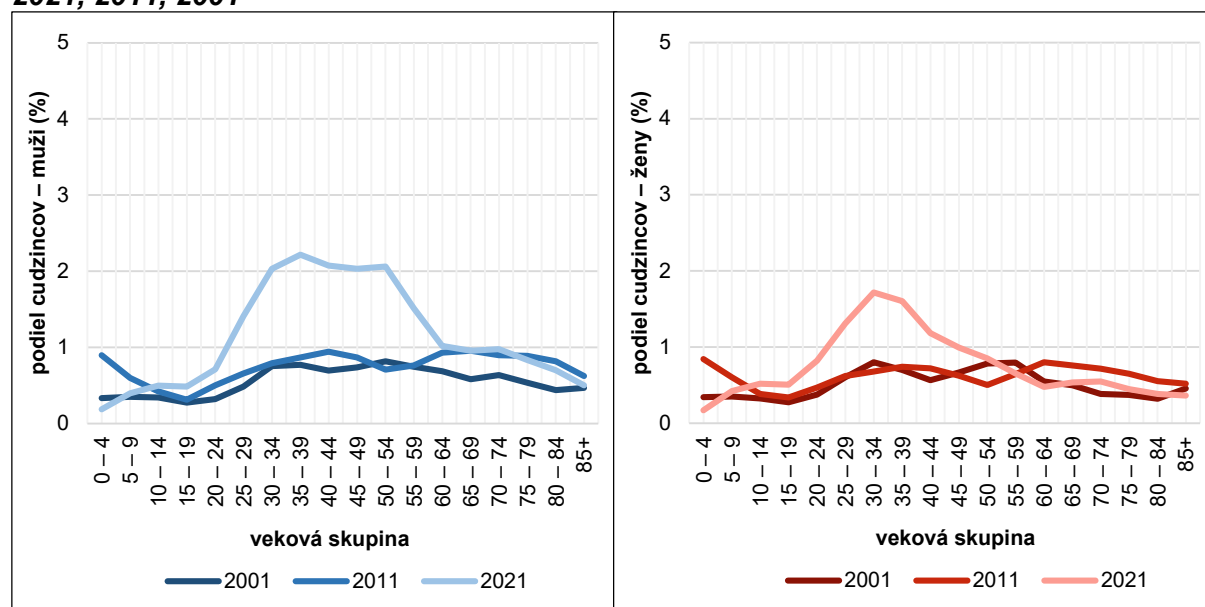
žien so slovenským štátnym občianstvom zvýšilo v porovnaní s rokom 2001 vo všetkých vekových skupinách, najvýraznejšie práve v najmladšej vekovej skupine 0 – 4 rokov o 2,5 p. b.

Graf č. 14: Podiel obyvateľov so slovenským štátnym občianstvom podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011, 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Graf č. 15: Podiel cudzincov podľa pohlavia a vekových skupín na Slovensku, SODB 2021, 2011, 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Z hľadiska štruktúry cudzincov podľa pohlavia výsledky SODB 2021 potvrdzujú trend vyššieho zastúpenia mužov cudzincov (60,4 %). Na grafe č. 15 vidieť, že najnižšie zastúpenie v populácii mali cudzinci u oboch pohlaví v detskom a poproduktívnom veku predstavovalo menej ako 1 %. Zastúpenie mužov cudzincov sa držalo nad hranicou 2 % vo vekovej skupine 30 – 54 rokov. Podiel žien cudziniiek hodnotu 2 % nedosiahlo v žiadnej vekovej skupine. Najvyšší podiel cudziniiek bol

zaznamenaný vo vekovej skupine 25 až 44 rokov – nad 1 %. U oboch pohlaví mali najpočetnejšie zastúpenie občania Českej republiky.

Za posledných dvadsať rokov sa podiel mužov cudzincov zvýšil v takmer všetkých vekových skupinách, výnimkou je veková skupina 0 – 4 rokov. Podľa výsledkov SODB 2021 na Slovensku žije čoraz viac mladých cudzincov v produktívnom veku, ktorí sú ekonomicky aktívni. Viac ako o 1 p. b. sa medzicenzovo zvýšil podiel cudzincov vo vekovej skupine 30 – 54 rokov. V prípade cudziniiek bol medzicenzový nárast ich zastúpenia v užšej vekovej skupine než u cudzincov. Medzicenzový nárast okolo 1 p. b. bol zaznamenaný vo vekovej skupine 30 – 39 rokov.

6. ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA PODĽA KRAJINY NARODENIA

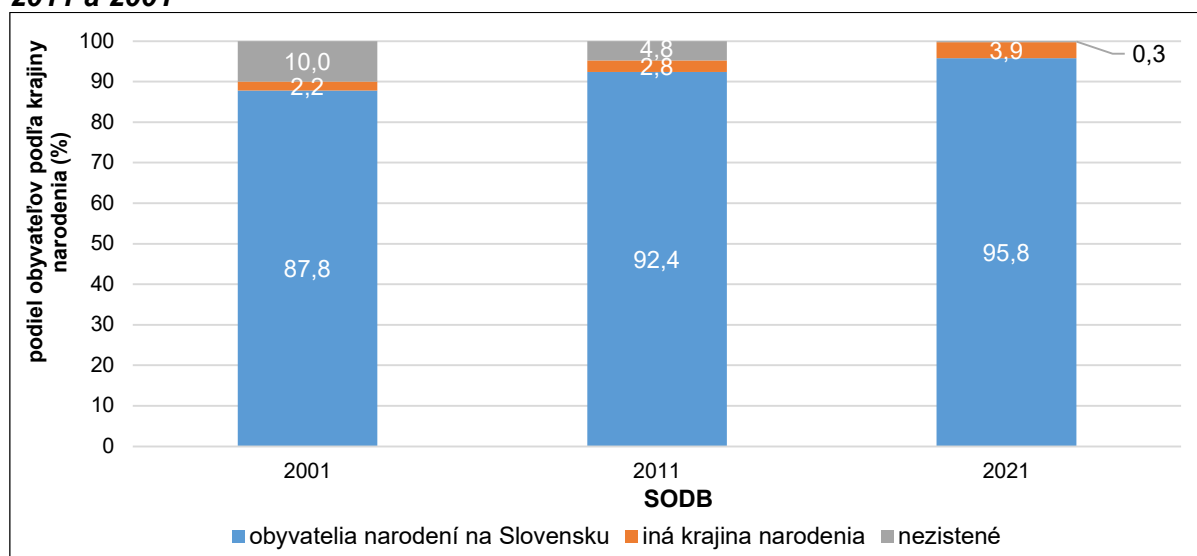
Takmer 4 % obyvateľov je narodených v zahraničí

Na grafe č. 16 vidieť, že podľa výsledkov SODB 2021 bolo 95,8 % obyvateľov narodených na Slovensku (5,221 mil.). Mimo územia Slovenska sa narodilo 3,9 % obyvateľov (213 550) a u 0,3 % obyvateľov bola krajina narodenia nezistená (14 369). Za posledných 20 rokov sa zvýšil počet obyvateľov narodených na Slovensku o viac ako o 500-tisíc (nárast o 10,6 % z počtu obyvateľov narodených na Slovensku podľa SODB 2001). Obyvatelia narodení mimo územia Slovenska zaznamenali ešte dynamickejšiu rast, keď sa ich počet zvýšil o takmer 94-tisíc (nárast o 78,5 % z počtu obyvateľov narodených mimo územia Slovenska podľa SODB 2001). Posledné sčítanie obyvateľov bolo charakteristické využitím administratívnych zdrojov údajov v čo najvyššej možnej miere, čo určite prispelo k výraznému zníženiu početnosti položky nezistená krajina narodenia.

Z tabuľky č. 3 vidieť, že zoznam najpočetnejších krajín podľa narodenia obyvateľa sa v medzicenzovom období dynamicky menil. Počas 20 rokov bolo najviac obyvateľov narodených v Česku. V roku 2021 bola zo všetkých obyvateľov narodených v zahraničí práve viac ako polovica z Česka. So 6,5 % podielom nasledovali obyvatelia narodení v Spojenom kráľovstve, ktorí od roku 2001 zaznamenali významný nárast (v absolútnom počte vyše 13,7 tisíca). Treťou najpočetnejšou krajinou narodenia v zahraničí bolo Maďarsko (6,3 %). Obyvatelia narodení v Maďarsku zaznamenali od roku 2001 pokles o 3,8 tisíca obyvateľov (pokles o 22 %).

Podľa SODB 2021 na Slovensku žije viac žien narodených na území Slovenska než mužov (51,1 %). V roku 2021 mali osoby narodené na Slovensku najvýraznejšie zastúpenie v produktívnom veku. Najvyšší podiel mužov a žien narodených na Slovensku bol vo vekovej skupine 20 – 24 rokov a tvorili vyše 98 % mužov a žien v tejto vekovej skupine. Najnižší podiel mužov a žien narodených na Slovensku bol v najstaršej vekovej skupine 85 rokov a viac a tvorili 92 % (graf č. 17).

Vývoj zastúpenia mužov a žien narodených na Slovensku podľa vekových skupín SODB 2021 potvrdil nárast ich podielu v jednotlivých vekových skupinách oproti predchádzajúcim sčítaniam. Za posledné dve medzicenzové obdobia najvýraznejšie narástol podiel mužov a žien narodených na Slovensku vo vekovej skupine 60 – 64 rokov. U obidvoch pohlaví podiel vzrástol z vyše 85 % v roku 2001 na vyše 95 % v roku 2021, t. j. o 10 p. b.

Graf č. 16: Štruktúra obyvateľov podľa krajiny narodenia na Slovensku, SODB 2021, 2011 a 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Tabuľka č. 3: Štruktúra obyvateľov podľa vybraných krajín narodenia na Slovensku, SODB 2001, 2011, 2021

Krajina narodenia	2001	2011	2021
Slovensko	4 720 630	4 987 408	5 221 351
Česko	75 585	87 599	108 200
Spojené kráľovstvo	87	3 003	13 802
Maďarsko	17 293	15 584	13 508
Ukrajina	7 535	9 253	13 277
Rumunsko	3 207	4 713	5 789
Rakúsko	808	2 046	5 613
Nemecko	735	2 336	5 201
Poľsko	3 473	4 255	4 986
Srbsko	0	1 446	4 206
Taliansko	117	1 274	3 299

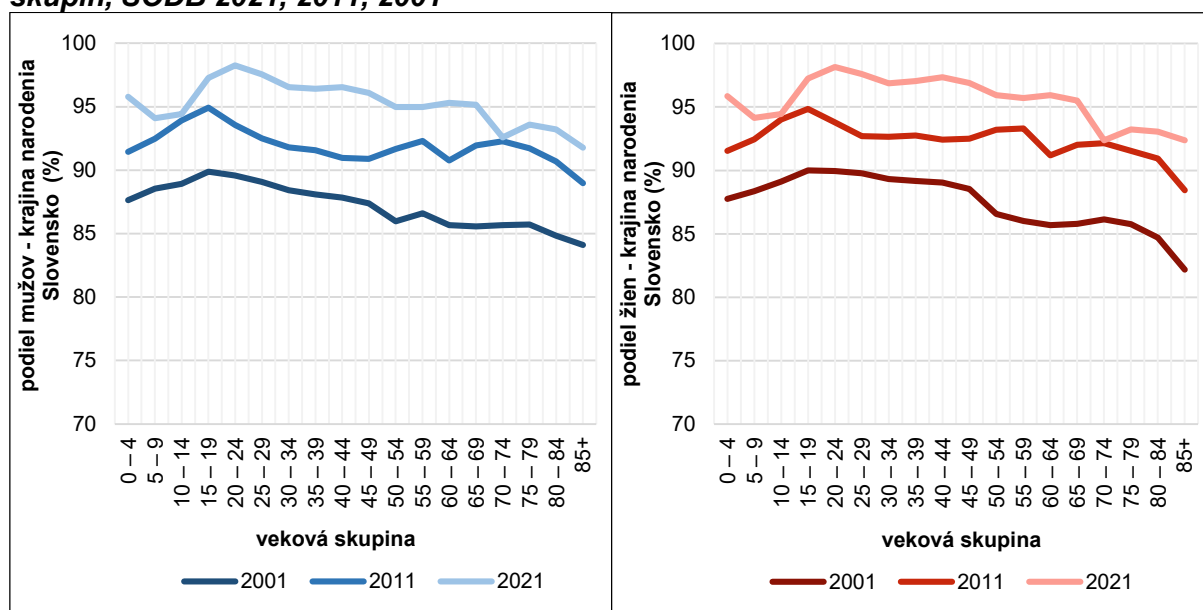
Poznámka: Zoradené podľa SODB 2021.

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Výsledky sčítania obyvateľov v roku 2021 potvrdzujú trend vyššieho zastúpenia žien narodených v zahraničí (50,8 %). Z hľadiska veku mali medzi mužmi a ženami najvyššie zastúpenie muži a ženy narodení v zahraničí vo veku 70 rokov a viac, pričom tvorili vyše 6 %. Najčastejšou krajinou narodenia v zahraničí bola Česká republika. Najnižší podiel mužov a žien narodených v zahraničí bol v mladších vekových skupinách, vo vekovej skupine 20 – 24 rokov ich bolo pod 2 % (graf č.18).

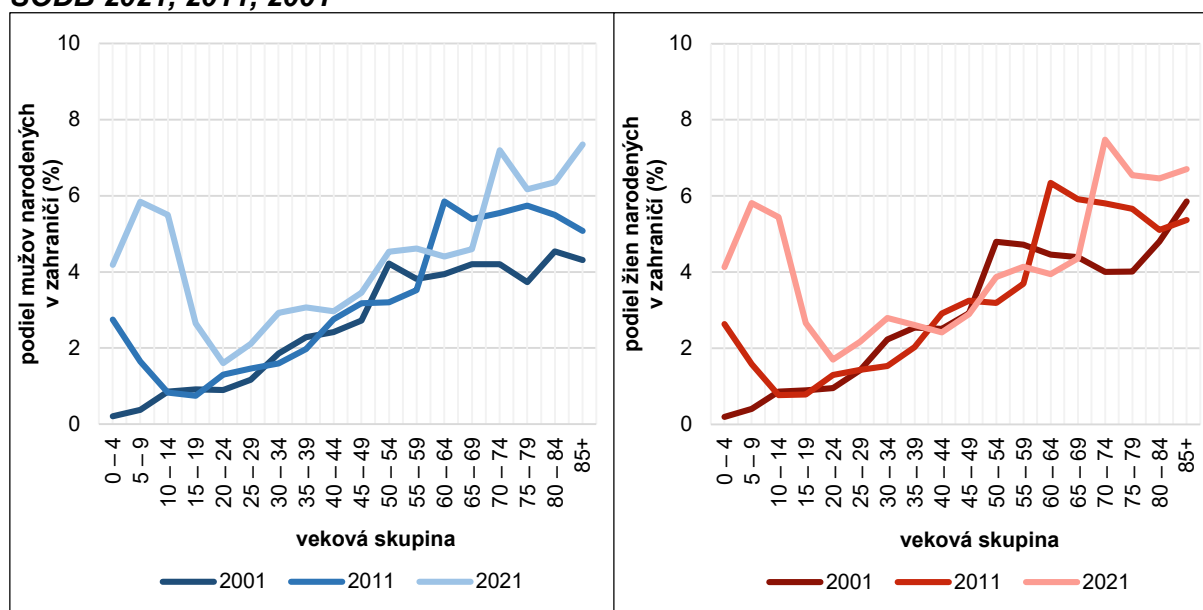
K celkovému nárastu počtu narodených v zahraničí najvyššou mierou prispel nárast počtu narodených v zahraničí v detskom veku. Z toho najvýraznejšie vo vekovej skupine 5 – 9 rokov, u obidvoch pohlaví podiel vzrástol z 0,4 % v roku 2001 na 5,8 % v roku 2021, t. j. nárast o 5,5 p. b. Najpočetnejšou krajinou narodenia v zahraničí mužov a žien vo veku 5 – 9 rokov bolo Spojené kráľovstvo.

Graf č. 17: Podiel obyvateľov narodených na Slovensku podľa pohlavia a vekových skupín, SODB 2021, 2011, 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

Graf č. 18: Podiel obyvateľov narodených v zahraničí podľa pohlavia a vekových skupín, SODB 2021, 2011, 2001

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR [1, 7], vlastné spracovanie

7. ZÁVER

Prvým a základným údajom o obyvateľstve je jeho počet. Pozitívnym trendom je rast počtu obyvateľov medzi jednotlivými sčítaniami. Vplyvom oživenia plodnosti sa v poslednom medzicenzovom období zvýšil počet obyvateľov o takmer 1 %.

Podľa výsledkov SODB 2021 predstavovala ženská časť populácie vyše 51 % z celkovej populácie. Na Slovensku pripadalo 1 044 žien na 1 000 mužov, trendom je mierny pokles v dôsledku zlepšujúcich sa úmrtnostných pomerov mužov. Vzhľadom na maskulinitu novorodencov (prevaha chlapcov pri narodení) sa v detskom veku udržiava ich prevaha a vo vyššom veku klesá v dôsledku vyššej úmrtnosti mužov.

Na základe výsledkov SODB 2021 sa prevaha žien v populácii posunula do vyššieho veku. V roku 2021 sa vek, od ktorého je možné zaznamenať prevahu žien v populácii posunul z vekovej skupiny 45 – 49 rokov v roku 2001 do vekovej skupiny 55 – 59 rokov (1 041 žien na 1 000 mužov).

Vývojové zmeny v starnutí populácie možno pozorovať v zmene vekovej štruktúry obyvateľstva, keď sa početné skupiny obyvateľov presúvajú k starším vekovým skupinám a nie sú nahradené dostatočne veľkou skupinou mladších obyvateľov. Tvar vekovej pyramídy z roku 2021 svedčí o regresívnom type vekovej štruktúry, v ktorom je detská zložka obyvateľstva (0 – 14 rokov) relatívne málo početná a populácia má nedostatočnú reprodukciu. Významný vplyv na proces starnutia má starnutie zhora a zdola a čoraz viac možno identifikovať aj starnutie zo stredu vekovej pyramídy. Starnutie obyvateľstva sa zintenzívnilo najmä v poslednom medzicenzovom období, čo dokazuje aj vývoj hodnôt indexu starnutia. Kým v rokoch 2001 a 2011 hodnota indexu starnutia bola nižšia ako 100 %, t. j. na 100 detí mladších ako 15 rokov pripadalo menej než 100 osôb vo veku 65 rokov a viac, v roku 2021 sa situácia obrátila a na 100 detí pripadalo viac než 100 osôb v poproduktívnom veku (107 osôb starších ako 65 rokov na 100 detí). Na celkovom ekonomickom zaťažení sa čoraz väčšou mierou podieľa index závislosti starých.

V štruktúre obyvateľov podľa rodinného stavu zostali hlavnými a pokračujúcimi trendmi znižovanie podielu vydatých žien a ženatých mužov (pokles zo 45 % v roku 2001 na 40 % v roku 2021) a zvyšovanie podielu rozvedených (zo 4,3 % v roku 2001 na 8,2 % v roku 2021).

Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva je odrazom stupňa rozvoja spoločnosti, jeho ekonomickej a sociálnej vyspelosti. Pokračujúcim vývojovým trendom vo vzdelanostnej štruktúre bol pokles podielu obyvateľov so základným vzdelaním (pokles z 21 % v roku 2001 na 12,7 % v roku 2021) a zvyšovanie podielu obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním (nárast zo 7,9 % v roku 2001 na 18,4 % v roku 2021). V tomto prípade ženy s vysokoškolským vzdelaním prevládali nad mužmi a ich počet sa medzicenzovo zvýšil o vyše 42 %.

Využitím administratívnych zdrojov údajov sa pri SODB 2021 znížila početnosť skupín nezistené štátne občianstvo a krajina narodenia, ktorých veľkosť bola v predchádzajúcich sčítaniach významná. Čím sa v porovnaní s rokom 2011 zvýšila početnosť obyvateľov so slovenským štátnym občianstvom (medzicenzový nárast o 8,3 %), tým sa zvýšila početnosť cudzincov (medzicenzový nárast o dvojnásobok). Dlhodobou najpočetnejšími skupinami cudzincov na Slovensku sú Česi, Maďari a Ukrajinci. V poslednom medzicenzovom období sa zvýšil počet obyvateľov narodených na Slovensku o takmer 234-tisíc (nárast o 4,7 %). Obyvatelia narodení mimo územia Slovenska zaznamenali ešte dynamickejší rast, keď sa ich počet zvýšil o takmer 64-tisíc (nárast o 42,6 %). Z tých obyvateľov, ktorí sa narodili v zahraničí bolo najviac narodených v Česku, Spojenom kráľovstve a Maďarsku.

LITERATÚRA

[1] Interné databázy Štatistického úradu SR – výsledky SODB

[2] JUHAŠČÍKOVÁ, I. a kol.: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011: Fakty o zmenách v živote obyvateľov SR. Bratislava: Štatistický úrad SR, 2014. 170 s. ISBN 978-80-8121-371-7.

- [3] JURČOVÁ, D.: Slovník demografických pojmov. Bratislava: Infostat, 2005. 126 s. ISBN 80-85659-40-9.
- [4] MLÁDEK, J. a kol.: Demografická analýza Slovenska. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2006. 222 s. ISBN 80-223-2191-5.
- [5] PILINSKÁ, V.: Analýza transformácie vybraných populačných štruktúr na Slovensku v časovom a priestorovom pohľade. Bratislava: Infostat, 2022. 132 s.
- [6] ŠPROCHA, B. – TIŠLIAR, P.: Storočie populačného vývoja Slovenska II.: populačné štruktúry. Bratislava: Infostat, 2016. 126 s. ISBN 978-80-89398-31-7.
- [7] Výsledky SODB 2021. [online]. [cit.20-02-2023] Dostupné na: <https://www.scitanie.sk/>

RESUMÉ

Prezentované údaje podávajú základnú charakteristiku obyvateľov získanú zo sčítaní obyvateľov, domov a bytov. Na vývoji počtu a štruktúr za posledné dva medzicenzové obdobia je možné vidieť prehĺbenie niektorých nastavených trendov. Jedným z nich je pokračujúce zvyšovanie vzdelanostnej úrovne obyvateľov. K vyššej miere úplnosti SODB 2021 prispelo využitie administratívnych zdrojov údajov, čím sa medzicenzovo výrazne znížil počet nezisteného štátneho občianstva a krajín narodenia. Hlavným a pokračujúcim trendom je prehĺbujúce sa starnutie obyvateľov, ktoré sa zintenzívnilo najmä v poslednom medzicenzovom období. Zmeny v štruktúre obyvateľov podľa rodinného stavu sa prejavili výraznejším nárastom zastúpenia rozvedených mužov a žien a klesajúcim podielom osôb žijúcich v manželstve.

RESUME

The data presented cover the basic characteristics of the population derived from the Population and Housing Census. In the development of the number and structures over the last two intercensal periods, the deepening of some established trends can be seen. One of them is the continuing increase in the educational level of the population. The use of administrative data sources contributed to a higher degree of completeness of the Census 2021, which significantly reduced the number of unknown citizenships and countries of birth. The main and continuing trend is the deepening of population ageing, which intensified especially in the last intercensal period. Changes in the structure of the population according to marital status were manifested by a significant increase in the representation of divorced men and women and by a decreasing share of persons living in marriage.

PROFESIJNÝ ŽIVOTOPIS

Ing. Veronika Krišková absolvovala inžinierske štúdium na Fakulte hospodárskej informatiky Ekonomickej univerzity v Bratislave v odbore aktuárstvo (2014). Od roku 2018 pracuje v sekcii sociálnych štatistík a demografie Štatistického úradu SR, kde sa venuje najmä demografickej štatistike.

KONTAKT

veronika.kriskova@statistics.sk

Patricia GUROVÁ, Lucia VANIŠOVÁ
Štatistický úrad Slovenskej republiky

CEZHRANIČNÁ DOCHÁDZKA DO ZAMESTNANIA V SPOJITOSTI SO SÚČASNÝM A TRVALÝM POBYTOM PODĽA SODB 2021

CROSS-BORDER COMMUTING TO WORK IN CONNECTION WITH CURRENT AND PERMANENT RESIDENCE ACCORDING TO THE 2021 CENSUS

ABSTRAKT

Článok sa zaoberá cezhraničnou dochádzkou obyvateľov do zamestnania v kontexte súčasného a trvalého pobytu na základe údajov získaných zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021. Hlavným cieľom je analyzovať pobyt obyvateľov (súčasný vs. trvalý) a ich cezhraničnú dochádzku do práce s pridruženými charakteristikami dochádzky a zamestnanecko-vzdelanostnou štruktúrou.

ABSTRACT

The article deals with the cross-border commuting of residents in the context of current and permanent residence based on the data obtained from the 2021 Population and Housing Census. The main objective is to analyze the stay of residents (current versus permanent) and their cross-border commuting to work with related commuting characteristics and the structure of employment and education.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

dochádzka, prichádzajúce obyvateľstvo, odchádzajúce obyvateľstvo, periodicita dochádzky, spôsob dopravy, dochádzka do zamestnania, vzdelanie, klasifikácie zamestnaní

KEY WORDS

commuting, incommuting population, outcommuting population, periodicity of commuting, mode of transport, commuting to work, education, employment classification

1. ÚVOD

Jedným z najvýznamnejších priestorových druhov mechanického pohybu obyvateľstva je sledovanie dochádzky do zamestnania. Priestorový nesúlad medzi bydliskom a pracoviskom je možné prekonať pomocou dochádzky za prácou [8]. V rámci Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 (ďalej len „SODB 2021“) sa zisťovali informácie o spôsobe dopravy, periodicite dochádzky, mieste zamestnania ale aj o súčasnom a trvalom pobyte obyvateľov. Na základe získaných údajov sa vypracovala nasledujúca analýza dochádzky obyvateľov do zamestnania, ktorá berie to úvahy súčasný ale aj trvalý pobyt obyvateľov a miesto výkonu zamestnania na Slovensku ako aj v zahraničí. Analýza dochádzky sa okrem priestorových aspektov rozšírila aj o štrukturálne charakteristiky dochádzajúcich do zamestnania – periodicitu dochádzky, spôsob dopravy, klasifikáciu druhu zamestnania podľa tried ISCO¹ a vzdelanostnú štruktúru.

¹ SK-ISCO-08 (triedy) je medzinárodná štandardná klasifikácia zamestnaní a vyjadruje konkrétny druh vykonávanej práce.

2. TEORETICKO–METODOLOGICKÁ ČASŤ

Pod pojmom dochádzka do zamestnania rozumieme cestovanie medzi miestom bývania a miestom pracoviska [3]. Pri štúdiu dochádzky sa často stretávame s problémom získavania údajov, ktoré by zodpovedali definícii dochádzky [4]. Jedným zo základných zdrojov údajov o dochádzke sú výsledky sčítaní obyvateľov, domov a bytov. Vtedy sa za dochádzajúcich do zamestnania považujú ekonomicky aktívni obyvatelia, ktorí na ceste do zamestnania prekročia hranice štatistickej jednotky. Je preto dôležité, aká štatistická jednotka sa pri dochádzke do zamestnania vyberie, pretože výber môže skresliť skutočný stav. Ak by sa za najmenšiu štatistickú jednotku považoval jeden byt, potom prakticky všetci zamestnaní obyvatelia by sa považovali za dochádzajúcich, pretože iba málo obyvateľov pracuje z domu. Na druhej strane, ak by sa za štatistickú jednotku považoval celý štát, potom by sa za dochádzajúcich do zamestnania považovali iba tí, ktorí prekračujú na ceste do zamestnania štátne hranice [5].

Cieľom bolo z údajov získaných počas SODB 2021 vybrať skupiny obyvateľov, s rôznou kombináciou trvalého a súčasného pobytu na Slovensku a v zahraničí, ktorí dochádzajú za prácou. Dochádzka za prácou sa považuje za legálny druh migrácie a v rámci medzinárodnej migrácie sa považuje za jej najdôležitejší článok. Celkovo dochádzka za prácou má vysoko pozitívny vplyv aj na trh práce. Dochádzka za prácou do a zo Slovenska je len minimálne skúmaná a v tomto smere zaostávame za inými štátmi Európskej únie [2].

Dôležité je pochopiť, prečo obyvatelia odchádzajú za prácou. Ako uvádza Divinský, [1], existujú viaceré relevantné teórie, ktoré vysvetľujú dochádzku za prácou. Ide o:

- makroekonomickú teóriu nerovnováhy, v ktorej sa uvádzajú ako hlavné dôvody dochádzky za prácou nerovnováha medzi dopytom po práci a ponukou práce v krajine pôvodu a cieľovej krajine;
- teóriu duálneho trhu práce, ktorá vychádza z toho, že existujú dva trhy práce (jeden pre domácich pracovníkov a druhý pre migrantov) a z povahy dopytu po práci v industriálnej spoločnosti, kde je sústavná potreba nízko kvalifikovanej pracovnej sily. Na základe tejto teórie je dochádzka za prácou potrebná na zaplnenie pracovných miest, keďže zamestnanie domácich pracovníkov by viedlo k zvyšovaniu miezd a tým aj k inflácii;
- teória svetového systému, ktorá vysvetľuje dochádzku za prácou ako formovanie mobilnej spoločnosti v periférnych oblastiach sveta, ktorá sa sformovala na základe dôsledku prenikania industriálnych ekonomických vzťahov do týchto oblastí. Hlavným dôsledkom tohto procesu je odlev pracovnej sily, ktorá je priamym dôsledkom prílevu kapitálu a ďalších výdobytkov do okrajových oblastí;
- teória faktorov push a pull predpokladá, že dochádzka za prácou je na jednej strane vyvolaná faktormi, ktoré nútia obyvateľov odísť z krajiny za prácou do inej krajiny (nepriaznivé ekonomické pomery a podobne) a faktormi, ktoré ich do inej krajiny za prácou priťahujú (lepšie mzdové ohodnotenie a podobne). Dochádzka za prácou je v tomto prípade výsledkom porovnania medzi týmito faktormi.

V kontexte SODB 2021 dochádzka do zamestnania vyjadruje údaj o dochádzaní do zamestnania do danej územnej jednotky obyvateľa z miesta súčasného pobytu. Smer dochádzky predstavuje odchádzajúcich alebo prichádzajúcich do/z vybranej

územnej jednotky. Periodicitou dochádzky do zamestnania sa vyjadruje údaj o pravidelnosti dochádzky do zamestnania z miesta súčasného pobytu. Denná periodičita dochádzky predstavuje každodenné dochádzanie do zamestnania z miesta súčasného pobytu. Inak ako denne vyjadruje napr. 12 hodinové pracovné zmeny (krátky/dlhý týždeň) alebo akékoľvek dochádzanie inak ako každý deň. Spôsob dopravy do zamestnania vyjadruje údaj o prevažujúcom spôsobe dopravy, ktorý obyvateľ využíva počas najdlhšieho úseku cesty (napr. auto, vlak, autobus, MHD, kolobežka). Dochádzka do zamestnania a premenné vzťahujúce sa na dochádzku do zamestnania sa zisťovali u obyvateľov s ekonomickou aktivitou: pracujúci, pracujúci dôchodca alebo nezistené [7].

V SODB 2021 sa rozlišovali dva druhy pobytu, trvalý pobyt a súčasný pobyt. Trvalý pobyt predstavuje pobyt obyvateľa spravidla v mieste jeho stáleho bydliska na území Slovenskej republiky. Obyvateľ musí byť na trvalý pobyt v Slovenskej republike registrovaný a v tom istom čase môže mať iba jeden trvalý pobyt. Súčasný pobyt predstavuje pobyt obyvateľa v mieste jeho reálneho (skutočného) bydliska na území Slovenskej republiky v referenčnom dátume sčítania (k 1. 1. 2021), ktoré môže ale nemusí byť zhodné s trvalým pobytom. Obyvateľ nemusí byť na súčasný pobyt registrovaný.

Skupiny obyvateľov, ktoré sa analyzujú, využívajú na dochádzku za prácou rôzne spôsoby dopravy (osobný automobil, autobus, vlak alebo neuviedli spôsob dopravy). Najpočetnejšiu časť vo všetkých sledovaných skupinách tvoria obyvatelia, ktorí preferujú osobný automobil. Ostatné druhy dopravy využíva len malá časť obyvateľov. Preto sa do hlbšej analýzy, v ktorej sa kombinujú dochádzkové premenné spolu s inými štrukturálnymi charakteristikami, vybrala tá časť obyvateľstva, ktorá podľa SODB 2021 dochádza za prácou osobným automobilom.

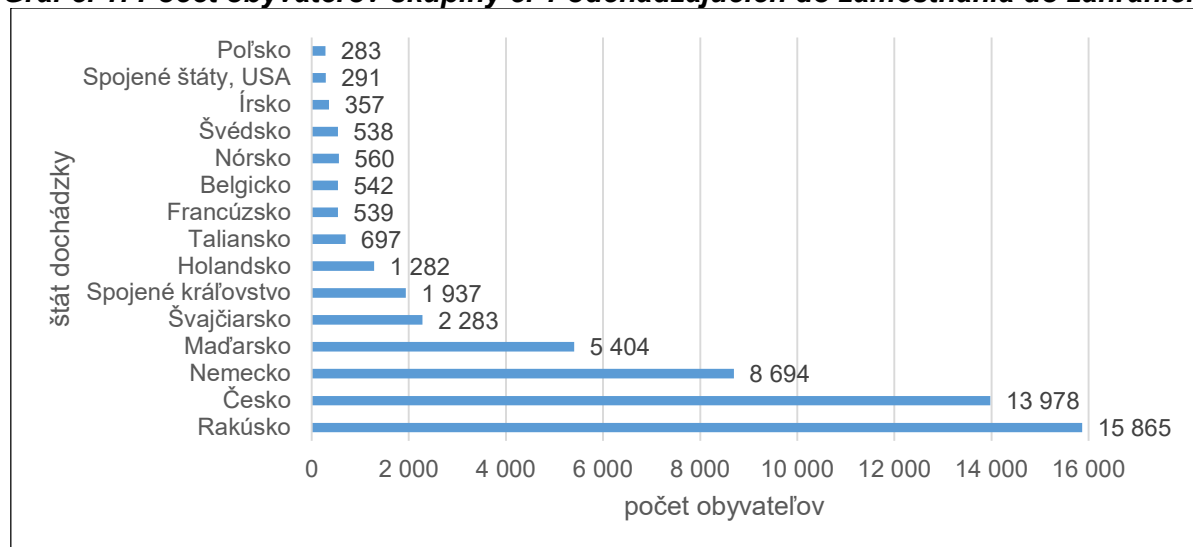
Pri analýze štátov, z ktorých na Slovensko prichádza najviac obyvateľov za prácou, alebo do ktorých dochádza najviac Slovákov za prácou sa vybrali len najpočetnejšie. Rovnako je to aj pri analýze klasifikácie druhu zamestnania, v ktorých sa analyzovalo len 10 najviac zastúpených skupín. Analyzovaní obyvatelia boli rozdelení do 4 skupín. Prvú skupinu tvoria obyvatelia, ktorí majú trvalý aj súčasný pobyt na Slovensku ale pracujú v zahraničí. Druhú skupinu tvoria obyvatelia, ktorí majú trvalý pobyt na Slovensku, súčasný pobyt v zahraničí a miesto výkonu zamestnania na Slovensku. Tretiu skupinu tvoria obyvatelia, ktorí majú súčasný pobyt na Slovensku, trvalý pobyt v zahraničí a miesto výkonu zamestnania je takisto v zahraničí. Poslednú, čiže štvrtú skupinu tvoria obyvatelia, ktorí majú súčasný pobyt na Slovensku, trvalý pobyt v zahraničí a miesto výkonu zamestnania je Slovenská republika.

3. OBYVATELIA S TRVALÝM AJ SÚČASNÝM POBYTOM NA SLOVENSKU, PRACUJÚCI V ZAHRANIČÍ

Podľa údajov o dochádzke z SODB 2021 má 75 425 obyvateľov svoj trvalý a súčasný pobyt na Slovensku, ale zamestnanie má mimo územia Slovenska. Táto časť obyvateľstva môže byť definovaná ako trvalo aj súčasne bývajúce obyvateľstvo na Slovensku pracujúce v zahraničí (skupina č. 1). Najvyššia dochádzka za prácou je do susedného Rakúska (15 865 obyvateľov) a Česka (13 978 obyvateľov). Za prácou do Nemecka odchádza 8 694 obyvateľov, zatiaľ čo do susedného Maďarska 5 404. Vyššie počty odchádzajúcich obyvateľov za prácou sú aj do Švajčiarska (2 283 obyvateľov) a Spojeného kráľovstva (1 937 obyvateľov). Nízka dochádzka za prácou

je do Poľska, kde do zamestnania dochádza 283 obyvateľov a na Ukrajinu, kam dochádza 56 obyvateľov (graf č. 1).

Graf č. 1: Počet obyvateľov skupiny č. 1 odchádzajúcich do zamestnania do zahraničia

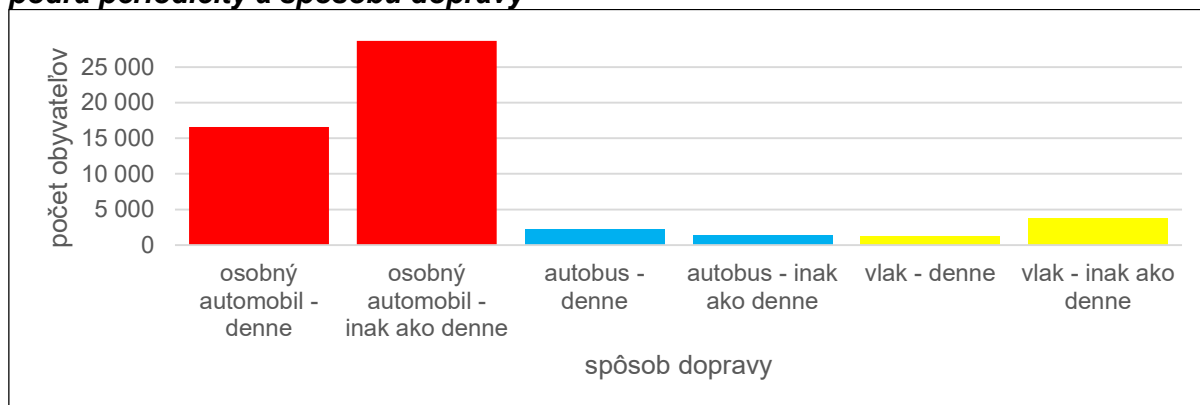

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Periodicita dochádzky obyvateľov za prácou do zahraničia je rozdielna v dennej a inej ako dennej periodicite. Denne dochádza za prácou 24 979 obyvateľov a inak ako denne 42 980 obyvateľov Slovenska. 3 368 obyvateľov za prácou do zahraničia nedochádza, ale ako miesto výkonu práce majú uvedené zahraničie. Zrejme ide o obyvateľov pracujúcich z domu alebo inú formu zamestnania.

Najpreferovanejším spôsobom dopravy (graf. č. 2) do zamestnania do zahraničia je osobný automobil (pri dennej dochádzke aj pri dochádzke inej ako dennej). Pri dennej dochádzke osobný automobil využíva 16 575 obyvateľov (čo predstavuje 66,4 % zo všetkých denne dochádzajúcich obyvateľov) a pri inej ako dennej 28 720 obyvateľov (čo predstavuje 66,8 % zo všetkých inak ako denne dochádzajúcich obyvateľov). Pri dennej dochádzke za prácou do zahraničia využíva autobusovú dopravu 2 191 obyvateľov (8,8 %) a pri inej ako dennej je to 1 366 obyvateľov (3,2 %). Prepravu vlakom pri dennej dochádzke za prácou využíva 1 200 obyvateľov (4,8 %) a pri inej ako dennej je to 3 565 obyvateľov (8,3 %).

Graf č. 2: Počet obyvateľov skupiny č. 1 odchádzajúcich do zamestnania do zahraničia podľa periodicity a spôsobu dopravy

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Najviac obyvateľov odchádza za prácou do Rakúska, Česka, Nemecka a Maďarska (tabuľka č. 1). Rakúsko je susediacou krajinou Slovenska, dennú dochádzku do zamestnania v pracovnom týždni uviedlo 4 978 obyvateľov a inú ako dennú 7 400 obyvateľov. V oboch prípadoch obyvatelia preferujú osobný automobil. Pri dochádzke do zamestnania inej ako dennej 1 248 obyvateľov využíva vlak ako spôsob dopravy. Najmenej dochádzajúcich do zamestnania využíva autobus.

Do susedného Česka dennú dochádzku do práce osobným automobilom uviedlo 4 022 obyvateľov, inú ako dennú dochádzku 4 995 obyvateľov. Rovnako ako v predchádzajúcom prípade, aj pri dochádzke do práce do Česka, väčšina obyvateľov používa osobný automobil. Autobusová doprava sa využíva vo väčšej miere ako pri dochádzke do Rakúska, najmä pri dennej dochádzke do práce ju využíva 431 obyvateľov, čo je viac ako pri vlakovej doprave, ktorou denne chodí do práce 267 obyvateľov pracujúcich v Čechách. Pri inej ako dennej dochádzke je opäť preferovanejší vlak, ktorým cestuje 1 240 obyvateľov. 7 051 obyvateľov pracujúcich v Nemecku dochádza za prácou len inak ako denne. Najfrekventovanejším spôsobom dopravy, do práce do Nemecka je opäť osobný automobil. Denná dochádzka 2 315 obyvateľov v pracovnom týždni do Maďarska, prevláda nad inou ako dennou (751 obyvateľov). V oboch periodicitách sa na dochádzku do práce využíva najmä osobný automobil. Zaujímavá je vyššia preferencia autobusovej dopravy oproti predchádzajúcim štátom, ktorú denne využíva 1 071 obyvateľov a inak ako denne 425 obyvateľov. Spôsob dopravy vlakom do zamestnania do Maďarska preferuje sumárne 224 obyvateľov.

Tabuľka č. 1.: Počet obyvateľov skupiny č. 1 odchádzajúcich do zamestnania do zahraničia podľa periodicity a spôsobu dopravy

Štát zamestnania	Periodicita dochádzky	Spôsob dopravy	Počet dochádzajúcich do zamestnania	Podiel (%)*
Rakúsko	denne (v rámci pracovného týždňa)	osobný automobil	4 978	78,9
Rakúsko	denne (v rámci pracovného týždňa)	autobus okrem MHD	57	0,9
Rakúsko	denne (v rámci pracovného týždňa)	vlak	615	9,8
Rakúsko	inak ako denne	osobný automobil	7 400	77,4
Rakúsko	inak ako denne	autobus okrem MHD	92	1,0
Rakúsko	inak ako denne	vlak	1 248	13,1
Česko	denne (v rámci pracovného týždňa)	osobný automobil	4 022	60,7
Česko	denne (v rámci pracovného týždňa)	autobus okrem MHD	431	6,5
Česko	denne (v rámci pracovného týždňa)	vlak	267	4,0
Česko	inak ako denne	osobný automobil	4 995	67,9
Česko	inak ako denne	autobus okrem MHD	340	4,6
Česko	inak ako denne	vlak	1 240	16,9
Nemecko	inak ako denne	osobný automobil	7 051	81,1
Nemecko	inak ako denne	autobus okrem MHD	83	1,0
Nemecko	inak ako denne	vlak	204	2,3

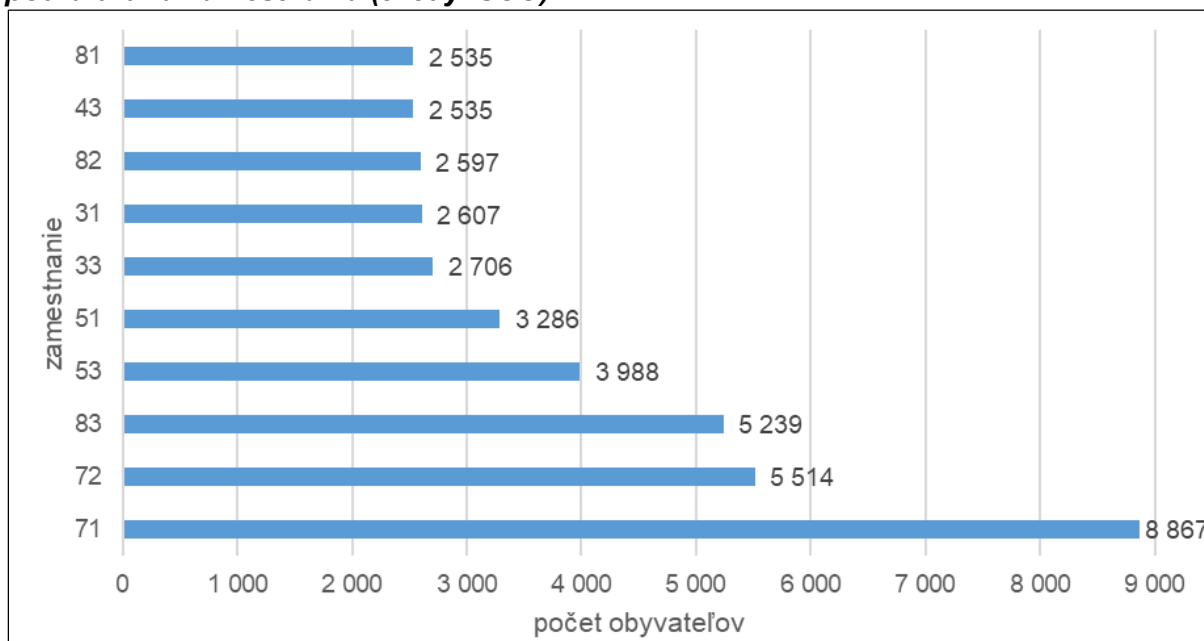
Maďarsko	denne (v rámci pracovného týždňa)	osobný automobil	2 315	58,7
Maďarsko	denne (v rámci pracovného týždňa)	autobus okrem MHD	1 071	27,2
Maďarsko	denne (v rámci pracovného týždňa)	vlak	102	2,6
Maďarsko	inak ako denne	osobný automobil	751	51,3
Maďarsko	inak ako denne	autobus okrem MHD	425	29,0
Maďarsko	inak ako denne	vlak	122	8,3

* Predstavuje podiel denne a inak ako denne dochádzajúcich obyvateľov v rámci daného štátu podľa spôsobu dopravy.

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Pri pohľade na klasifikáciu zamestnaní ISCO podľa druhu zamestnania, 8 867 obyvateľov pracuje v zahraničí ako kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci (graf č. 3). Ďalších 5 514 je zamestnaných kvalifikovaných ako robotníci v hutníctve a strojárstve. Tretiu najpočetnejšiu skupinu tvoria obyvatelia pracujúci ako vodič a obsluha pojazdných strojných zariadení (5 239 obyvateľov). Výrazné zastúpenie v dochádzke za prácou do zahraničia majú aj obyvatelia pracujúci v oblasti osobnej starostlivosti, ktorých je 3 988 a pracovníci v osobných službách (3 286 obyvateľov). Najmenej obyvatelia pracujú ako farmári, rybári, poľovníci a zberači úrody (30 obyvateľov).

Graf č. 3: Počet obyvateľov skupiny č. 1 odchádzajúcich do zamestnania do zahraničia podľa druhu zamestnania (triedy ISCO)

Poznámka: 71 – kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci okrem elektrikárov, 72 – kvalifikovaní robotníci v hutníctve, strojárstve a podobní robotníci, 83 – vodiči a obsluha pojazdných strojných zariadení, 53 – pracovníci v oblasti osobnej starostlivosti, 51 – pracovníci v osobných službách, 33 – odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností, 31 – technici a odborní pracovníci v oblasti vedy a techniky, 82 – montážni robotníci, 43 – administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov, 81 – operátori stacionárnych strojov a zariadení.

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

V rámci periodicity a druhu zamestnania sa pri dochádzke do zamestnania brali do úvahy len obyvatelia, ktorí ako najpreferovanejší spôsob dopravy za prácou

do zahraničia využívajú osobný automobil. Aj v dennej, ale aj inej ako dennej dochádzke sa ukázalo, že najpočetnejšiu skupinu obyvateľov odchádzajúcich za prácou do zahraničia tvoria kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci. Pri dennej dochádzke je to 2 324 obyvateľov. V rámci dennej dochádzky 1 297 obyvateľov je zamestnaných v hutníctve a strojárstve a 1 153 pracuje ako vodič a obsluha pojazdných strojných zariadení. Zastúpenie má aj dochádzka za prácou v administratíve, 1 141 obyvateľov denne dochádza za prácou odborných pracovníkov administratívnych činností a 719 obyvateľov pracuje ako administratívni pracovníci na základe číselných a skladových údajov.

Najviac obyvateľov odchádzajúcich inak ako denne osobným automobíлом pracuje ako stavební robotníci – 4 934. Zaujímavé je, že kvalifikovaní robotníci najviac využívajú dochádzku za prácou inak ako denne. Rovnako je to aj v prípade vodičov a obsluhy pojazdných strojných zariadení (3 007 obyvateľov) a robotníkov v hutníctve (2 919 obyvateľov), ktorých inak ako denne odchádza za prácou viac ako denne. Zastúpenie majú aj pracovníci v osobnej starostlivosti, ktorých autom inak ako denne odchádza do zamestnania až 1 767, a pracovníci v osobných službách – 1 283.

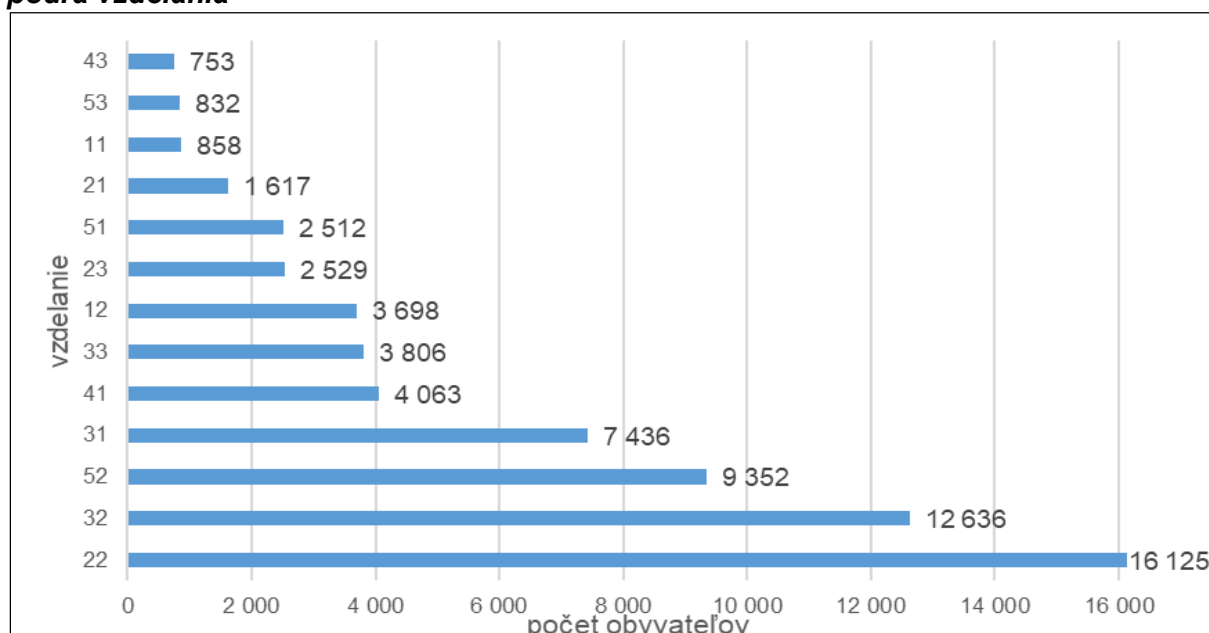
Pri analýze dochádzky do zamestnania sa brali do úvahy štáty s najvyššou dennou mierou dochádzky za prácou, čiže Rakúsko, Česko a Maďarsko. Pri štruktúre zamestnaní sa zohľadnil spôsob dopravy, ktorí obyvatelia najviac využívajú za dochádzkou do zamestnania – osobný automobil. Obyvatelia, ktorí denne odchádzajú za prácou do susedného Rakúska, pracujú ako kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci (643 obyvateľov), pracovníci v osobných službách (380 obyvateľov), kvalifikovaní robotníci v hutníctve a strojárstve (350 obyvateľov) či ako vodiči a obsluha pojazdných strojných zariadení (339 obyvateľov). Štruktúra pracujúcich obyvateľov v Česku je iná ako v Rakúsku. Najpočetnejším zamestnaním je aj v tomto prípade skupina kvalifikovaných stavebných robotníkov (487 obyvateľov), no ďalšie skupiny sa už odlišujú. Druhou najpočetnejšou skupinou denne odchádzajúcich je 463 obyvateľov, ktorí pracujú ako robotníci v hutníctve, nasleduje skupina odborných pracovníkov administratívnych, podporných a obchodných činností (391 obyvateľov) a technici a odborní pracovníci v oblasti vedy a techniky (251 obyvateľov). Denne odchádzajúci obyvatelia Slovenska za prácou do Maďarska pracujú najčastejšie ako montážni robotníci (212 obyvateľov), administratívni pracovníci na základe číselných a skladových údajov (173 obyvateľov) a ako učitelia a odborní pedagogickí zamestnanci (149 obyvateľov).

V rámci inej ako dennej dochádzky sa analyzovali 3 vybrané štáty, kde sú počty obyvateľov prichádzajúcich do práce najvyššie. V tomto prípade Maďarsko nahradilo Nemecko a analyzovala sa len skupina obyvateľov, ktorý na dopravu do zamestnania využívajú osobný automobil. Z dôvodu vzdialenosti je preferencia dochádzky do zamestnania inak ako denne vyššia do Nemecka ako do Maďarska. Najvyšší počet obyvateľov, ktorí dochádzajú inak ako denne za prácou do Rakúska pracuje ako stavební robotníci a remeselníci (1 135 obyvateľov). Druhou skupinou sú obyvatelia pracujúci v oblasti osobnej starostlivosti (1 074 obyvateľov), nasledujú pracovníci v osobných službách (605 obyvateľov) a vodiči a obsluha pojazdných strojných zariadení (535 obyvateľov). V štruktúre dochádzajúcich obyvateľov do susedného Česka, najväčší počet predstavujú stavební robotníci a remeselníci (904 obyvateľov). Nasledujú robotníci v hutníctve a strojárstve (774 obyvateľov), vodiči (372 obyvateľov), technici a odborní pracovníci v oblasti vedy a techniky (270 obyvateľov) a špecialisti

v oblasti vedy a techniky (253 obyvateľov). Ďalšou krajinou je Nemecko, ktoré nie je susediacim štátom Slovenskej republiky ale dochádzka obyvateľov do zamestnania je tam tretia najvyššia. 1 568 obyvateľov pracuje ako stavební robotníci a remeselníci, 967 obyvateľov pracujú ako robotníci v hutníctve a strojárstve a 634 obyvateľov pracuje ako vodiči a obsluha pojazdných strojných zariadení.

Čo sa týka vzdelanostnej štruktúry obyvateľov (graf č. 4) pracujúcich a dochádzajúcich do zamestnania mimo Slovenska, najvyššie zastúpenie majú obyvatelia s najvyšším dosiahnutým vzdelaním stredoškolským s výučným listom (16 125 obyvateľov). Nasleduje skupina obyvateľov, ktorá má ukončené vysokoškolské vzdelanie 2. stupňa (9 352 obyvateľov), obyvatelia s ukončeným odborným vzdelaním (4 425 obyvateľov) a nadstavbovým vzdelaním (4 063 obyvateľov). Na druhej strane najmenej obyvateľov, ktorí odchádzajú za prácou do zahraničia je bez vzdelania (62 obyvateľov) alebo majú ukončené pomaturitné vzdelanie (703 obyvateľov).

Graf č. 4: Počet obyvateľov skupiny č. 1 odchádzajúcich do zamestnania do zahraničia podľa vzdelania

Poznámka: 22 – stredné odborné (učňovské) vzdelanie (bez maturity) s výučným listom, 32 – úplné stredné vzdelanie (s maturitou) odborné, 52 – vysokoškolské vzdelanie - 2. stupeň (Ing.; Mgr.; MUDr.; a i.), 31 – úplné stredné vzdelanie (s maturitou) odborné (učňovské) s výučným listom, 41 – vyššie odborné vzdelanie nadstavbové (maturita absolventov učebných odborov stredných odborných škôl), 33 – úplné stredné vzdelanie (s maturitou) všeobecné, 12 – základné vzdelanie – 2. stupeň základnej školy, 23 – stredné odborné (učňovské) vzdelanie (bez maturity) s vysvedčením o záverečnej skúške, 51 – vysokoškolské vzdelanie – 1. stupeň (Bc.), 21 – stredné odborné (učňovské) vzdelanie (bez maturity) bez výučného listu (zaškolenie, zaučenie), 11 – základné vzdelanie – 1. stupeň základnej školy, 53 – vysokoškolské vzdelanie – 3. stupeň (PhD.; a i.), 43 – vyššie odborné vzdelanie vyššie odborné (absolventská skúška, absolventský diplom).

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Pri analýze periodicity dochádzky obyvateľov do zamestnania do iných štátov, boli braní do úvahy len obyvatelia, ktorí uviedli ako spôsob dopravy osobný automobil (ide o najviac využívaný spôsob prepravy). Značná prevaha dochádzky do zamestnania autom pri inej ako dennej periodicite sa vyskytuje vo všetkých vzdelanostných skupinách obyvateľov. Najvyšší počet obyvateľov, ktorí odchádzajú za prácou

do zahraničia má ukončené stredné vzdelanie s výučným listom. Aj pri periodicite dochádzky inak ako denne práve táto skupina má najvyššie zastúpenie (7 177 obyvateľov). Denne ich odchádza 4 082. Druhou najpočetnejšou skupinou sú obyvatelia s ukončeným odborným vzdelaním, ktorých inak ako denne odchádza osobným automobilom do zahraničia 6 126 a pri dennej dochádzke 2 876 obyvateľov. Vysoký je aj počet odchádzajúcich obyvateľov inak ako denne s ukončeným vzdelaním odborným (učňovským) s výučným listom, ktorých v tejto periodicite odchádzalo za prácou 3 618, a denne odchádzalo 1 816. Zastúpenie majú aj obyvatelia odchádzajúci inak ako denne s ukončeným 2. stupňom vysokej školy (3 282 obyvateľov) a denne 2 641 obyvateľov. Veľmi vyrovnané zastúpenie v oboch periodicitách odchádzania majú obyvatelia s ukončeným základným vzdelaním 1. stupňa, ktorých inak ako denne odchádza 223 a denne 226 obyvateľov a obyvatelia s ukončeným pomaturitným vzdelaním. Inak ako denne ich osobným automobilom odchádza 284 obyvateľov a denne 173.

Rakúsko je štátom, do ktorého odchádza za prácou najviac obyvateľov so súčasným aj trvalým pobytom na Slovensku, pričom na prepravu využívajú osobný automobil. Títo obyvatelia podľa klasifikácie zamestnaní vykonávajú najpočetnejšie zamestnanie ako stavební robotníci a najviac z nich má najvyššie ukončené stredoškolské vzdelanie s výučným listom (291 obyvateľov). Podobne ako Rakúsko je na tom Česko, kde je takisto najčastejšia dochádzka osobným automobilom za prácou stavebného robotníka a remeselníka, ktorí majú najvyššie dosiahnuté stredoškolské vzdelanie s výučným listom (252 obyvateľov). Oproti Rakúsku, do ktorého za prácou odchádzajú primárne robotníci a pracovníci v službách, do Česka odchádza aj 129 vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov (s ukončeným 2. stupňom vysokej školy), ktorí pracujú ako odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností. Poslednou sledovanou krajinou je Maďarsko, kam odchádza denne 141 obyvateľov s ukončeným vysokoškolským vzdelaním za prácou učiteľa a odborného pedagogického pracovníka. Najviac obyvateľov dochádzajúcich do Maďarska je zamestnaných ako montážni robotníci, z ktorých 68 má ukončené stredoškolské vzdelanie s výučným listom, 32 obyvateľov má ukončené stredné odborné vzdelanie a 32 odborné (učňovské) s výučným listom.

Pri dochádzke do zamestnania inak ako denne najviac obyvateľov odchádza do Rakúska, kde pracujú ako stavební robotníci a remeselníci. Najvyššie dosiahnuté vzdelanie týchto obyvateľov je stredoškolské s výučným listom (368 obyvateľov), odborné (210 obyvateľov) a odborné (učňovské) s výučným listom (145 obyvateľov). Rovnakú vzdelanostnú štruktúru majú aj ďalšie zamestnania – pracovníci v oblasti osobnej starostlivosti a pracovníci v osobných službách. Obyvatelia dochádzajú takisto do Česka a Nemecka kde je najvyššia iná ako denná dochádzka do zamestnania osobným automobilom za prácou stavebného robotníka a remeselníka a vzdelanostná štruktúra je rovnaká ako v prípade Rakúska.

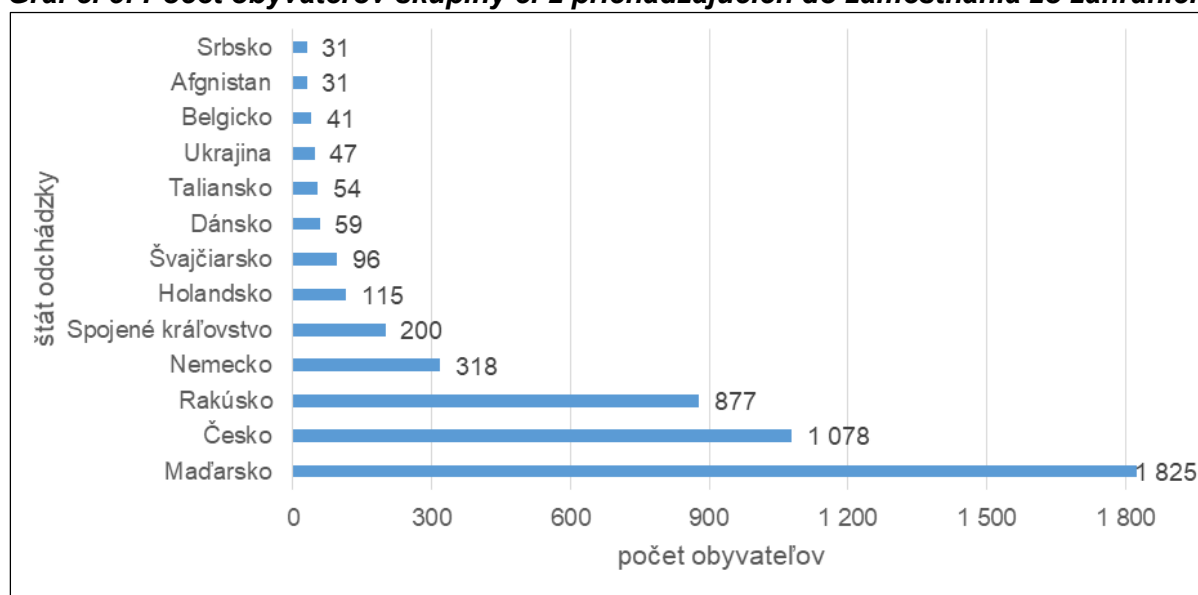
Vzdelanostná štruktúra obyvateľov, ktorí odchádzajú za prácou do zahraničia, je odlišná pri dennej a pri inej ako dennej dochádzke. Pri dennej dochádzke odchádzajú ľudia aj za prácou do administratívy či za prácou učiteľa, čomu odpovedá ich najvyššie dosiahnuté vysokoškolské vzdelanie. Naopak, pri inej ako dennej dochádzke do zamestnania sú to najmä tie zamestnania, ktoré vysokoškolské vzdelanie nevyžadujú: ide o robotníkov a remeselníkov v stavebníctve, hutníctve a strojárstve.

4. OBYVATELIA S TRVALÝM POBYTOM NA SLOVENSKU A SÚČASNÝM POBYTOM V ZAHRANIČÍ PRACUJÚCI NA SLOVENSKU

Z údajov o dochádzke z SODB 2021 má 7 364 zamestnaných obyvateľov trvalý pobyt na Slovensku, súčasný pobyt v zahraničí a miesto výkonu zamestnania na Slovensku. Túto časť obyvateľstva možno definovať ako obyvateľstvo s trvalým pobytom na Slovensku, súčasne bývajúce v zahraničí a pracujúce na Slovensku (skupina č. 2).

Na Slovensko prichádza za prácou najviac obyvateľov z okolitých štátov (graf č. 5). Z Maďarska je to 1 825 obyvateľov, z Česka 1 078 obyvateľov a z Rakúska 877 obyvateľov. Dochádzajúcich obyvateľov za prácou z Nemecka je 318 a z Poľska iba 24 obyvateľov. Obyvateľov s trvalým pobytom na Slovensku a so súčasným pobytom na Ukrajine, pracujúcich na Slovensku je 47.

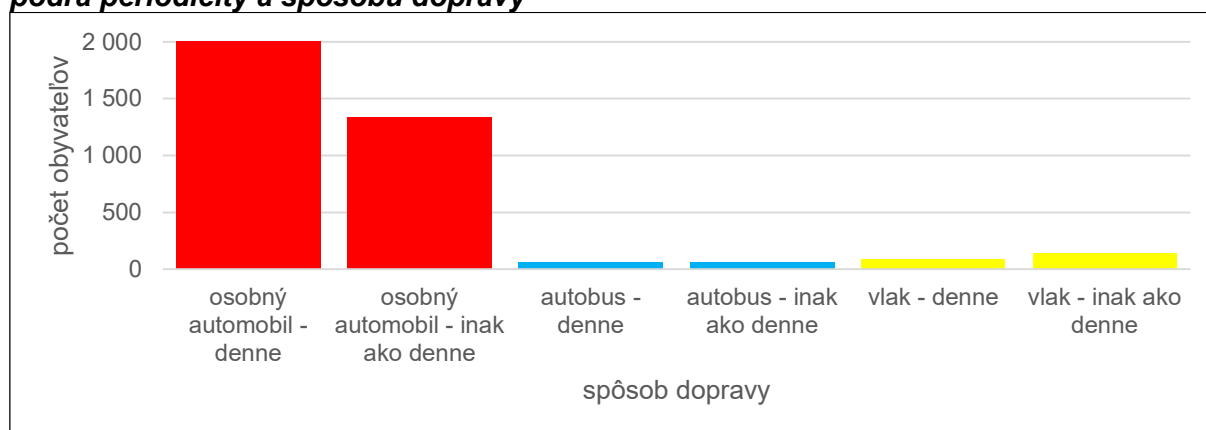
Graf č. 5: Počet obyvateľov skupiny č. 2 prichádzajúcich do zamestnania zo zahraničia

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Z pohľadu periodicity dochádzky tvorí táto skupina obyvateľstva 2 752 zamestnaných obyvateľov dochádzajúcich na Slovensko denne (v rámci pracovného týždňa) a 2 431 zamestnaných obyvateľov dochádzajúcich inak ako denne. Najpreferovanejším spôsobom dopravy do zamestnania je osobný automobil či už pri dennej dochádzke alebo pri dochádzke inej ako dennej (graf č. 6). V dennej dochádzke zo zahraničia osobný automobil využívalo 2 004 obyvateľov (čo predstavuje 72,8 % zo všetkých denne dochádzajúcich obyvateľov), pri dochádzke inak ako denne 1 339 obyvateľov (čo predstavuje 55,1 % zo všetkých inak ako denne dochádzajúcich obyvateľov). V menšej miere obyvatelia preferujú vlak či autobus. Pri dennej dochádzke do zamestnania zo zahraničia autobus využívalo 63 obyvateľov (2,3 %) a vlak 86 obyvateľov (3,1 %). Pri dochádzke zo zahraničia inak ako denne, sa verejná doprava využívala podobne ako pri dennej dochádzke. Autobusovú dopravu využíva 62 obyvateľov (2,6 %) a vlakovú dopravu 135 obyvateľov (5,6 %) dochádzajúcich za prácou zo zahraničia na Slovensko.

Graf č. 6: Počet obyvateľov skupiny č. 2 prichádzajúcich do zamestnania zo zahraničia podľa periodicity a spôsobu dopravy

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Najviac dochádzajúcich zo zahraničia do zamestnania na Slovensko tvoria obyvatelia, ktorí majú súčasný pobyt v Maďarsku (tabuľka č. 2). Aj vďaka tomu, že ide o susedný štát, prevláda denná dochádzka (1 366 obyvateľov), z čoho až 1 219 obyvateľov využíva na prepravu osobný automobil. Rovnaké preferencie sú aj v inak ako dennej dochádzke z Maďarska na Slovensko. Dochádzka z Česka a z Rakúska je síce početnosťou nižšia, no aj v týchto prípadoch prevláda denná dochádzka za prácou a preferovaný spôsob dopravy je osobný automobil. Obyvatelia krajín, ktoré nesusedia so Slovenskom, napríklad Nemecko, dochádzajú za prácou len inak ako denne. Aj napriek väčšej vzdialenosti pri dochádzke za prácou na Slovensko je najčastejší spôsob dopravy osobný automobil.

Tabuľka č. 2.: Počet obyvateľov skupiny č. 2 prichádzajúcich do zamestnania zo zahraničia podľa periodicity a spôsobu dopravy

Štát súčasného pobytu	Periodicita dochádzky	Spôsob dopravy	Počet dochádzajúcich do zamestnania	Podiel (%)*
Maďarsko	denne (v rámci pracovného týždňa)	osobný automobil	1 219	89,2
Maďarsko	denne (v rámci pracovného týždňa)	autobus okrem MHD	14	1,0
Maďarsko	denne (v rámci pracovného týždňa)	vlak	29	2,1
Maďarsko	inak ako denne	osobný automobil	386	84,1
Maďarsko	inak ako denne	autobus okrem MHD	10	2,2
Maďarsko	inak ako denne	vlak	20	4,4
Česko	denne (v rámci pracovného týždňa)	osobný automobil	262	36,3
Česko	denne (v rámci pracovného týždňa)	autobus okrem MHD	26	3,6
Česko	denne (v rámci pracovného týždňa)	vlak	22	3,1
Česko	inak ako denne	osobný automobil	163	45,7
Česko	inak ako denne	autobus okrem MHD	5	1,4
Česko	inak ako denne	vlak	51	14,3
Rakúsko	denne (v rámci pracovného týždňa)	osobný automobil	496	80,1

Rakúsko	denne (v rámci pracovného týždňa)	autobus okrem MHD	19	3,1
Rakúsko	denne (v rámci pracovného týždňa)	vlak	33	5,3
Rakúsko	inak ako denne	osobný automobil	193	74,8
Rakúsko	inak ako denne	autobus okrem MHD	9	3,5
Rakúsko	inak ako denne	vlak	24	9,3
Nemecko	inak ako denne	osobný automobil	201	63,2
Nemecko	inak ako denne	vlak	12	3,8

* predstavuje podiel denne a inak ako denne dochádzajúcich obyvateľov v rámci daného štátu podľa spôsobu dopravy

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

V štruktúrálnej charakteristike dochádzajúcich obyvateľov do zamestnania bez ohľadu na periodicitu a spôsob dopravy v značnej miere prevládajú špecialisti (375 obyvateľov) a odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností (303 obyvateľov). Ďalších 295 obyvateľov dochádza zo zahraničia za prácou vodiča a obsluhy pojazdných strojných zariadení. Učiteľov a odborných pedagogických pracovníkov je 230.

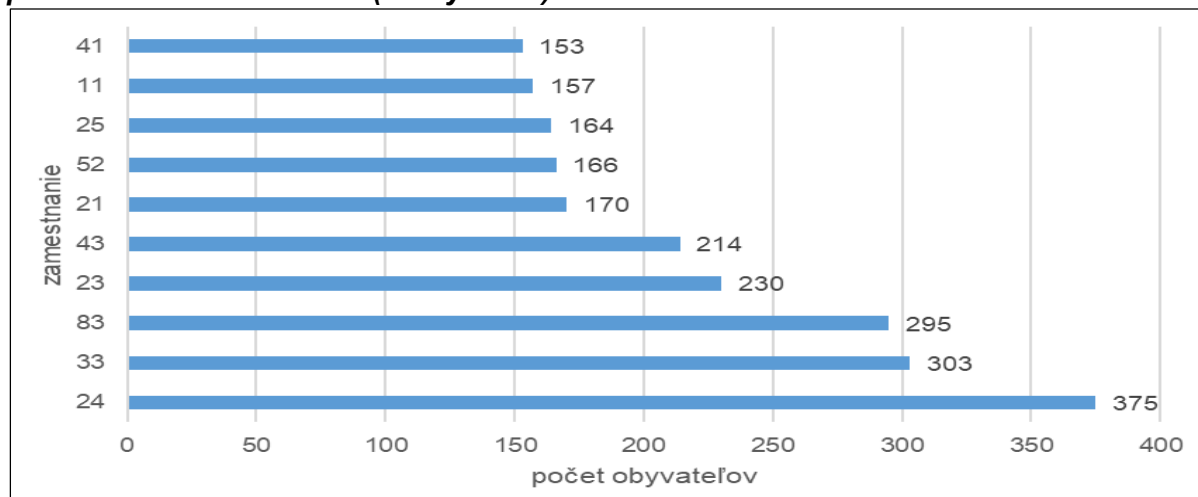
Najpreferovanejším spôsobom dopravy zo zahraničia na Slovensko za prácou je osobný automobil, iné druhy dopravy obyvateľa využívajú v oveľa menšej miere. V závislosti od periodicity dochádzky do zamestnania bola analyzovaná skupina obyvateľov dochádzajúcich do zamestnania, ktorá využíva osobný automobil. V dennej dochádzke do zamestnania osobným automobilm prevládajú zamestnania predovšetkým špecialistov, odborných pracovníkov v administratíve, riadiacich pracovníkov či zákonodarcov (graf č. 7). Pri inej ako dennej dochádzke najviac dochádzajúcich obyvateľov pracuje ako vodiči a obsluha pojazdných strojov a zariadení (143 obyvateľov). Nasledujú zamestnania zamerané na administratívu či zákonodarcovia. 50 obyvateľov pracuje ako kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci, 48 obyvateľov pracuje v osobných službách a 40 ako kvalifikovaní robotníci v hutníctve. Z uvedeného je možné pozorovať, že obyvateľa pracujúci manuálne dochádzajú za prácou inak ako denne a obyvateľa pracujúci v administratíve, učiteľia, ale aj špecialisti pracujúci v oblasti vedy a techniky či informačných technológií dochádzajú na Slovensko zo zahraničia denne.

Najviac obyvateľov zo zahraničia na Slovensko dochádza do zamestnania z Maďarska, Česka a Rakúska a preferujú osobný automobil nad ostatnými spôsobmi dopravy. Pri dennej dochádzke obyvateľa z Maďarska rovnako ako aj obyvateľa dochádzajúci z Rakúska pracujú primárne ako odborní pracovníci (117 obyvateľov) a špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností (107 obyvateľov). Najviac z obyvateľov žijúcich v Česku a dochádzajúcich denne za prácou na Slovensko, pracujú ako vodiči a obsluha pojazdných strojových zariadení (22 obyvateľov). Rovnako, ako pri celkovej dochádzke do zamestnania aj pri týchto vybraných krajinách je najnižšia dochádzka do zamestnaní spojených s poľnohospodárstvom.

Pri inej ako dennej dochádzke z Maďarska na Slovensko najviac dochádzajúcich obyvateľov už nepracuje v administratíve ale ako vodiči a obsluha pojazdných strojových zariadení (35 obyvateľov). Obyvateľa žijúci v Rakúsku dochádzajú aj inak ako denne najviac za prácou špecialistov administratívnych, podporných

a obchodných činností (23 obyvateľov) a najvyšší počet obyvateľov dochádzajúcich inak ako denne z Česka je zamestnaných ako odborných pracovníkov v administratívnych, podporných a obchodných činnostiach.

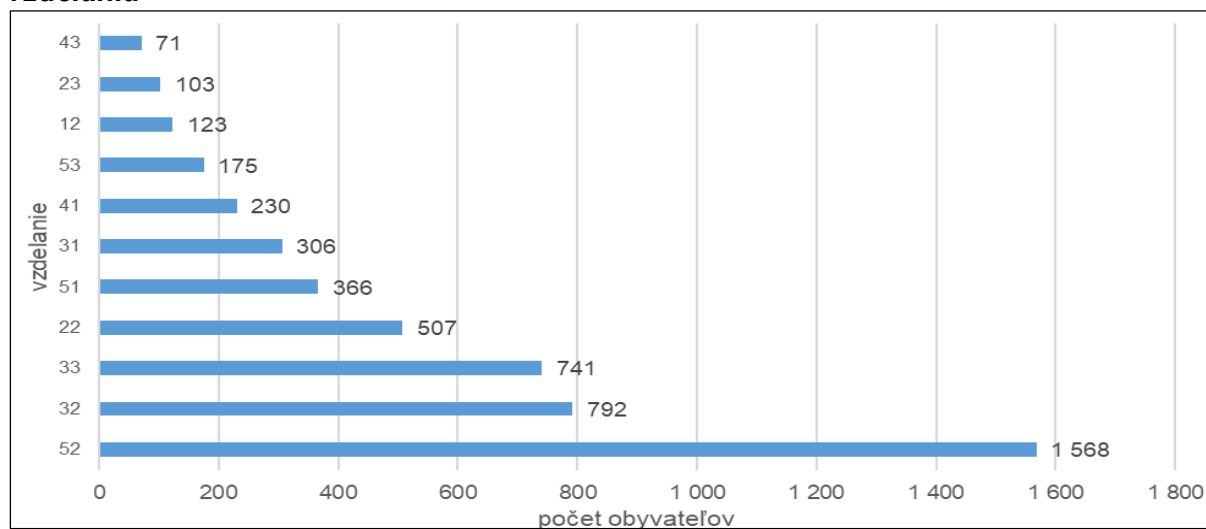
Graf č. 7: Počet obyvateľov skupiny č. 2 prichádzajúcich do zamestnania zo zahraničia podľa druhu zamestnania (triedy ISCO)

Poznámka: 24 – špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností, 33 – odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností, 83 – vodiči a obsluha pojazdných strojných zariadení, 23 – učitelia a odborní pedagogickí pracovníci, 43 – administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov, 21 – špecialisti v oblasti vedy a techniky, 52 – predavači, 25 – špecialisti v oblasti informačných a komunikačných technológií, 11 – zákonodarcovia, ústavní činitelia, vysokí štátni úradníci a najvyšší predstavitelia podnikov a organizácií, 41 – všeobecní administratívni pracovníci a zapisovatelia.

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Graf č. 8: Počet obyvateľov skupiny č. 2 prichádzajúcich do zamestnania podľa vzdelania

Poznámky: 52 – vysokoškolské vzdelanie – 2. stupeň (Ing.; Mgr.; MUDr.; a i.), 32 – úplné stredné vzdelanie (s maturitou) odborné, 33 – úplné stredné vzdelanie (s maturitou) všeobecné, 22 – stredné odborné (učňovské) vzdelanie (bez maturity) s výučným listom, 51 – vysokoškolské vzdelanie – 1. stupeň (Bc.), 31 – úplné stredné vzdelanie (s maturitou) odborné (učňovské) s výučným listom, 41 – vyššie odborné vzdelanie nadstavbové (maturita absolventov učebných odborov stredných odborných škôl), 53 – vysokoškolské vzdelanie – 3. stupeň (PhD.; a i.), 12 – základné vzdelanie – 2. stupeň základnej školy, 23 - stredné odborné (učňovské) vzdelanie (bez maturity) s vysvedčením o záverečnej skúške, 43 – vyššie odborné vzdelanie vyššie odborné (absolventská skúška, absolventský diplom).

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Z hľadiska vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva (graf č. 8) dochádzajúceho na Slovensko za prácou značne prevládajú obyvatelia s ukončeným vysokoškolským vzdelaním 2. stupňa (1 568 obyvateľov). Nasledujúcou skupinou sú obyvatelia s odborným vzdelaním (792 obyvateľov) a všeobecným vzdelaním (741 obyvateľov). Naopak najnižšiu dochádzku do zamestnania majú obyvatelia s ukončeným základným vzdelaním 1. stupňa (54 obyvateľov).

Pri periodicite dochádzky sme analyzovali len obyvateľov, ktorí dochádzajú za prácou osobným automobilom. Denná dochádzka prevláda takmer vo všetkých kategóriách vzdelania. Najväčší rozdiel medzi dennou a inou ako dennou dochádzkou je u obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním 2. stupňa, ktorých denne dochádza 823 a inak ako denne výrazne menej, a to 360. Len pri obyvateľoch so vzdelaním s výučným listom, bez výučného listu a so základným vzdelaním 1. stupňa je iná ako denná dochádzka vyššia ako denná.

Vo vzdelanostnej štruktúre obyvateľov, ktorí prichádzajú denne osobným automobilom na Slovensko za prácou, celkovo prevláda vysokoškolské vzdelanie 2. stupňa a odborné vzdelanie. Väčšina dochádzajúcich pracuje v administratíve ako odborní pracovníci alebo špecialisti. Najvyšší počet je odborných pracovníkov (48 obyvateľov) a špecialistov (59 obyvateľov) v administratíve s vysokoškolským vzdelaním dochádzajúcich z Maďarska. Denne dochádza za prácou aj 59 učiteľov a odborných pedagogických pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním 2. stupňa a 12 obyvateľov s ukončeným 3. stupňom vysokoškolského vzdelania. Obyvatelia s ukončeným vysokoškolským vzdelaním 2. stupňa, žijúci na súčasnom pobyte v Česku dochádzajú denne za prácou špecialistu v oblasti vedy a techniky (11 obyvateľov), za prácou odborného pracovníka v administratíve je ich 6. Obyvatelia z Rakúska najviac dochádzajú do rovnakých zamestnaní ako obyvatelia z Maďarska a majú aj rovnakú vzdelanostnú štruktúru. Najvyšší počet vysokoškolsky vzdelaných ľudí dochádza za prácou špecialistu administratívnych činností (60 obyvateľov) a 25 obyvateľov s ukončeným vysokoškolským vzdelaním 2. stupňa denne dochádza za prácou odborného pracovníka v administratívnych činnostiach. Oproti Maďarsku má Rakúsko nižší počet odchádzajúcich obyvateľov zamestnaných v školstve, 13 obyvateľov pracujúcich v tomto odbore má ukončené vysokoškolské vzdelanie 3. stupňa.

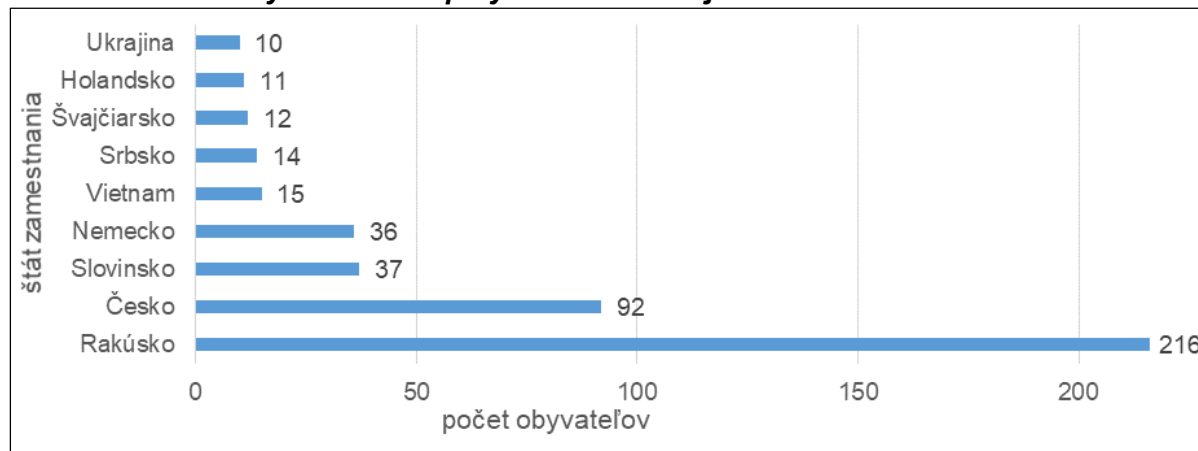
Aj v inej ako dennej dochádzke obyvateľov zo zahraničia na Slovensko je prevaha vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov. U obyvateľov dochádzajúcich z Maďarska sa pozmenila štruktúra zamestnaní aj vzdelania oproti dennej dochádzke. Za prácou do administratívy dochádza 14 obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním, 23 obyvateľov s odborným vzdelaním a 23 s ukončeným vzdelaním s výučným listom, ktorí pracujú ako vodiči a obsluha pojazdných stojných zariadení a predavači.

5. OBYVATELIA S TRVALÝM POBYTOM V ZAHRANIČÍ SO SÚČASNÝM POBYTOM NA SLOVENSKU PRACUJÚCI V ZAHRANIČÍ

Z údajov o dochádzke z SODB 2021 má 797 zamestnaných obyvateľov súčasný pobyt na Slovensku, trvalý pobyt v zahraničí a štát zamestnania je zahraničie. Táto časť obyvateľstva môže byť definovaná ako súčasne bývajúce obyvateľstvo na Slovensku s trvalým pobytom v zahraničí, pracujúce v zahraničí, či už v štáte svojho trvalého pobytu alebo v inom štáte (skupina č. 3).

Z hľadiska počtu dochádzajúcich za prácou (graf č. 9), najvyšší počet obyvateľov so súčasným pobytom na Slovensku odchádza za prácou do Rakúska (216), Česka (92), Slovinska (37) a Nemecka (36).

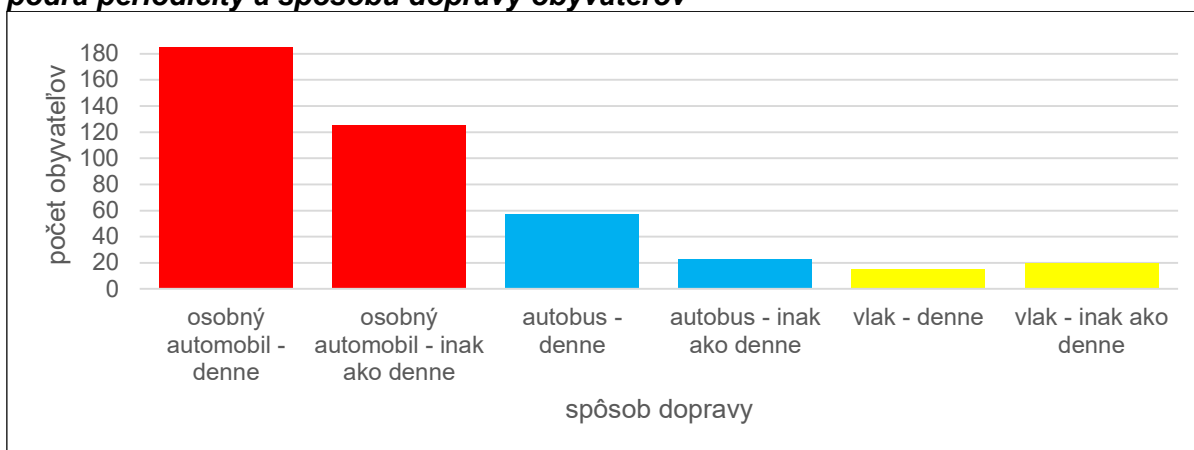
Graf č. 9: Počet obyvateľov skupiny č. 3 odchádzajúcich do zamestnania do zahraničia

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Z hľadiska periodicity a spôsobu dopravy značne prevláda denná dochádzka do zamestnania nad inou ako dennou (graf č. 10). Denne za prácou dochádza 381 obyvateľov, z toho 185 (čo predstavuje 48,6 % zo všetkých denne dochádzajúcich obyvateľov) využíva na dopravu osobný automobil, 57 (15,0 %) obyvateľov preferuje autobus a 15 (3,9 %) vlak. Pri inej ako dennej dochádzke do zamestnania 125 obyvateľov (čo predstavuje 44,8 % zo všetkých inak ako denne dochádzajúcich obyvateľov) využíva osobný automobil, 23 autobus (8,2 %) a 20 (7,2 %) na prepravu do zamestnania preferuje vlak.

Graf č. 10: Počet obyvateľov skupiny č. 3 odchádzajúcich do zamestnania do zahraničia podľa periodicity a spôsobu dopravy obyvateľov

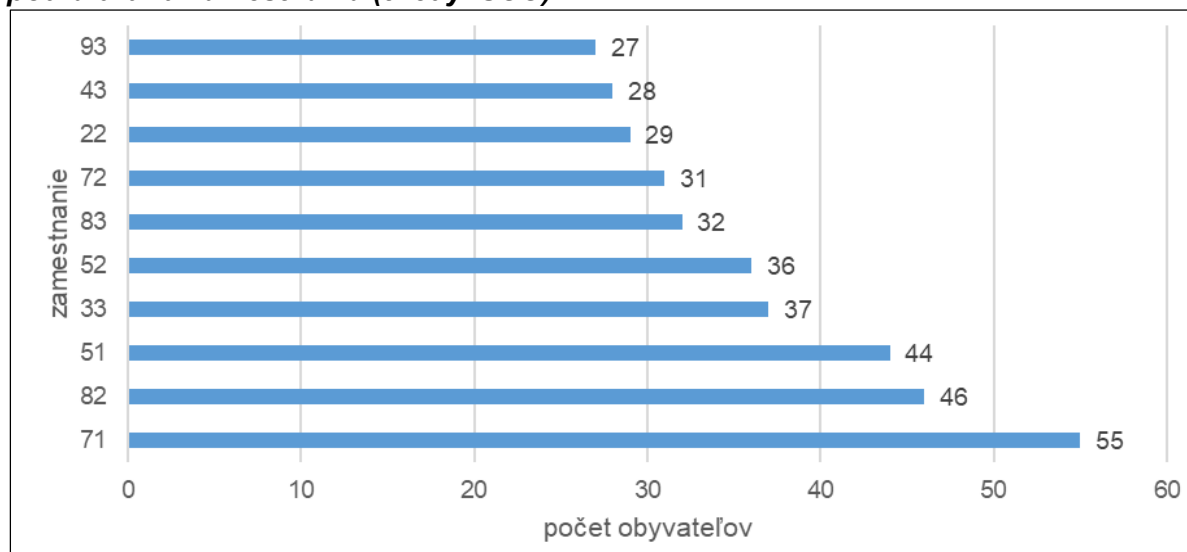
Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Najvyššia dochádzka tejto skupiny obyvateľov je do Rakúska a prevláda denná dochádzka nad inou ako dennou. Najčastejším spôsobom dennej dopravy je osobný automobil (66 obyvateľov) a na inú ako dennú dopravu takisto osobný automobil (33 obyvateľov). Najviac obyvateľov, ktorí využívajú na dopravu vlak dochádza za prácou do Rakúska (12 obyvateľov pri dennej periodicite a 12 obyvateľov pri inej ako dennej periodicite). Vlakovú prepravu využívajú aj obyvatelia, ktorí pracujú v Slovinku (13

obyvateľov), avšak len inak ako denne. Iná periodicita dochádzky do Slovinska nebola zistená. Čo sa týka Českej republiky, aj tu je najvyššia preferencia dennej dochádzky osobným automobilom (28 obyvateľov).

Najvyššiu dochádzku do zamestnania do zahraničia mali obyvatelia pracujúci ako kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci (55 obyvateľov), 46 obyvateľov pracovalo ako montážni robotníci a 44 obyvateľov odchádzalo za prácou v osobných službách (graf č. 11).

Graf č. 11: Počet obyvateľov skupiny č. 3 odchádzajúcich do zamestnania do zahraničia podľa druhu zamestnania (triedy ISCO)

Poznámka: 71 – kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci okrem elektrikárov, 82 – montážni robotníci, 51 – pracovníci v osobných službách, 33 – odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností, 52 – predavači, 83 – vodiči a obsluha pojazdných strojných zariadení, 72 – kvalifikovaní robotníci v hutníctve, strojárstve a podobní robotníci, 22 – špecialisti v zdravotníctve, 43 – administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov, 93 – pomocní pracovníci v ťažbe, stavebníctve, výrobe a doprave.

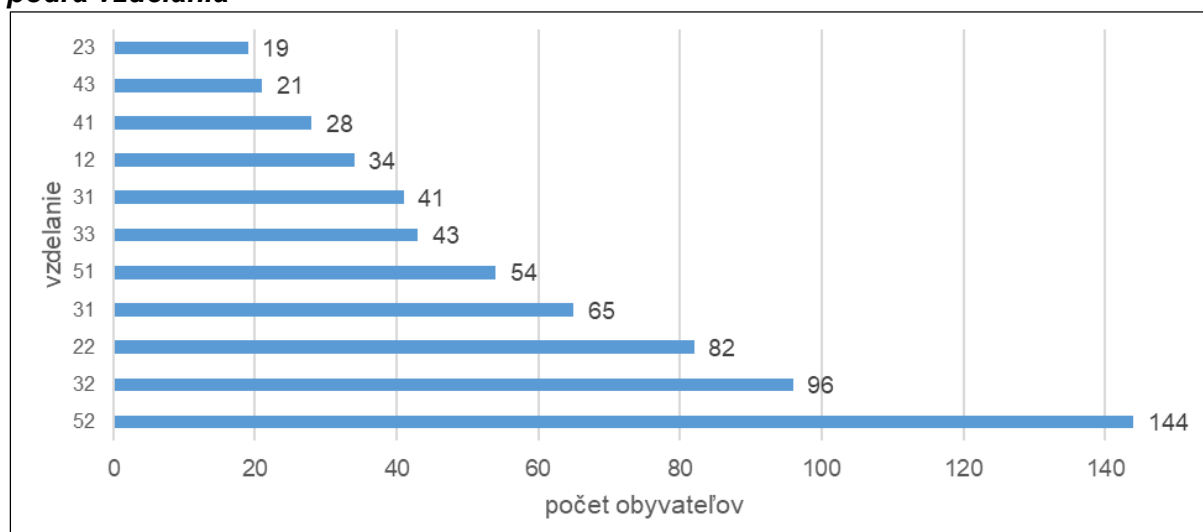
Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Aj táto skupina obyvateľov celkovo preferuje ako druh dopravy za prácou osobný automobil. Za prácou predavača odchádza denne do Rakúska najviac obyvateľov. Druhou najpočetnejšou kategóriou je práca špecialistu administratívnych, podporných a obchodných činností a treťou sú pracujúci v osobných službách.

Inak ako denne dochádza najviac obyvateľov do Rakúska za prácou v oblasti osobnej starostlivosti. Do Česka denne odchádzajú obyvatelia za prácou špecialistu v oblasti vedy a techniky a inak ako denne najviac obyvateľov dochádza za prácou predavača. Obyvatelia dochádzajúci do Slovinska inak ako denne sú najčastejšie zamestnaní ako montážni robotníci.

Vo vzdelanostnej štruktúre obyvateľov (graf č. 12), ktorí odchádzajú za prácou do zahraničia, prevládajú obyvatelia s ukončeným vysokoškolským vzdelaním 2. stupňa (144 obyvateľov). Nasleduje skupina s ukončeným odborným vzdelaním (96 obyvateľov) a obyvatelia s ukončeným vzdelaním s výučným listom (82 obyvateľov).

Graf č. 12: Počet obyvateľov skupiny č. 3 odchádzajúcich do zamestnania do zahraničia podľa vzdelania

Poznámka: 52 – vysokoškolské vzdelanie – 2. stupeň (Ing.; Mgr.; MUDr.; a i.), 32 – úplné stredné vzdelanie (s maturitou) odborné, 22 – stredné odborné (učňovské) vzdelanie (bez maturity) s výučným listom, 31 – úplné stredné vzdelanie (s maturitou) odborné (učňovské) s výučným listom, 51 – vysokoškolské vzdelanie – 1. stupeň (Bc.), 33 – úplné stredné vzdelanie (s maturitou) všeobecné, 31 – stredné odborné (učňovské) vzdelanie (bez maturity) bez výučného listu (zaškolenie, zaučenie), 12 – základné vzdelanie – 2. stupeň základnej školy, 41 – vyššie odborné vzdelanie nadstavbové (maturita absolventov učebných odborov stredných odborných škôl), 43 – vyššie odborné vzdelanie vyššie odborné (absolventská skúška, absolventský diplom), 23 – stredné odborné (učňovské) vzdelanie (bez maturity) s vysvedčením o záverečnej skúške.

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

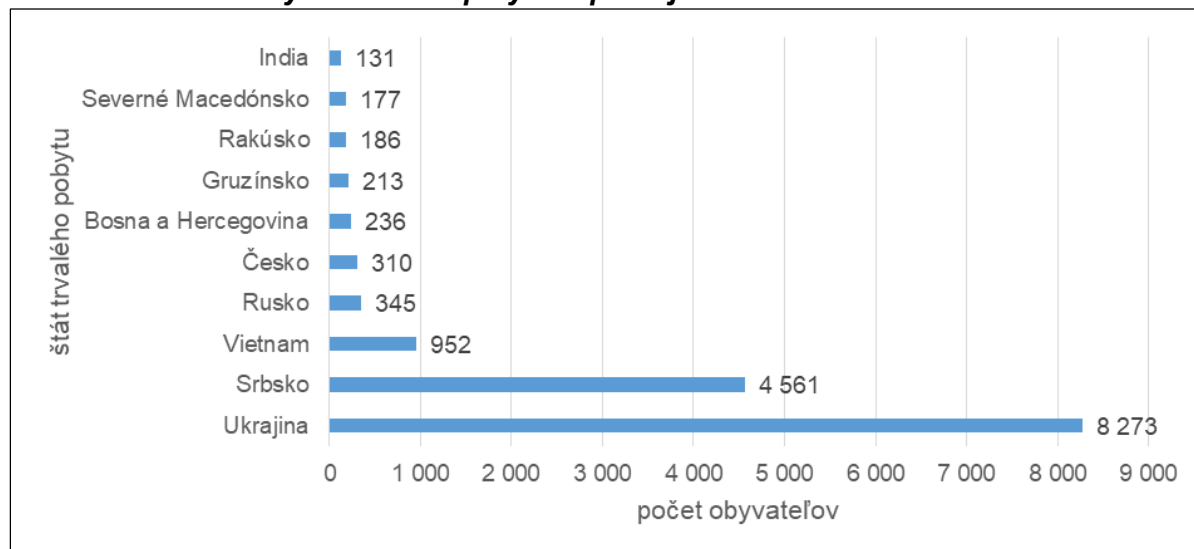
Dochádzka do Rakúska, Česka a Slovinska je v rámci zamestnania ale aj vzdelanostnej štruktúry rozdielna. Kým do Rakúska denne a inak ako denne dochádzajú najmä vysokoškolsky vzdelaní ľudia, ktorí pracujú ako špecialisti v zdravotníctve a špecialisti administratívnych činností, v Slovinsku prevládajú obyvatelia s ukončeným odborným a odborným (učňovským) vzdelaním s výučným listom pracujúci ako stavební robotníci a remeselníci.

6. OBYVATELIA S TRVALÝM POBYTOM V ZAHRANIČÍ SO SÚČASNÝM POBYTOM NA SLOVENSKU PRACUJÚCI NA SLOVENSKU

Z údajov o dochádzke z SODB 2021 má 16 629 zamestnaných obyvateľov súčasný pobyt na Slovensku, trvalý pobyt v zahraničí a štát zamestnania je Slovenská republika. Táto časť obyvateľstva môže byť definovaná ako súčasne bývajúce a zároveň pracujúce obyvateľstvo na Slovensku s trvalým pobytom v zahraničí (skupina č. 4).

Z hľadiska počtu obyvateľov so súčasným pobytom na Slovensku a zároveň pracujúcich na Slovensku (graf č. 13) je najviac obyvateľov s trvalým pobytom z Ukrajiny (8 273 obyvateľov), zo Srbska (4 561 obyvateľov) a z Vietnamu (952 obyvateľov).

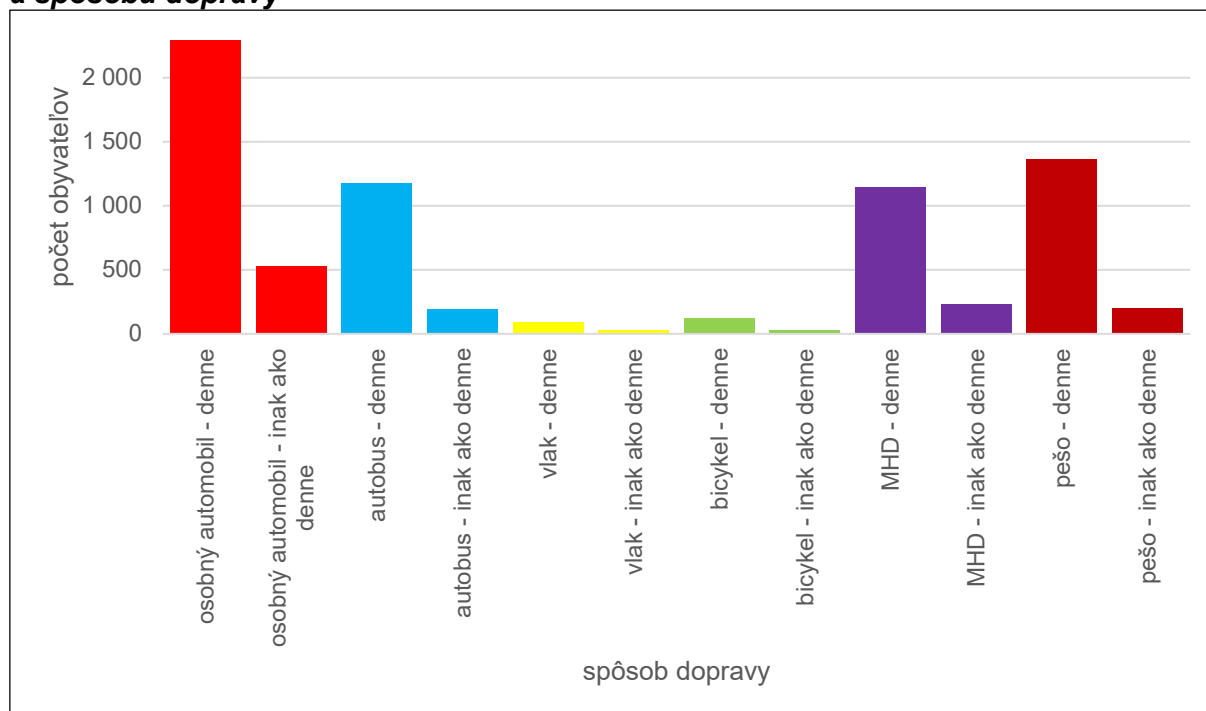
Graf č. 13: Počet obyvateľov skupiny č. 4 pracujúcich na Slovensku

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Z pohľadu periodicity dochádzky obyvateľov súčasne bývajúcich a pracujúcich na Slovensku 6 377 dochádza do zamestnania denne (počas pracovného týždňa), 1 303 dochádza inak ako denne a 585 nedochádza do práce (tzn. pracujú z domu). Najvyššiu prevahu má denná dochádzka osobným automobilom (2 292 obyvateľov čo predstavuje 35,9 % zo všetkých denne dochádzajúcich obyvateľov). Keďže ide o obyvateľov so súčasným pobytom na Slovensku, pracujúcich na Slovensku, využíva sa aj ako druh dopravy bicykel (denne 122 obyvateľov, 1,9 %), mestská hromadná doprava (denne 1 147 obyvateľov, 18,0 %) a pešo (denne 1 362 obyvateľov, 21,4 %), pozri graf č. 14.

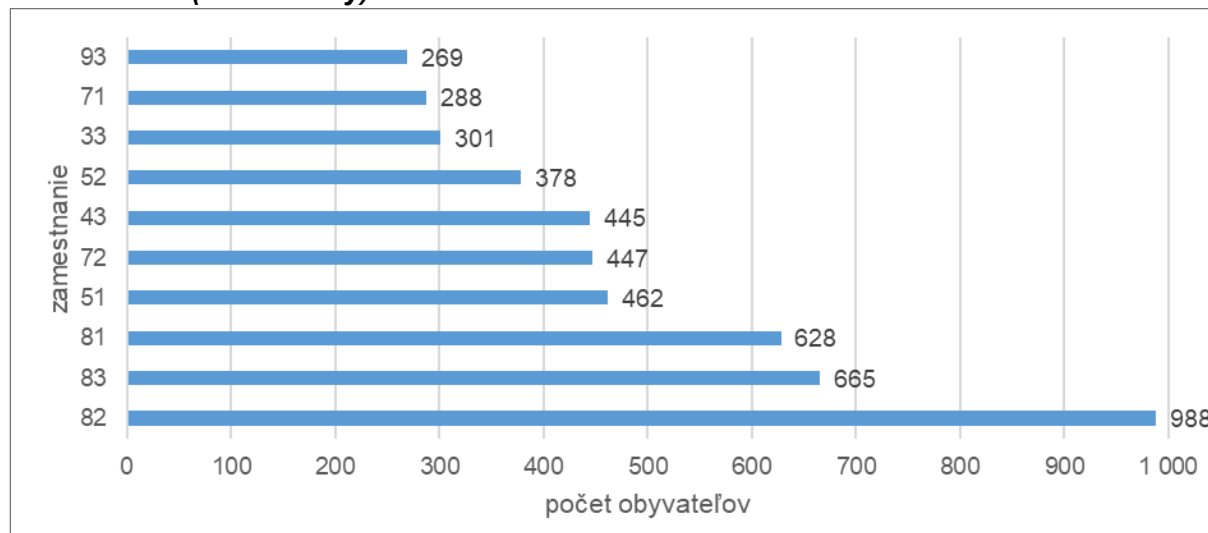
Graf č. 14: Počet obyvateľov skupiny č. 4 pracujúcich na Slovensku podľa periodicity a spôsobu dopravy

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Najvyšší počet obyvateľov, ktorí majú súčasný pobyt na Slovensku a aj tu pracujú, je zamestnaných v kategórii montážnych robotníkov (988 obyvateľov). Ďalších 665 obyvateľov pracuje ako vodič a obsluha pojazdných strojných zariadení a 628 obyvateľov je zamestnaných v kategórii operátorov stacionárnych strojov a zariadení (graf č. 15).

Graf č. 15: Počet obyvateľov skupiny č. 4 pracujúcich na Slovensku podľa druhu zamestnania (ISCO triedy)

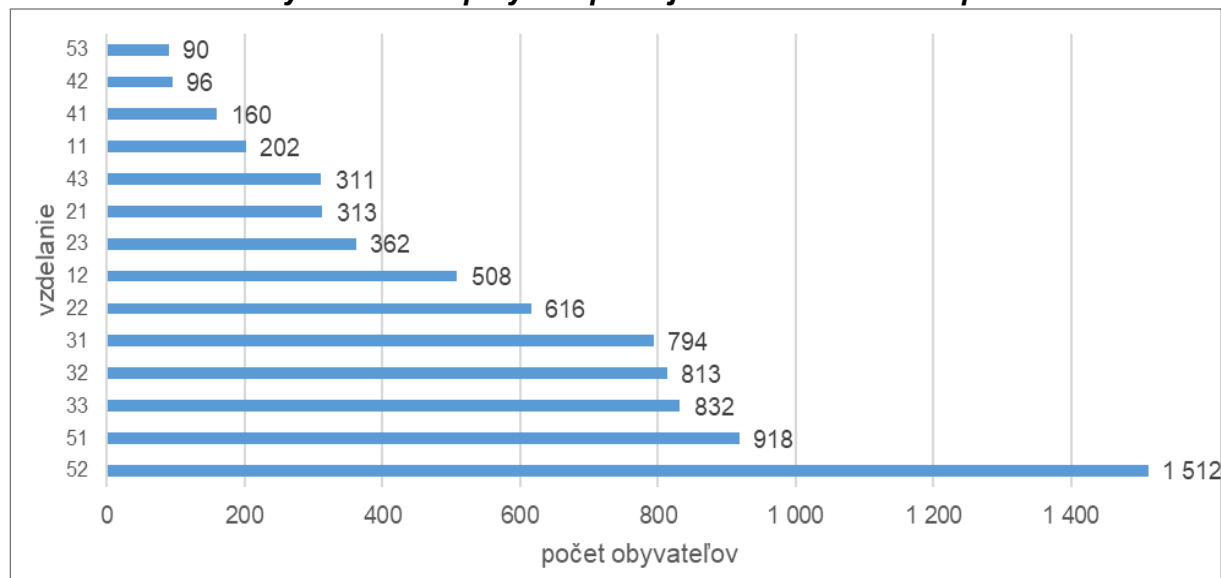
Poznámka: 82 – montážni robotníci, 83 – vodiči a obsluha pojazdných strojných zariadení, 81 – operátori stacionárnych strojov a zariadení, 51 – pracovníci v osobných službách, 72 – kvalifikovaní robotníci v hutníctve, strojárstve a podobní robotníci, 43 – administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov, 52 – predavači, 33 – odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností, 71 – kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci okrem elektrikárov, 93 – pomocní pracovníci v ťažbe, stavebníctve, výrobe a doprave.

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Najvyšší počet obyvateľov je z Ukrajiny, Srbska a Vietnamu a najpreferovanejší spôsob dopravy je osobný automobil. Najviac Ukrajincov a Srbov je na Slovensku zamestnaných v kategórii montážnych robotníkov, ktorí do práce dochádzajú denne (124 obyvateľov z Ukrajiny a 162 obyvateľov Srbska), kvalifikovaných stavebných robotníkov (97 obyvateľov z Ukrajiny a 44 obyvateľov Srbska) a ako vodiči (69 obyvateľov Ukrajiny a 91 obyvateľov Srbska). Obyvatelia z Vietnamu pracujú prevažne denne ako kvalifikovaní robotníci v hutníctve (58 obyvateľov) a osobných službách (35 obyvateľov).

Vo vzdelanostnej štruktúre prevládajú obyvatelia s ukončeným vysokoškolským vzdelaním 2. stupňa (1 512 obyvateľov) a vysokoškolským vzdelaním 1. stupňa (918 obyvateľov). Len 39 obyvateľov je bez vzdelania a 202 má ukončené iba základné vzdelanie 1. stupňa (graf č. 16).

Graf č. 16: Počet obyvateľov skupiny č. 4 pracujúcich na Slovensku podľa vzdelania

Poznámka: 52 – vysokoškolské vzdelanie – 2. stupeň (Ing.; Mgr.; MUDr.; a i.), 51 – vysokoškolské vzdelanie – 1. stupeň (Bc.), 33 – úplné stredné vzdelanie (s maturitou) všeobecné, 32 – úplné stredné vzdelanie (s maturitou) odborné, 31 – úplné stredné vzdelanie (s maturitou) odborné (učňovské) s výučným listom, 22 – stredné odborné (učňovské) vzdelanie (bez maturity) s výučným listom, 12 – základné vzdelanie – 2. stupeň základnej školy, 23 – stredné odborné (učňovské) vzdelanie (bez maturity) s vysvedčením o záverečnej skúške, 21 – stredné odborné (učňovské) vzdelanie (bez maturity) bez výučného listu (zaškolenie, zaučenie), 43 – vyššie odborné vzdelanie vyššie odborné (absolventská skúška, absolventský diplom), 11 – základné vzdelanie – 1. stupeň základnej školy, 41 – vyššie odborné vzdelanie nadstavbové (maturita absolventov učebných odborov stredných odborných škôl), 42 – vyššie odborné vzdelanie pomaturitné (pomaturitné kvalifikačné), 53 – vysokoškolské vzdelanie – 3. stupeň (PhD.; a i.)

Zdroj: Štatistický úrad SR, [6], vlastné spracovanie

Najvyššie zastúpenie majú cudzinci, s ukončeným vysokoškolským vzdelaním 2. stupňa, je to obyvateľstvo Ukrajiny, Srbska a Vietnamu, ktorí preferujú spôsob dopravy osobným automobilom. 55 obyvateľov z Ukrajiny s ukončeným vzdelaním 2. stupňa vysokej školy pracuje ako špecialisti v zdravotníctve, denne dochádza do práce a ďalších 10 špecialistov dochádza inak ako denne. Obyvatelia Srbska s vysokoškolským vzdelaním 2. stupňa denne dochádzajú za prácou špecialistu v oblasti informačných a komunikačných technológií a za prácou učiteľa. Obyvatelia z Vietnamu majú prevažne ukončené odborné vzdelanie alebo odborné (učňovské) s výučným listom a pracujú v oblasti osobných služieb alebo ako kvalifikovaní robotníci v hutníctve.

7. ZÁVER

Cieľom článku bolo analyzovať skupinu obyvateľov, ktorí pri dochádzke do zamestnania prekračujú hranice štátov v spojitosti s ich súčasným a trvalým pobytom. Pri analýze cezhraničnej dochádzky sa venovala pozornosť počtu obyvateľov dochádzajúcich do zamestnania v súvislosti s vybranými priestorovými aspektami dochádzky sledovaných skupín obyvateľov. Priestorový nesúlad medzi miestom súčasného pobytu, miestom trvalého pobytu a miestom výkonu zamestnania rozdelil obyvateľov na 4 záujmové skupiny. Každá skupina bola analyzovaná v rámci dochádzky do zamestnania v kombinácii s ďalšími dochádzkovými, vzdelanostnými a ekonomickými premennými. Prvú skupinu tvoria obyvatelia s trvalým a súčasným pobytom na Slovensku, ktorí pracujú mimo územia Slovenska (75 425 obyvateľov).

Táto časť obyvateľstva bola definovaná ako trvalo aj súčasne bývajúcce obyvateľstvo na Slovensku, pracujúce v zahraničí. Druhú skupinu predstavovali obyvatelia s trvalým pobytom na Slovensku, súčasným pobytom v zahraničí a miesto výkonu zamestnania na Slovensku (7 364 obyvateľov). Táto časť obyvateľstva bola definovaná ako obyvateľstvo s trvalým pobytom na Slovensku, súčasne bývajúcce v zahraničí a pracujúce na Slovensku. Tretia skupina bola tvorená obyvateľmi so súčasným pobytom na Slovensku, trvalým pobytom v zahraničí a štátom zamestnania v zahraničí (797 obyvateľov). Táto časť obyvateľstva bola definovaná ako súčasne bývajúcce obyvateľstvo na Slovensku s trvalým pobytom v zahraničí, pracujúce v zahraničí (v štáte svojho trvalého pobytu alebo v inom štáte). Osobitná pozornosť sa venuje poslednej štvrtej skupine obyvateľov, ktorá bola tvorená obyvateľmi so súčasným pobytom na Slovensku, trvalým pobytom v zahraničí a štátom zamestnania na Slovensku (16 629 obyvateľov). Táto časť obyvateľstva bola definovaná ako súčasne bývajúcce a zároveň pracujúce obyvateľstvo na Slovensku s trvalým pobytom v zahraničí. Pri tejto skupine nejde o priamu cezhraničnú dochádzku do zamestnania nakoľko súčasný pobyt aj miesto zamestnania je na Slovensku, ale ide o nepriamu cezhraničnú dochádzku keďže trvalý pobyt majú títo obyvatelia v zahraničí.

Pri pohľade na triedenie zamestnaní je trendom v cezhraničnej dochádzke za prácou dochádzka za nasledovnými zamestnaniami podľa triedenia ISCO. Prvú skupinu tvoria kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci a robotníci v hutníctve a strojárstve pri skupine obyvateľstva so stredoškolským vzdelaním s výučným listom. Druhá skupina obyvateľstva sú obyvatelia pracujúci ako odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností pri skupine obyvateľstva s vysokoškolským vzdelaním 2. stupňa. Pri cezhraničnej dochádzke do zamestnania je viditeľný odsun pracovnej sily zo zamestnaní spojených s poľnohospodárstvom.

LITERATÚRA

- [1] DIVINSKÝ, B.: Zahraničná migrácia v Slovenskej republike – stav, trendy, spoločenské súvislosti.. Bratislava, Friedrich Ebert Stiftung, 2005. 216. s.
- [2] DIVINSKÝ, B.: Zahraničná migrácia v Slovenskej republike: Vývojové trendy od roku 2000 (International migration in Slovakia: Developmental trends since 2000). 2007. Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku. 68. s.
- [3] GOODAL, B.: The Penguin dictionary of human geography. Harmondsworth (Penguin), 1987, s. 81 – 82.
- [4] HOLMES, J. H.: Linkages between external commuting and out-migration: evidence from middle-eastern Pennsylvania. *Economic Geography*, 1972, č. 48. s. 406 – 420.
- [5] CHISHOLM, M.: The geography of commuting. *Annals of Association of American Geographers*. 1960. s. 187 – 188.
- [6] Interná databáza Štatistického úradu Slovenskej republiky.
- [7] Metodické vysvetlivky SODB 2021. [online]. [cit. 08-02-2023] Dostupné na: <https://www.scitanie.sk/vysvetlivky>
- [8] MICHNIAK, D.: Rovnováha práce a bývania v jednotlivých okresoch na Slovensku v kontexte kvality života. In: *Geographia Slovaca*, 2008, č. 25. s. 47 – 61. ISSN 1210-3519. [online]. [cit. 08-02-2023] Dostupné na: https://www.sav.sk/journals/uploads/04031417GS_25_text.pdf

RESUMÉ

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov na Slovensku predstavuje jeden z najdôležitejších a najrozsiahlejších zdrojov údajov o dochádzke obyvateľov do zamestnania v rámci

Slovenska ale aj o cezhraničnej dochádzke. V príspevku boli použité údaje z SODB 2021 o cezhraničnej dochádzke obyvateľov do zamestnania v kombinácii s ďalšími dochádzkovými, vzdelanostnými a ekonomickými premennými, ktoré utvárajú obraz o spôsobe, smere a periodicite dochádzky obyvateľstva. Obyvatelia boli rozdelení do štyroch skupín a každá skupina bola samostatne analyzovaná v kontexte cezhraničnej dochádzky do zamestnania.

RESUME

The Population and Housing Census in Slovakia represents one of the most important and most extensive sources of data about the commuting of residents to work within Slovakia, but also about cross-border commuting. The paper used data from the 2021 Census on the cross-border commuting of the population to work in combination with other commuting, educational and economic variables, forming a picture of the way, direction and periodicity of the population's commuting. The residents were divided into four groups and each group was separately analyzed in the context of cross-border commuting to work.

PROFESIJNÝ ŽIVOTOPIS

Mgr. Patrícia Gurová absolvovala magisterské štúdium na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach v študijnom programe geografia a geoinformatika (2020). V rokoch 2020 – 2022 pôsobila ako doktorandka v Ústave geografie Univerzity Pavla Jozefa Šafárika ako doktorand. Od roku 2022 pracuje v Štatistickom úrade Slovenskej republiky v oddelení sčítania obyvateľov, domov a bytov a prierezových štatistík. V oblasti sčítania obyvateľov, domov a bytov sa venuje geografickým informačným systémom.

Mgr. Lucia Vanišová absolvovala magisterské štúdium na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave v študijnom programe humánna geografia v štátnej správe a samospráve (2017). Od roku 2018 pôsobí v Štatistickom úrade Slovenskej republiky v oddelení sčítania obyvateľov, domov a bytov a prierezových štatistík. V oblasti sčítania obyvateľov, domov a bytov sa venuje geografickým informačným systémom, dátovým aj priestorovým analýzám a metodologicko-teoretickej koncepcii cenzu.

KONTAKT

patricia.gurova@statistics.sk

lucia.vanisova@statistics.sk

Informácia/Information

**OSVEDČENÉ PRAKTIKY PRI SČÍTANÍ OBYVATEĽSTVA EÚ
V MEDZINÁRODNOM KONTEXTE**

**BEST PRACTICES ON EU POPULATION CENSUS
IN AN INTERNATIONAL CONTEXT**

Konferencia s názvom **BEST PRACTICES ON EU POPULATION CENSUS IN AN INTERNATIONAL CONTEXT** sa konala 17. – 18. novembra 2022 v Bukurešti. Cieľom bolo poskytnúť fórum pre národné štatistické úrady, aby mohli prezentovať, diskutovať a vymieňať si získané poznatky z národných sčítaní obyvateľstva v roku 2021. Diskusie prebiehali za účasti národných špecialistov a špecialistov z iných štátov EÚ ale aj mimo EÚ, ako aj medzinárodných účastníkov.

Zdroj: <https://conrena.statisticsevents.ro/wp-content/uploads/2022/11/20221117-5.jpg>

Počas dvoch dní vystúpilo so svojimi príspevkami viacero krajín. Prvý deň v úvodnom bloku si kolegovia z rôznych krajín zdieľali skúsenosti a odporúčania pre budúce sčítania obyvateľov, domov a bytov. Počas sčítania v Poľsku, ktoré prebiehalo od 1. 4. 2021 do 30. 9. 2021 sa obyvateľom sprístupnilo online samosčítanie. Digitalizácia sčítania, ktorá sa začala v roku 2011 a ktorá sa plne implementovala v sčítaní v roku 2021, sa ukázala ako vynikajúce riešenie na náhodné udalosti (napr. Covid-19), ktoré vylučujú priame kontakty. Rovnako to bolo aj na Slovensku. Ak by neexistovala táto metóda zberu údajov, Poľsko by pravdepodobne muselo posunúť dátum sčítania. V Maďarsku prebehlo sčítanie len nedávno, online sčítanie bolo dostupné od 1. 10. 2022 do 19. 10. 2022. Obyvatelia mali možnosť dosčítať sa ešte v priebehu novembra. V dotazníku sa vyskytovalo mnoho otázok, ktoré sa sformulovali nad rámec povinných otázok EÚ. Zisťovali sa napríklad prípadné zdravotné znevýhodnenia, jazykové znalosti či digitálna gramotnosť. Prvé predbežné výsledky sú plánované na máj 2023 a konečné údaje majú byť zverejňované od septembra 2023. Aj v Rumunsku bolo sčítanie pre pandemickú situáciu odložené. Referenčný dátum bol stanovený na 1. 12. 2021. Online sa samosčítalo 43 % obyvateľov (od 14.

3. do 27. 5. 2022). Na základe e-mailu dostal obyvateľ správu s odkazom na svoj vlastný dotazník. Referenčnej osobe bol pridelený dlhší dotazník, ktorý obsahoval časť informácií o byte a dome a časť o osobných informáciách. Ostatní členovia domácnosti dostali len časť dotazníka týkajúcu sa osobných informácií. Spojením CAWI¹ a CAPI² sa v Rumunsku dosiahlo sčítanie 93,1 % obyvateľov. Kolegovia z rumunského štatistického úradu vyjadrili aj dôležitosť štatistického vzdelávania a komunikačnej stratégie, ktoré definovali ako nevyhnutné pri súčasných obavách obyvateľstva, ich nedôvere a pri vznikajúcich falošných správach o sčítaní.

V druhom bloku boli prezentované príspevky o využívaní administratívnych zdrojov dát pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov. Sčítanie na základe registrov je metóda vytvárania údajov štatistickým prepájaním existujúcich administratívnych a štatistických zdrojov údajov bez použitia sčítania v teréne. V Slovinsku bolo sčítanie 2021 už štvrtým registrovým sčítaním, s referenčným dátumom 1. 1. 2021. V porovnaní s tradičným sčítaním v teréne má metóda registra mnohé výhody pre celú spoločnosť, napr. značné rozpočtové úspory, väčšiu kontrolu kvality vo všetkých fázach procesu a zníženie subjektívneho vplyvu na údaje. V Českej republike bol referenčným dňom sčítania 26. 3. 2021. Kolegovia prezentovali aj spôsoby, akými sa spájali jednotlivé záznamy a samotná metóda *Signs of Life* t. j. *známky života* alebo skrátene *SoL*. Daná metóda predstavovala výzvu pre krajiny v procese prechodu od tradičného ku kombinovanému sčítaniu. V ďalšom vstupe kolegovia z Grécka informovali o histórii sčítaní. Pri sčítaní 2021 používali údaje z administratívnych zdrojov ako prostriedok na kontrolu a doplnenie chýbajúcich hodnôt hlavných demografických charakteristík obyvateľstva. Predpokladom je, že budúce sčítania sa budú čoraz viac zakladať na administratívnych zdrojoch a naďalej sa bude spolupracovať so správcami administratívnych zdrojov údajov s cieľom zvýšiť kvalitu údajov.

Geografia je čoraz viac uznávaná ako kľúčová pre prakticky všetky národné štatistické systémy. Geografické informačné systémy (GIS) poskytujú štruktúru na zber, spracovanie, agregovanie, správu, analýzu, výmenu a šírenie údajov. V úvode bloku o dôležitosti GIS sme vystúpili s prezentáciou za Slovenskú republiku o koncepte územnej prípravy a jej jednotlivých fázach. Informovali sme tiež o šírení geopriestorových údajov, ktoré sú súčasťou prezentácie údajov prostredníctvom interaktívnych online webových máp. Portugalskí kolegovia predstavili zaujímavosti o databáze obyvateľstva, ktorá bola základným prvkom projektu sčítania administratívnych údajov. Pozostávala z obyvateľstva s bydliskom v Portugalsku a zahŕňala súbor geografických, demografických a sociálno-ekonomických charakteristík. Priestorové informácie v reálnom čase boli rozhodujúce aj pre sčítanie v Írsku. Geopriestorové údaje sa používali na plánovanie sčítania pred kampaňou v teréne, pridelenie zdrojov, pri otázke kvality a riešenia problémov počas kampane v teréne. Zároveň umožňovali rýchlo reagovať na nepredvídateľné udalosti. Integrácia štatistických a geopriestorových údajov sa stala významným spôsobom šírenia nových poznatkov.

Druhý deň sa začal štvrtým blokom zaoberajúcim sa štatistickými kontrolami a metódami zverejňovania výsledkov. Predstavili sa metódy targeted record swapping

¹ CAWI – Computer Assisted Web Interviewing – online metóda zberu dát prostredníctvom webového formulára.

² CAPI – Computer Assisted Personal Interviewing – metóda zberu dát prostredníctvom osobného dopytovania pomocou počítača.

(cielená výmena záznamov) a cell key method (metóda bunkového kľúča) aplikovateľné na mikroúdaje. Výhodou targeted record swapping metódy by mala byť jej jednoduchá použiteľnosť. Zakladá sa na použití minimálneho počtu záznamových swapov s cieľom minimalizovať riziká merania a maximalizovať konzistentnosť na vyšších úrovniach agregácie.

Piaty blok bol zameraný na tému moderných metód šírenia údajov. Náklady a úsilie spojené s uskutočnením sčítania sú dobre využité len vtedy, ak z nich existujú výstupy, ktoré umožňujú užívateľom kvalitne využívať informácie. V Spojenom kráľovstve prebehlo zverejňovanie výsledkov interaktívnou formou. Prvé výsledky boli vyzdvihnuté ako mimoriadne užitočné a zaujímavé. Vytváranie a poskytovanie údajov na základnej územnej úrovni je povinnosťou, ktorá slúži aj pre obce a iné verejné inštitúcie. V Rumunsku bude diseminácia výsledkov prebiehať v rôznych fázach prostredníctvom viacerých prostriedkov. Sčítanie obyvateľov 2021 v Rumunsku malo tiež za úlohu zabezpečiť kontinuitu historických dát o dôležitých demografických ukazovateľoch až po úroveň obce ako základňu dokumentácie na vykonávanie rozvojových programov a akcií pre miestne komunity v rámci národného plánu obnovy a odolnosti a operačného programu 2021 – 2027.

Posledný, šiesty blok, sa venoval aspektom správ o kvalite. Od roku 2018 bolo sčítanie v Taliansku založené na štatistickom registri obyvateľstva a doplnené dvomi výberovými zisťovaniami. V roku 2020 sa však prieskumy zrušili z dôvodu pandémie COVID-19. Na výpočet počtu obyvateľov do roku 2020 sa použili administratívne zdroje údajov a metóda *SoL* na odhad chýb v počte obyvateľov, čo výrazne prispelo ku kvalite dát. Napríklad v Spojenom kráľovstve boli na najnovšie sčítanie po prvýkrát prizvané ostatné inštitúcie, aby spolupracovali na otázke kvality údajov. Poskytol sa im včasný prístup k dátam pred uverejnením a mohli upozorniť na akékoľvek nezrovnalosti s údajmi, ktoré by bolo potrebné ďalej preskúmať. V roku 2018 bola u nich zriadená aj kontrolná komisia pre metodické zabezpečenie. Blok o kvalite a zároveň celú konferenciu zakončili kolegovia z Rumunska. Informovali o potrebe kvality vo všetkých fázach sčítania, pri jeho navrhovaní a organizácii. Rovnako dôležité je prihliadať na kvalitu pri zbere dát, ich spracovaní a validácii a pri šírení výsledkov.

Mgr. Dominika MIŠÁNIOVÁ
Mgr. Lucia VANIŠOVÁ

Autorky pracujú v oddelení sčítania obyvateľov, domov a bytov a prierezových štatistik Štatistického úradu SR.

PRIPRAVUJEME/COMING SOON

***Monotematické číslo Slovenskej štatistiky a demografie 3/2023 na tému
Nové štatistiky a nové zdroje.***

***Monothematic issue of the Slovak Statistics and Demography 3/2023 on the topic
New statistics and new sources.***

* * *

***ONLINE VERZIA ČÍSLA 2/2023 SLOVENSKEJ ŠTATISTIKY A DEMOGRAFIE JE
VEREJNE DOSTUPNÁ na internetovej stránke ssad.statistics.sk od 15. APRÍLA
2023.***

***THE ONLINE VERSION OF THE JOURNAL SLOVAK STATISTICS AND
DEMOGRAPHY No 2 (2023) IS PUBLICLY BE AVAILABLE at the website
ssad.statistics.sk from APRIL 15, 2023.***

INFORMÁCIE PRE PRÍSPEVIATEĽOV

Príspevky prijímame v slovenskom, v českom a v anglickom jazyku. Musia rešpektovať odborné zameranie časopisu a jeho vedecký charakter. Zaslaný príspevok nesmie byť v recenznom konaní v inom časopise, ani uverejnený v odbornej a inej tlači.

Príspevky zasielajte v elektronickej forme vo formáte MS Word alebo Open Office, typ písma Arial, veľkosť 12, riadkovanie 1. Nad titulkom treba uviesť meno autora a jeho pracovisko.

Súčasťou príspevku je abstrakt (základný popis cieľa a spôsobu spracovania faktov v rozsahu do 100 slov), kľúčové slová (maximálne 5), resumé (stručné zhrnutie obsahu článku s dôrazom na jeho prínos a najvýznamnejšie závery v rozsahu do 500 slov), profesijný životopis (v rozsahu do 120 slov) a kontakt (e-mailová adresa autora). Názov článku, abstrakt, kľúčové slová a resumé poskytnite autor aj v anglickom jazyku. Zoznam použitej literatúry v abecednom poradí s úplnými bibliografickými údajmi sa uvádza na konci článku. Odkazy na literatúru sa uvádzajú v texte číslami v hranatých zátvorkách. Poznámky s poradovým číslom sú umiestnené pod čiarou na príslušnej strane textu, ku ktorému sa vzťahujú. Podrobnejšie pokyny nájdete autori na ssad.statistics.sk.

Maximálny rozsah vedeckých článkov je 15 normostrán, informatívnych článkov 6 normostrán, recenzie, rozhovory a informácie publikujeme v rozsahu maximálne 3 normostrany. Tabuľky, mapy, grafy a obrázky musia mať názov a uvedený zdroj údajov; odporúčame, aby kopírovali šírku textu. Skratky sa používajú len minimálne, pri prvom použití je potrebné skratku v zátvorke rozpísať. Redakcia zabezpečuje jazykovú úpravu textu.

Príspevky sú recenzované. Oponentské konanie je obojstranne anonymné. Konečné rozhodnutie o publikovaní článku vydáva redakčná rada.

Redakcia si vyhradzuje právo zverejniť články schválené redakčnou radou v tlačenej a elektronickej podobe na ssad.statistics.sk.

INFORMATION FOR AUTHORS

Articles are accepted in Slovak, Czech and English languages and must comply with the journal's professional specialisation and scientific nature as well. The submitted articles should not be reviewed by another journal and should not have already been published in any specialised or other press.

Please submit your articles in electronic form, in MS Word or Open Office format, Arial font, size 12 and typed in single spacing. The author's name and workplace should be indicated above the title.

Articles should contain an abstract (general description of the objective and the processing methods used up to 100 words), key words (max. 5), resume (brief summary of the article's content emphasizing its contribution and the most important conclusions up to 500 words), curriculum vitae of the author (no more than 120 words) and the author's contact (e-mail address). The author should submit the article's title, abstract, key words and resume in English language. List of the literature used with full bibliographic data should be given in alphabetical order at the end of an article. Bibliographic citations should be given in square brackets. References are indicated by numbers in a text in square brackets. Footnotes should be numbered in the order of the corresponding page of a text. Authors can find more details at the website ssad.statistics.sk.

Maximum scope of a scientific article is up to 15 standard pages, informative articles should be up to 6 standard pages in length, reviews, discussions and information not more than 3 standard pages. Tables, maps, graphs and pictures should have a title and the data source indicated, it is also advised to copy the width of a text. Abbreviations should be used only rarely and should be appropriately explained in parentheses when first used. Language text revisions are provided by the editorial office.

Articles are reviewed. The opponent procedure is mutually anonymous. The final decision on the article's publication is made by the editorial board. The editorial office reserves the right to publish articles approved by the editorial board in printed and electronic form at the website ssad.statistics.sk.

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA A DEMOGRAFIA

je jediný recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov. Propagujeme miesto a význam slovenskej štatistiky v Európskom štatistickom systéme, spoluprácu Eurostatu a národných štatistických úradov pri harmonizácii zisťovaní a multidimenzionálny rozmer štatistiky. Podporujeme rozvoj štatistickej teórie a jej prepojenie s praxou. Naším cieľom je prispievať k využiteľnosti štatistických výstupov v rôznych oblastiach a k zvyšovaniu ich kvality a efektivity.

Publikujeme analytické články, prognózy, názory, diskusné príspevky, recenzie, rozhovory, informácie a oznamy z rôznych oblastí štatistiky (národné účty, produkčné štatistiky, sociálne štatistiky, štatistika životného prostredia a pod.) a demografie (demografická štatistika, teoreticko-metodologické východiská demografie, historická demografia a pod.), vrátane sčítania obyvateľov, domov a bytov ako neodmysliteľnej súčasti demografickej štatistiky.

Vydáva:

Štatistický úrad SR

Identifikačné číslo vydavateľa:

IČO 00166197

Vychádza:

Štyrikrát ročne

Dátum vydania:

15. apríl 2023

Tlač:

Reprografické stredisko
Štatistického úradu SR

Predplatné:

20 € (na rok)
5 € (za jeden výtlačok)

Objednávky prijíma:

Informačný servis
Štatistického úradu SR
Tel.: +4212/502 36 339
+4212/502 36 335
E-mail: info@statistics.sk

SLOVAK STATISTICS AND DEMOGRAPHY

is the only scientific reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures. Our aim is to promote the position and importance of Slovak statistics in the European Statistical System, cooperation between the Eurostat and the national statistical offices in the field of survey harmonisation and the multidimensional character of statistics as well. We support the development of statistical theory and its connection with practice. We aim to contribute to the utility of statistical outputs in various fields and to the improvement of quality and efficiency.

We publish analytic articles, prognoses, views, discussion contributions, reviews, discussions, information and announcements from various statistical fields (national accounts, production statistics, social statistics, environmental statistics etc.) and demography (demographic statistics, theoretical and methodological bases of demography, historical demography etc.) including the population and housing census as an essential part of demographic statistics.

Issued by:

Statistical Office of the SR

Company registration number:

00166197

Published:

Four times a year

Date of issue:

15th April 2023

Press:

Reprographic centre of the
Statistical Office of the SR

Subscription:

€20 (per year)
€5 (for one copy)

Orders are to be addressed to:

Information Service of the
Statistical Office of the SR
Tel.: +4212/502 36 339
+4212/502 36 335
E-mail: info@statistics.sk